

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 814

23. STUDENOGA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Nestali vojvođanski Hrvati

Pitanje bez odgovora

SADRŽAJ

9

»Tumačenja« nakon izbora za
Hrvatsko nacionalno vijeće (II. dio)
**Nepotrebna
medijska »sapunica«**

10

Raritet par excellence – srpske
knjige u Hrvatskoj i hrvatske
u Srbiji:
**Strogo kontrolirana
endemija**

12

Dr. sc. Zlatko Šram, zagrebački
Hrvatski centar za primijenjena
društvena istraživanja
**Propast projekta
Europske unije
je neizbježna**

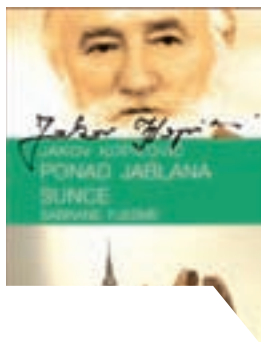
22

Divanim šokački u Monoštoru
Slavimo dolazak Isusa

26

Gotovo cijelo stoljeće među
nama
**Još opstaju
redovnice Mitrovice**

30

U tisku knjiga sabranih
pjesama Jakova Kopilovića
Ponad jablana sunce
**Lirika kao
višeslojno zrcalo**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Žrtvama sastanci ne znače

ma li nade da se sazna sudbina nestalih? Pitanje je koje postavljaju svi oni koji su izgubili dijete, roditelje, brata, sestru u ratovima u bivšoj Jugoslaviji. Postavljaju ga i vojvođanski Hrvati u nadi da će se saznati gdje su posmrtni ostaci žrtava i u nadi da će se otkriti i procesuirati počinitelji.

Kao dobra vijest je nedavno odjeknulo imenovanje **Verana Matića** za posebnog izaslanika predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** za pitanja nestalih i njegov prvi susret, 4. rujna u Osijeku, s kolegom s hrvatske strane **Ivanom Vrkićem**. Vrkić i Matić su se tada složili da će se »ovo, prije svega humanitarno i civilizacijsko, pitanje početi brže i učinkovitije rješavati i da je potraga za nestalima obveza obiju strana«. Također su istakli »da će se inzistirati na bržem istraživanju svih mjesta za koja postoji sumnja da kriju nestale i da se međudržavnim ugovorima omogućiti otvaranje svih arhiva na području bivše Jugoslavije«. Nedugo potom, 25. listopada, održan je sastanak i dvaju povjerenika i predsjednice Hrvatske **Kolinde Grabar-Kitarović** koji su je izvijestili o dinamici suradnje dviju država. Predsjednica je, kako se to od nje i očekuje, »istakla značaj suradnje na ovom pitanju, izrazila svoju punu potporu suradnji i očekivanje konkretnih rezultata«.

Od posljednjeg susreta na ovu temu prošlo je još mjesec dana, i Hrvatska je obilježila 27. obljetnicu stradanja na Ovčari. Ovo pitanje se ponovno postavilo, ali optimizam je iščilio. Odgovarajući na pitanje novinarke HRT-a pomoćnik ministra branitelja za nestale **Stjepan Sučić** je kazao kako Hrvatska i dalje traga za 1.922 osobe, da je pronađeno dosad 150 masovnih grobnica, oko 1.300 pojedinačnih i ekshumirano više od 5.000 osoba. »Onog trenutka kada se sve osobe pronađu, kada obitelji nađu mir i sahrane svoje najmilije, tada ćemo reći da više nema potrebe za traženjem«, rekao je Sučić. Međutim, na pitanje o suradnji u potrazi za nestalima odgovorio je kako je »komunikacija sa Srbijom loša« i kako »od 2013. godine Hrvatska nije dobila ni jednu informaciju, iako smo se redovito sastajali«. On je istaknuo i kako su svi građani RH, bez obzira na narodnost, obveza u traženju Vladinog Povjerenstva za nestale osobe i Uprave za zatočene i nestale. O ovim pitanjima razgovarao je početkom godine i predsjednik Srbije s predsjednicom Hrvatske u Zagrebu, s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine, te predstavnicima Saveza udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja u Beogradu. Obećanja su i tada dana »kako će se predati sve što se može predati« iz arhiva bivše JNA, a pokrenuto je i pitanje obilježavanja mjesta stradanja Hrvata u Srbiji tijekom 90-ih godina.

Kada sad pogledamo popis onoga što je tada obećano, vidimo da je dio onoga što je predsjednik obećao predstavnicima hrvatske manjine i provedeno u djelo. Međutim »obilježavanje mjesta stradanja Hrvata u Srbiji tijekom 90-ih godina« nije se dogodilo, niti se o tome govori u javnosti. Možda je tome uzrok i to što su brojni političari i ovdje i ondje ponavljali kao papagaji kako trebamo gledati u budućnost a ne u prošlost, pa je umjesto suočavanja s prošlošću, ta ista prošlost i dalje teret koji ne dozvoljava da odnosi budu bolji. A u društvu i dalje vlada *etika rata* a ne *etika mira*.

J. D.

Manjinski mediji su dio kulturnog naslijeđa

Manjinski mediji su dio kulturnog naslijeđa, poručio je potpredsjednik Pokrajinske vlade **Đorđe Milićević** na svečanom otvaranju Druge europske konferencije o manjinskim i lokalnim medijima, održane 15. i 16. studenog u kolegiju *Europa* u Novom Sadu. Ističući značaj javnog informiranja u očuvanju jezika, kulture i tradicije nacionalnih manjina, potpredsjednik Milićević je naglasio da se mediji na jezicima nacionalnih manjina mogu i moraju promatrati i kao dio kulturnog naslijeđa. Milićević je podsjetio da Pokrajina podržava aktivnosti nacionalnih vijeća koji izdaju 22 lista na osam jezika, pokrenula je i financira izgradnju zgrade Radio-televizije Vojvodine, koja proizvodi i emitira sadržaje na 15 jezika. Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** naglasila je da su multietničnost i multikulturalnost Vojvodine dragocjeno naslijeđe, koje se mora pažljivo čuvati i razvijati, te je dodala da će se u pokrajinskom proračunu za 2019. godinu subvencije manjinskim listovima povećati za pet posto, što će svakako pridonijeti njihovom stabilnom i održivom funkcioniranju. Direktorica *Heror Media Ponta* **Nataša Heror** je rekla da su ove godine u rad konferencije uključeni i predstavnici lokalnih samouprava, jer je važno da znaju trendove u kojima se kreće produkcija manjinskih medija, kako u Srbiji tako i širom Europe, odnosno, koje su potrebe medija kako bi što bolje funkcionirali.

Ovogodišnja konferencija pod nazivom »Da li su manjinski mediji kulturno naslijeđe?« razmatrala je poziciju manjinskih medija kroz nekoliko tema: kulturna prava, samoregulacija manjinskih medija, novi biznis modeli u medijskom sektoru i definiranje fenomena manjinskih medija kao kulturnog naslijeđa.

Prvoga dana o ovim temama su govorili docent na Fakultetu za sport i turizam u Novom Sadu **Goran Tomka**, istraživač Instituta za manjinska prava iz Italije **Marc Röggl** i vođa tima za digitalne medije u projektu jačanja okruženja za održivost medija IREX **Pavle Zlatić**.

Drugoga dana Konferencije tijekom četiri panela govorilo se o ulozi i mogućim pravcima razvoja medija koji su u fokusu ovog događaja, a veliki doprinos tome dali su učenici Elektrotehničke škole *Mihajlo Pupin* iz Novog Sada, koji pohađaju izborni predmet Medijska pismenost.

Prvi panel, koji je moderirao direktor *Color Media Communications* **Robert Čoban**, je iz raznih kutova adresirao temu multikulturalnosti kao načina življenja i komuniciranja, a u kontekstu Europske godine kulturnog naslijeđa koji je ustanovila Europska unija. Sudionici panela **Goran Tomka**, redatelj **Miodrag Bogić** i Nataša Heror su kroz osobna iskustva i stavove govorili o tome kako se interkulturalnost može živjeti u osobnim životima a kako u javnom prostoru.

Manjinski mediji trebaju uspostaviti specifične samoregulacijske mehanizme upravo u kontekstu nedavnih izbora za nacio-

nalna vijeća nacionalnih manjina, jedan je od zaključaka drugog panela koji je moderirala odgovorna urednica portala *Storyteller* **Vladimira Dorčova Valtnerova**. Sudionici panela, **Davor Marko** iz IREX-a, generalna tajnica Saveta za štampu **Gordana Novaković**, odgovorna urednica portala *www.pancevomojkraj.rs* **Violeta Jovanov Peštanac** i **Gwyn Nissen** iz *Der Nordschleswiger*a su se suglasili da svaki medij, bez izuzetka, u svojoj agendi mora imati i razvijati novinarsku etiku i profesionalne standarde. Ujedno su se svi složili da i manjinski i lokalni mediji moraju pratiti trendove u području novinarstva, medijskog sektora i digitalizacije i da u skladu s time razvijaju nove biznis modele. U okviru trećeg panela *Europska produkcija manjinskih medija* svoje medije su predstavili gosti iz Europe urednici manjinskih medija: **Gwyn Nissen** (*Der Nordschleswiger*, Danska), **Marc Marcè**, (*Regió7*, Katalonija, Španjolska), **Janek Schäfer** (*Serbske Nowiny*, Njemačka) i **Rajmund Klonowski** (*Kurier Wilenski*, Litvanija).

Sudionici četvrtog panela – pomoćnik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama zadužen za medije **Đorđe Vukmirović** i izvršna direktorka Asocijacije medija **Dalila Ljubičić**, uz video obraćanje zastupnika u Europskom parlamentu **Andora Delija** i moderaciju urednika tjednika na rumunjskom jeziku *Libertatea* **Valentina Mika** su raspravljali o manjinskim medijima kao o mostovima suradnje između država u kojima manjinske zajednice žive i njihovim matičnim državama. U najvećoj mjeri su se, pak, u raspravi koncentrirali na izradu nove strategije u sferi javnog informiranja Republike Srbije, čiji bi nacrt trebao biti objavljen do kraja ove godine.

Konferenciju su organizirali *Heror Media Pont*, *Magyar Szó*, Asocijacija medija, Centar za razvoj manjinskih i lokalnih medija u saradnji s MIDAS-om. Pokrovitelji su bili Ministarstvo kulture i informiranja, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Uprava za kulturu Grada Novog Sada i Fondacija EPK 2021.

Izvor: Media Pont

Ka minimalnim standardima za manjine

Pitanja unaprjeđenja prava nacionalnih manjina dospjelo je i na političku agendu europskih institucija. Naime, Europski parlament je na sjednici održanoj 13. studenoga usvojio dokument kojim se zahtijeva početak izrade minimalnih standarda za zaštitu nacionalnih manjina. Dokument koji je usvojen na sjednici i koji je dobio potporu većine zastupnika, donijet je u formi rezolucije, odnosno dokumenta bez zakonske obveze.

Rezolucija je usvojena s 489 glasova, dok je 112 bilo protiv usvajanja a 73 su bila suzdržana. Hrvatski zastupnici u EP-u pružili su snažnu potporu dokumentu, jer je od 11 zastupnika, samo **Davor Škrlec** bio protiv. Parlamentarci su istodobno pozdravili i građansku inicijativu *MinoritySafePack* koja je pokrenuta od strane Federalne unije europskih nacionalnosti (FUEN) i koja već predviđa određene mjere koje bi trebalo unijeti kao izmjene u osnivačke ugovore putem kojih bi se već mogli osigurati minimalni standardi, ali čemu se za sada protivi Europska komisija kao ključni čuvar ugovora.

D. B.

Forum hrvatskih manjina u Zagrebu

Forum hrvatskih manjina Hrvatske matice iseljenika, koji se organizira 24. put u Zagrebu, bit će održan danas (petak, 23. studenoga) u prostorijama HMI. Skup počinje u 11 sati.

Tema ovogodišnjeg skupa je jezična baština hrvatskih autohtonih zajednica srednje i jugoistočne Europe. Od Hrvata iz Srbije na Forumu će sudjelovati: djelatnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** i novinar **Zlatko Romić** iz Subotice, predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Mata Matarić** iz Sombora te književnica **Liljana Crnić** iz Beograda. Skupu će također prisustvovati i predstavnici državnih institucija kao i znanstvenici koji se bave problematikom manjinskih dijalekata.

Forum hrvatskih manjina je godišnji skup koji se bavi temama vezanima za život i djelovanje hrvatskih zajednica u Austriji, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Mađarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji.

D. B. P.

Učenici i nastavnici na *Interliberu*

Hrvatsko nacionalno vijeće je i ove godine organiziralo odlazak učenika hrvatskih odjela i njihovih profesora na Sajam knjiga i učila *Interliber* u Zagrebu. Cilj posjeta bio je poticanje učenika na razvijanje ljubavi prema knjizi, kao i stvaranje mogućnosti za nabavu stručne literature za pripremanje ispita za državnu maturu. Ove je godine na jednodnevnu ekskurziju (17. studenoga) išlo 62 osobe, a bili su to đaci i profesori iz Gimnazije **Svetozar Marković** te srednje Medicinske škole u Subotici. Osim obilaska *Interlibera*,

učenici i profesori su imali priliku posjetiti i neke od kulturno-povijesnih znamenitosti glavnog grada Hrvatske.

Subotičane je na Sajmu ugostilo poznato nakladničko poduzeće *Školska knjiga* iz Zagreba, specijalizirano za područje odgoja i obrazovanja. »Veliku zahvalnost dugujemo *Školskoj knjizi* koja je financirala ručak za sve one koji su s nama išli na *Interliber*, a također smo od njih dobili i udžbeničke komplete za Hrvatski jezik i književnost od prvog do osmog razreda, kao i priručnike za nastavnike. Udžbenici *Školske knjige* su veoma suvremeni i planiramo ih sukcesivno uvoditi u nastavu. Trenutno je u procesu odobrenja udžbenički komplet za 1. i 5. razred, a uskoro će ući u proceduru odobravanja i udžbenički komplet za 2. i 6. razred«, kaže dopredsjednica HNV-ova Odbora za obrazovanje **Margareta Uršal**.

D. B. P.

Konstituirajuća sjednica HNV-a

Konstituirajuća sjednica novog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća bit će održana u utorak, 4. prosinca, u Plavoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Na toj će sjednici biti potvrđeni mandati novih 29-ero vijećnika koji su izabrani na elektorskoj skupštini u Beogradu 4. studenoga. Podsjetimo, na izborima za HNV pobijedila je lista *HRvati ZAJedno* okupljena oko programske platforme Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Ta će lista imati svih 29 mjesta u novom sazivu Vijeća. Nositeljica ove liste je **Jasna Vojnić**, aktualna savjetnica predsjednika HNV-a.

D. B. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Za projekt: Bazne stanice mobilne telefonije SUBOTICA 28, na katastarskoj parceli 2189/10 KO Novi grad, Subotica, u Ulici Aranđelovačka br. 25 (46.106297°, 19.676844°), nositelja projekta TELENOR d.o.o., Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 90.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/12238_1.pdf.

Ima li ipak nade i za otkrivanje istine o nestalim vojvođanskim Hrvatima?

Tražit će se istina o svakoj nestaloj osobi

Veran Matić i Ivan Vrkić

Vrkić i Matić su uputili apel svima koji imaju bilo kakve informacije da ih na bilo koji način dostave kako bi se zajednički počele provjeravati sve činjenice i lokacije o kojima postoje određena saznanja

Priredila: Ivana Andrić Penava

Fotografije: direktno.hr, arhiva Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Posebni povjerenici Hrvatske i Srbije za pitanje nestalih u Domovinske ratu **Ivan Vrkić** i **Veran Matić** smatraju da pitanje nestalih opterećuje odnose dviju država i nacija i da će tek njegovim konačnim rješavanjem zaista završiti rat na ovim prostorima

Osječki gradonačelnik i povjerenik hrvatske predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** za nestale u Domovinske ratu Ivan Vrkić sastao se službeno prvi put 4. rujna u Osijeku s posebnim izaslanikom srbijanskoga predsjednika **Aleksandra Vučića** za pitanja nestalih Veranom Matićem. Nakon višesatnoga sastanka održali su zajedničku konferenciju za novinare na kojoj su iznijeli svoje zaključke.

Daleko od dnevno-političkih prepucavanja

Vrkić i Matić su se složili da će se ovo, prije svega humanitarno i civilizacijsko pitanje početi brže i učinkovitije rješavati te da je potraga za nestalima obveza obje strane. Usuglasili su se da će cijeli proces biti u potpunosti depolitiziran i daleko od dnevno-političkoga prepucavanja što će omogućiti da se ovaj projekt nastavi i u kritičnim situacijama i da ga nitko ne može zaustaviti. Tražit će se istina o svakoj nestaloj osobi, a ne ubojice. Istraga ratnih zločina nema veze s procesom doznava istine o nestalima, nego je isključivo u nadležnosti državnih institucija. Inzistirat će i na bržem istraživanju svih mjesta za koja postoji sumnja

da kriju nestale te zahtijevaju da se međudržavnim ugovorima i dogovorima omogući otvaranje svih arhiva na području bivše Jugoslavije.

Veran Matić je poznati srbijanski humanitarac i dugogodišnji glavni urednik i direktor TV B92. Ima zavidnu međunarodnu medijsku reputaciju. Nositelj je brojnih prestižnih međunarodnih nagrada u svezi s borbom za slobodu medija. Već je surađivao s Vrkićem u humanitarnoj akciji premještanja hrvatskoga branitelja Veljka Marića iz zatvora u Srijemskoj Mitrovici u hrvatski zatvor, te je tu suradnju ocijenio kao vrlo pozitivno iskustvo. Ivan Vrkić inače ima veliko iskustvo u pregovorima o zatočenima i nestalima te normalizaciji međudržavnih odnosa.

Potpora predsjednice Hrvatske

Predsjednica Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović razgovarala je 25. listopada u svome uredu s povjerenicima Vrkićem i Matićem koji su je izvijestili o dinamici suradnje dviju država u pronalaženju nestalih osoba. Kako portal *predsjednica.hr* prenosi: »Predsjednica Republike ponovno je naglasila kako rješavanje pitanja pronalaska nestalih osoba mora biti prioritetna zadaća dviju država u kontekstu saniranja teškog ratnog naslijeđa. U tom smislu, imenovanje posebnih povjerenika dvaju predsjednika za rješavanje tog pitanja vrlo je važan korak naprijed. Stoga nema nijednog opravdanog razloga da se sada odugovlači s njegovim

rješavanjem«. Hrvatska predsjednica je također izrazila svoju punu potpuru ovoj suradnji i očekivanje konkretnih rezultata.

Upućen apel svima koji raspolažu informacijama

Prema riječima povjerenika, već raspolažu određenim informacijama koje će provjeriti s nadležnim tijelima te jamče da će učiniti sve s ciljem ubrzanja započetih procesa i identifikacije žrtava, što ulijeva nadu obiteljima nestalih i svim građanima. Predsjednik Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini i zastu-

pnik u Narodnoj skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov** upoznao je Verana Matića s imenima nestalih Hrvata iz Vojvodine tijekom 1990-ih, pa su opravdane nade u rješavanje i tih slučajeva.

Vrkić i Matić su uputili apel svima koji imaju bilo kakve informacije da ih na bilo koji način dostave kako bi se zajednički počele provjeravati sve činjenice i lokacije o kojima postoje određena saznanja. U tom pogledu, Vrkić i Matić zauzet će se oko angažiranja svih onih državnih i građanskih institucija, uključujući i sve pojedince koji imaju bilo kakva saznanja o nestalima.

Nestali Hrvati iz Vojvodine

Ivica Abjanović (Morović, 2. VI. 1952 – ?), komercijalist, žrtva antihrvatskih progona u Srijemu. Sin je **Josipa**, rođenog 25. I. 1915. u Moroviću, i **Marije Tetkić**, rođene 12. V. 1922., također u Moroviću. Osnovnu školu završio je u rodnome mjestu 1967., Gimnaziju *Sava Šumanović* završio je u Šidu 1973. Obrazovanje je nastavio na Višoj ekonomskoj komercijalnoj školi – smjer vanjska trgovina u Novom Sadu, koju završava 1976. Živio je u Moroviću

u Ulici Matije Gupca 20, s majkom Marijom, bratom **Matom** i njegovom obitelji. Nije bio oženjen. Od rane mladosti aktivno je igrao nogomet u NK *Jedinstvo* Morović. Radio je u tvornici boja i lakova *Hempro* – Šid kao komercijalist.

Za vrijeme agresije na Hrvatsku skupina osoba s oznakama vojne policije JNA došla je u dom Abjanovićevih 23. X. 1991. i odvela ga s njegovim bratom Matom Abjanovićem (rođ. 1950.), te mu se otada gubi svaki trag. Nakon višegodišnje potrage obitelj Abjanović nije uspjela doznati njegovu sudbinu. Majka Marija proglasila ga je umrlim 20. III. 2000. na Općinskom sudu u Vukovaru s danom nestanka ili odvođenja iz obiteljskog doma 23. X. 1991. Pri Hrvatskom i Međunarodnom Crvenom križu do danas se službeno vodi kao nestala osoba.

Mata Abjanović (Morović, 7. III. 1950. – ?), inženjer poljoprivrednog strojarstva, upravitelj poljoprivredne ekonomije u Moroviću, žrtva antihrvatskih progona u Srijemu. Brat Ivica Abjanovića. Oženio se **Gordanom**, rođ. Dražić 2. II. 1956. u Martincima, Općina Srijemska Mitrovica. Supruga mu je bila pravoslavne vjere, no vjenčani su u Katoličkoj crkvi u kojoj su mu krštena djeca, dalje odgajana u duhu katoličke vjere. U Moroviću je živio u Ulici Matije Gupca 20, u tzv. šokačkom šoru, dijelu naselja u kojem su do 1990-ih uglavnom živjeli Hrvati. Na velikom imanju živio je sa suprugom Gordanom, dvoje maloljetne djece, **Josipom** i **Vesnom**, te majkom Marijom i bratom Ivicom. Osnovnu školu završio je u Moroviću. Srednju tehničku školu (TŠC) *Nikola Tesla*

(strojarski smjer) završio je u Srijemskoj Mitrovici 1969. Počeo je studirati i polagati ispite na Strojarskom fakultetu u Sarajevu 1970. No, od 1980. studij nastavlja na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku, smjer poljoprivredna mehanizacija, koji završava uoči Domovinskoga rata u Hrvatskoj.

Od rane mladosti aktivno je igrao nogomet u NK *Jedinstvo* iz Morovića, a vremenom je postao i predsjednik kluba. Počeo je raditi u PIK-u *Šid*, OOUR Ratarstvo – RJ Ekonomija Jamena 1.

VII. 1975. (Poljoprivredno-industrijski kombinat *Šid*, OOUR rada Ratarstvo – RJ Ekonomija, koja se nalazi u selu Jamena), a početkom 1977. prešao je raditi na Ekonomiju Morović kao referent mehanizacije da bi kasnije postao njezin upravitelj. Za vrijeme svoga radnog vijeka upošljavao je podjednako Srbe i Hrvate. Na obiteljskom se imanju s članovima obitelji bavio poljodjelstvom i stočarstvom. U vrijeme uvođenja višestranačja u Srbiji uključio se u rad mjesnog ogranak DSHV-a, čiji je bio istaknuti član. Krajem kolovoza 1991. dobio je otkaz na mjesto upravitelja Ekonomije Morović, nakon čega je nastavio raditi na Ekonomiji Lipovac, u istoimenom srijemskom selu na teritoriju Hrvatske. Svakodnevni odlazak na posao iz Morovića u Lipovac bio mu je otežan, jer su se u Lipovcu i na dijelu autoceste prema njemu nalazile specijalne postrojbe Novosadskog korpusa JNA, te je svakodnevno morao prolaziti nekoliko vojnih punktova. Prolaz prema Lipovcu zabranjen mu je 22. X. 1991. Sutradan oko 18 sati obiteljski je dom Abjanovićevih opkolila skupina osoba s oznakama vojne policije JNA koji su ga pozvali na saslušanje u šidsku policiju. Budući da nisu imali nalog za privođenje, odbio se odazvati, nakon čega su ga vojni policajci, uz objašnjenje da se odupire, pred članovima obitelji vezali žicom. Ne želeći ostaviti Matu Abjanovića samog, njegov brat Ivica Abjanović sjeo je s njim u vojno vozilo registarskih oznaka JNA. Posljednji su put viđeni u večernjim satima u policijskoj postaji u Šidu.

Osobe koje su odgovorne za odvođenje Mate i Ivica Abjanovića nikad nisu identificirane ni procesuirane. **Jovan Miril** (po vlastitom svjedočenju), koji je poveo samostalnu istragu slučaja braće Abjanović, onemogućavan je u istrazi zbog prijetnji iz

Odeljenja unutrašnjih poslova (OUP) Šid i Službe državne bezbednosti Republike Srbije. Obitelj Abjanović ni nakon višegodišnje potrage nije uspjela doznati njihovu sudbinu. Zbog teškog materijalnog položaja, a poradi ostvarivanja statusnih obiteljskih prava koja do danas nisu regulirana, majka Marija proglasila ih je umrlima 20. III. 2000. na Općinskom sudu u Vukovaru s danom nestanka ili odvođenja iz obiteljskog doma 23. X. 1991. Pri Hrvatskom i Međunarodnom Crvenom križu službeno se do danas vode kao nestali.

Stipan Đurkov iz Sonte. Odveden 10./11. kolovoza. 1991. s radnoga mjesta i od tada se ništa ne zna o njemu. Zna se da

je radio u seoskoj birtiji i te noći je na silu ubačen u kombi nepoznatoga vlasnika te odvezen u nepoznatome pravcu. U to vrijeme **Arkanovi** dobrovoljci su bili smješteni u Erdutu te su »operirali« po okolnim mjestima među kojima je bila i Sonta. Prema neslužbenom izvoru te su noći navratili u seosku birtiju u kojoj ih je posluživao Hrvat, što im je netko dojavio. Nakon toga, Stipanu Đurkovu se gubi svaki trag. O ovom slučaju se i dalje šuti.

Izvor: *osijek.hr*, *predsjednica.hr*, arhiva Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Kaznena prijava za ubojstvo članova obitelji Matijević

Na popisu nestalih Hrvata iz Vojvodine dugo je bila obitelj **Matijević** iz Kukujevac. Fond za humanitarno pravo (FHP), zahvaljujući kojem su procesuirani krivci za dva zločina počinjena nad vojvođanskim Hrvatima (obitelj **Oskomić, Nikola i Agica**, i **Živko Litrić** iz Kukujevac), podnio je 16. listopada 2018. godine Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) Republike Srbije kaznenu prijavu protiv nekoliko NN osoba, zbog ubojstva tri člana obitelji Matijević u travnju 1992. godine u Kukujevcima (Općina Šid, Srbija).

U kasnim večernjim satima 20. travnja 1992. godine nekoliko NN osoba je ušlo u dvorište hrvatske obitelji Matijević u Kukujevcima. Iz kuće su izveli **Anu, Jozu** i njihova maloljetnoga sina **Franju** Matijevića i odvezli ih u nepoznatome pravcu. Nekoliko godina kasnije njihovi posmrtni ostaci su ekshumirani s groblja u Mohovu (Općina Ilok, Hrvatska). Do danas za ovaj zločin pred sudovima u Srbiji nitko nije odgovarao.

Ubojstvo članova obitelji Matijević nije jedino ubojstvo koje je počinjeno nad Hrvatima u Kukujevcima. Naime, u noći između 29. i 30. srpnja 1993. godine u Kukujevcima **Goran Vuković i Pavle Drašković**, pripadnici dobrovoljačke jedinice iz Srbije koja je ratovala u okviru Vojske Republike Srpske Krajine, nasilno su ušli u kuću obitelji Oskomić. U kući su zatekli Nikolu i Agicu Oskomić, kao i osamdesetsedmogodišnju staricu **Mari-**

ju Tomić, Agičinu tetku. Vuković i Drašković su zatečene ukucane vezali i udarali, da bi ih potom Vuković na svirep način ubio hicima iz pištolja u glavu. Za ovaj zločin Okružni sud u Srijemskoj Mitrovici je 26. travnja 1996. godine osudio Gorana Vukovića na kaznu zatvora od 15 godina, Pavla Draškovića na 10 godina zatvora i **Milana Nikolića** na zatvorsku kaznu od tri godine i šest mjeseci.

FHP ističe da su ubojstva članova obitelji Matijević i Oskomić dio serije etnički motiviranih zločina, usmjerenih prema stanovnicima Vojvodine hrvatske nacionalnosti, u razdoblju od 1991. do 1993. godine. Tijekom ovog razdoblja, dokumentirana su ubojstva, batinanja i zlostavljanja, prijetnje, podmetanja bombi i požara – djela izvršena s ciljem stvaranja pritiska na vojvođanske Hrvate da se isele u Hrvatsku. U jedinom sudskome postupku za ove zločine, koji je vođen pred Mehanizmom za međunarodne kaznene sudove u Haagu, predsjednik Srpske radikalne stranke **Vojislav Šešelj** osuđen je na 10 godina zatvora zbog, među ostalim, progona hrvatskog stanovništva u Hrtkovcima (Vojvodina, Srbija). FHP smatra da TRZ mora istražiti navode i o drugim zločinima koji su počinjeni nad Hrvatima iz Vojvodine početkom 1990-ih godina.

Izvor: Fond za humanitarno pravo, <http://www.hlc-rdc.org>

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14 i 83/2018) i člancima od 60. do 73. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11) Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana detaljne regulacije za dio prostora »Banje Palić« uz zapadnu obalu IV. sektora Palićkog jezera i u Izvještaj o strateškoj procjeni utjecaja Plana detaljne regulacije za dio prostora »Banje Palić« uz zapadnu obalu IV. sektora Palićkog jezera na životni okoliš

Javni uvid može se obaviti od 26. studenoga do 26. prosinca 2018. godine radnim danima od 8 do 15 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan i u Izvještaj u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) do 26. prosinca 2018.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 10. siječnja 2019. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

»Tumačenja« nakon izbora za Hrvatsko nacionalno vijeće (II. dio)

Nepotrebna medijska »sapunica«

Prvi i drugi dio osvrta na tekst »Izbori za HNV: Sve poluge vlasti u rukama jednog čovjeka«, autora **Darka Špera**, objavljenog na portalu *Autonomije*, nije utemeljen na namjeri objavljivanja u nastavcima poput raznih televizijskih serija »bez kraja i konca«, jednostavnije rečeno: »sapunica«, nego je dio nastojanja i prakse da naši čitatelji neće »unaprijed znati o čemu ćemo pisati«, što zna masno kačiti razne medije. *Gradić Peyton* jest bila popularna televizijska serija krajem 1960-ih i početkom 1970-ih emitirana u bivšoj Jugoslaviji, postoji i beogradski mini tržni centar *Gradić Pejton*, nedaleko od hrama Svetog Save na Vračaru, ali ovdje je riječ o nečemu drugom. Među ostalim, i o kredibilitetu našeg tjednika u očima neutralnog čitatelja.

U spomenutom tekstu Špera se navodi kako je »izbore za HNV obilježio i bojkot opozicijskih kandidata«, te se navodi i kako su među onima koji se nisu pojavili na elektorskim izborima za novi saziv HNV-a u Beogradu bili predsjednik Hrvatskog građanskog saveza **Tomislav Stantić** i »poznati novosadski privrednik **Stanko Krstin**«. To jest točno, ali ako se to svodi na tzv. bojkot izbora, onda što reći? Pa ti elektori nisu imali program za budući rad HNV-a, niti jedinstvenu listu. I hoće li mi netko ustvrditi kako spomenuti HGS ima aktivnosti koje nastoje pridonijeti boljitku ovdašnje hrvatske manjinske zajednice. Ako hoće, volio bih čuti činjenice. E pa, jedno je igrati se »građanske« oporbe, a drugo je zasukati rukave.

»Primoravanje«

U namjeri što bržeg skraćivanja »epizoda« spomenutog teksta Špera, idem dalje. U tom novinarskom tekstu se u nekakvom negativnom predznaku navodi kako je više od polovice elektora iz Subotice. Pa nije netko bogom dan zato što je rođen u Subotici, pa da bude elektor, među ostalima, u tolikom broju. Riječ je o tome da Hrvati u Subotici imaju postignuća u svom radu, angažmanu i htijenja i posve je za očekivati da će elektori iz Subotice biti u velikom broju. Jeste činjenica da je u malim sredinama, manjim gra-

dovima ili naseljima teže postići šire vidljiv i uspješan angažman u svezi hrvatske zajednice, ali i u tim sredinama rezultati postoje! I ne zaboravimo ni sljedeće – Subotičanima koji su bili dio *Hrvatskog proljeća* ni najmanje nije bilo lako, a njihova nastojanja su gradila put za sljedeće generacije. A što tek reći o patnjama vojvođanskih hrvatskih Srijemaca devedesetih u tim olovnim godinama? Užas! I zbog svega ovog tek malo navedenog, ne nasjedajte na te lažne podjele koje se proturaju kada nekima zamiriše novac u kasi HNV-a koji se čini na – izvolite. I zamisao o nekakvoj moći, vladanju.

I kako komentirati tvrdnju jednog od sugovornika u tekstu Špera o izborima za HNV: »... pa je sve svedeno na primoravanje građana da daju svoj potpis, a da i ne znaju kome i zbog čega?« Nije mi poznat ni jedan slučaj primoravanja u svezi davanja potpisa elektoratu, a ako je netko možda bio primoravan, rado ću napraviti razgovor s njim za naš tjednik o toj prisili.

Obični i neobični Hrvati

Stalno sam na rubu da se našalim o tim glasovima tzv. oporbe u tekstu Špera, pa kako se i ne bih našalio, kad autor spomenutog novinarskog teksta navodi kako mu je jedan od sugovornika »iz organizacije koja je bojkotirala izbore«. E pa sad, autor teksta se može obavijestiti što znači organizacija, ili iz enciklopedija ili pomoću Wikipedije.

Nije tu još kraj biserima. U novinarskom tekstu se navodi i sljedeće: »Tomislav Stantić smatra da energija kod običnih građana hrvatske nacionalnosti u Srbiji ne postoji, jer ne vjeruju ni u što, osim da su izbori za HNV običan stranački plijen«.

Opet smo tu sad izgleda kod te čarobne kase, tj. ovladavanja financijama, tj. blagajnom HNV-a, kao nečijeg »plijena«.

Ako se netko već hoće igrati blagajnika, onda ne treba stalno trubiti o količini novca koji pritiče na račun HNV-a (a valjda bi se trebao radovati da ga je što više), nego treba govoriti o načinu i svrsi utroška, ali po svemu sudeći tu je teško naći ozbiljne primjedbe, što naravno ne treba značiti nekritičko prihvatanje od strane vijećnika svih vrsta i svrha utrošaka.

I dalje u svezi Stantićeve izjave. Ako ja jesam običan građanin, a ne znam koji bi to bili nasuprot meni neobični građani hrvatske nacionalnosti u Srbiji, tvrdnja da moja energija ne postoji je bar malkice diskutabilna, makar zbog toga jer izbore za HNV nikada nisam doživljavao kao »stranački plijen«, a te izbore pratim kao novinar i građanin od početka, dakle od 2002. godine. Dakle, HNV nije od jučer, mnogi su doprinosili izgradnji te institucije, a o postignućima se može uvijek diskutirati, zar ne? Ali valjda bi trebalo diskutirati na argumentiran način, zar ne? Nekakve medijske epizode raznih »sapunica« u svezi rada Vijeća su zaista nepotrebne. Zar ne?

Zvonko Sarić

Raritet par excellence – srpske knjige u Hrvatskoj i hrvatske u Srbiji:

Strogo kontrolirana endemija

»Dragi, nestalo nam *Gavrilovićeve čajne*, a ni s *hašeom* ne stojimo najbolje. A, kad već ideš u market, svrati i do knjižare i uzmi mi najnovijeg Hedla. Čujem da je stigao.«

»Hedla? Otkud ti to? Pa zar je već završio trilogiju?«

»Da. Nisi čuo? Bilo i na RTS-u i na *Happyju* i na *Pinku*. Stalno ga reklamiraju. Ide odmah posle akcijske piletine, a pre uložaka. Ha-ha, krvavo, a?«

»Aaaa, zato oni redovi pred *Lagunom* već nekoliko dana! Pojma nisam imao da je Drago već stigao. Kad si već znala za to, mogla si unapred da ga rezerviš, jer ću ovako više čekati pred knjižarom nego u prodavnici na kasi.«

»Jebi ga, izvini – zaboravila. A kad si već odvojio prepodne za redove, daj uzmi i *bronhija* i *kikija*. Da zasladimo krimić.«

Ovako bi se u budućnosti (bliskoj ili dalekoj, pitanje je sad) potencijalno mogao odvijati razgovor dvoje supružnika, recimo u Valjevu, koji ne samo da prate knjišku produkciju u Hrvatskoj nego su i redoviti kupci iste. I to u ovdašnjim knjižarama. Naravno, sličan bi se razgovor dvoje supružnika u bliskoj ili daljoj budućnosti, recimo u Zadru, potencijalno mogao odvijati i kada je riječ o rutinskoj nabavi *negra*, *smokija*, *plazme* i Arandelovića.

A dok bliska ili daleka budućnost ne stigne, čisto da sumiramo stanje, mi u Srbiji i oni u Hrvatskoj imamo ovakvu situaciju: *Gavrilović*, *Podravka* ili *Kraš*, odnosno *Pionir*, *Soko Štark* ili *Bambi* mogu se nabaviti čak i u slabije opskrbljenim trgovinama, ali se **Drago Hedl**, **Kristijan Novak** ili **Ivica Đikić**, odnosno **Milan Arandelović**, **Uglješa Šajtinac** ili **Vidosav Stevanović** u knjižarama s druge strane granice ne mogu naći ni za lijek. Uz spomenute uzorke-autore idu čitave police drugih imena i njihovih naslova koji su nakon raspada Jugoslavije ostali omeđeni unutar nakladničkih kuća u novonastalim državama.

Ne kupuje načitan već uporan

Kako se u ovom tekstu nećemo baviti traženjem odgovora na pitanje zašto je tako (o tome će biti riječi u jednom od intervjua u narednim brojevima *Hrvatske riječi*), slobodni smo nastaviti s inventurom aktualnog stanja, odnosno opisom istog u ovdašnjim i tamošnjim knjižarama, a samim tim i knjižnicama, s manjim ili većim odstupanjima (uglavnom manjim).

Iz naprijed spomenutog nije teško zaključiti kako je čitateljskoj publici u Srbiji i Hrvatskoj još teže kada je riječ o novim, a često vrlo dobrim, naslovima stranih autora ili pak ako je riječ o stručnoj literaturi, rječnicima (nerijetko regionalnih ili lokalnih govora) ili pak dječjoj književnosti. Uzalud ćete, pa ako ste još iz manjeg mjesta, u Srbiji tumarati od knjižare do knjižnice u potrazi za, recimo, *Rosom candidom* višestruko nagrađivane islandske spisateljice **Auðure Ave Ólafsdóttir** ili u Hrvatskoj za, recimo, *Ko je ovde lud* ruskih znanstvenika-disidenata, braće **Roja** i **Žoresa Medvedeva**, jer je prvu objavila naklada *Ljevak* iz Zagreba, a drugu *Una press* iz Beograda. Isto se odnosi i na tisuće drugih naslova i s jedne i s druge strane granice, pa vam tu, ako baš niste knjiški fanatik, ništa ne pomaže.

Ako, pak, spadate u one upornije, na raspolaganju vam je nekoliko opcija. Početni korak svakako je redovito praćenje nakladničkih, ali i portala koji se bave internetskom prodajom, jer na taj način ne samo da ste informirani iz prve ruke nego postoje i velike šanse da dođete do željenih naslova (uključujući i one antikvarne) predbilježbom koja obično ide s popustom ili za razmjerno male novce izravnom kupovinom ili na nekoj vrsti virtualne dražbe. S ovim u vezi je i redovito praćenje kulturnih rubrika u dnevnim novinama, poglavito vikend izdanja *Danasa* u kom ćete svake subote naći ne samo informacije o novim knjigama nego i vrlo jasne i sažete preporuke za njih. Iako odlazak u knjižnicu po pravilu ne garantira pozajmicu tražene knjige s druge strane granice, ovu mogućnost nikako ne treba odbaciti, jer... nikad se ne zna. Isto, samo s vjerojatno većim šansama, vrijedi i za antikvarijate, naravno ukoliko u vašem mjestu takvo što uopće postoji (u Srbiji, prema skromnom znanju doljepotpisanoga ima svega četiri grada u kom postoje antikvarijati knjiga, a jedan od njih je, na sreću, i Subotica). Kako ulazak u Srbiju iz Hrvatske i obratno već odavno nije problem, jedan od praktičnijih načina nabave knjiga s druge strane granice svakako je »posredno«, odnosno da vam ih donese netko tko u jednu od ove dvije države putuje.

Najveće šanse da se u većem ili manjem broju opskrbite naslovima iz Hrvatske ili Srbije ipak su sajmovi knjiga u Beogradu i Zagrebu. Ukoliko se odlučite samo za jedan od ova dva, računajte na to da ćete dobrim dijelom biti zakinuti, jer razmjerno malobrojni izlagači iz Hrvatske na *Sajmu knjiga*, odnosno oni iz Srbije na *Interliberu* tek će djelomice utažiti vašu žeđ za knjigom iz susjedne države, a to ne mogu nadomjestiti niti prilično brojni i dobro opskrbljeni antikvarijati (posebno na *Sajmu knjiga*), gdje se još uvijek mogu naći stari naslovi crvenih (i pokatkad plavih) knjižica *Rada* iz edicije *Reč i misao*, *Logosa*, *Nolita*, *Znanja*, *Bigza*, *Veselina Masleše* ili pak čuvene biblioteke *Hit*. Ono što je svakako veoma bitno, a vrijedi podjednako i za *Sajam knjiga* i za *Interliber*, jest činjenica da se posljednjih dana listopada, odnosno sredinom studenoga u Beogradu i Zagrebu knjige mogu kupiti po značajno nižim cijenama u odnosu na iste naslove u knjižarama tih i ostalih dana. Povoljna okolnost, bar kada je riječ o *Interliberu*, je i ta što se ulazak na Zagrebački velesajam ne naplaćuje, pa je i to, u odnosu na Beograd ušteda u vrijednosti

jedne, a bogami i dvije-tri knjige, jer su se remek-djela svjetske književnosti i ove godine na *Sajmu knjiga* (recimo iz starijih ciklusa »nobelovci«) mogla kupiti za svega 100 dinara (nevjerojatnih 6-7 kuna)!

Rasplitanja i zaplitanja

U aktualnoj situaciji s knjigama iz Hrvatske u Srbiji i iz Srbije u Hrvatskoj – koja je, budimo iskreni, ipak mnogo bolja u odnosu na devedesete, ali i mnogo gora od moguće dobre – jedna se nelogičnost graniči s apsurdom. Riječ je, naravno, o jeziku, koji bi u slučaju ove dvije države (uključujući i Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru) trebao biti prednost, a ne zapreka u širenju tržišta knjige na četiri od šest bivših republika Jugoslavije. Primjeri poput ne takoavnog zajedničkog izdanja *Cvjećarnice u Kući cveća* **Lazara Džamića** o kulturnom stripu *Alan Ford*, kog je u Srbiji objavila Izdavačka kuća *Heliks* iz Smedereva, a u Hrvatskoj *Jesenski i Turk* iz Zagreba, bez sumnje su ne samo pobjeda zdravog razuma nad birokratsko-trgovačkim zavrzlamama (carine, PDV-i, marže...) na radost čitatelja i u Hrvatskoj i u Srbiji nego i trijumf zdrave tržišne logike, jer ovaj »proizvod« jednako dobro ide u obje države, što se i ove godine dalo zamijetiti i na *Sajmu knjiga* i na *Interliberu*. Na žalost, iako je *Alan Ford* svoje mjesto našao i na policama dječjeg odjela Gradske knjižnice u Ogulinu (svaka čast djelatnicima, na čelu s ravnateljicom **Marijanom Mazor**), »povlastica u razumijevanju« zbog sličnosti jezika ima i svoju, najblaže kazano, grotesknu stranu. Sjetimo se samo na kakve je komentare u ovdašnjoj javnosti naišao *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* **Vladimira Brodnjaka**, kog su 1992. objavile *Školske novine* iz Zagreba ili pak titlovanje na hrvatski pojedinih filmova iz Srbije. E, pa nešto isto događalo se i događa se danas i u Srbiji, jer se već spomenuti *Alan Ford* u izdanju *Mavericka* iz Kraljeva već odavno prevodi na srpski što u konačnici izaziva podsmijeh i ovdašnjih fanova koji su navikli isključivo (i jedino) na nenadmašni stil pokojnog **Nenada Brixyja** kom su stanovnici rodnih mu Varaždinskih Toplica u znak zahvalnosti prije tri godine podigli spomenik. A isto se događa i s *Pričama iz davnina* **Ivane Brlić Mažuranić** koje je više ovdašnjih nakladnika »prevelo« na srpski, valjda da bi djeca bolje razumjela o čemu je riječ u *Šumi Striborovoj* ili pak *Regoču*.

Priča o jeziku, pa još u knjigama, tim je i zanimljivija i smešnija i žalosnija zajedno jer se nešto slično već odavno ne događa ni u jednom od ključnih područja kojima se obično definiraju bilateralni odnosi: pjevači i odavde i odande dolaze i odlaze ovamo

i onamo, veliki broj hrvatskih i srpskih sportskih klubova natječe se u zajedničkim regionalnim ligama, ništa novo nije da se rade filmovi u srpsko-hrvatskoj, odnosno hrvatsko-srpskoj koprodukciji, smjenjuju se i razmjenjuju gostovanja kazališta, industrijska roba već odavno je na policama s obje strane granice, političari iz državnog vrha obavljaju važne razgovore u Zagrebu i Beogradu, krijumčari s manje ili više uspjeha trguju drogom, oružjem i onim što već ide na tržištu, a čak je i utamničeni pisac **Milorad Ulemek Legija** na tajanstveni način postao vlasnik lažne hrvatske putovnice. Jedino...

Jedino se knjiga još uvijek tretira kao »politički« u zatvoru – opasnija i od oružja i sumnjivija i od Maricinog Đoke (potražiti ga, Đoku, kod izvjesnog **Nušića**).

Z. R.

Propast projekta Europske unije je neizbježna

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Uzrok »podrhtavanja Europe u sebi« u prvom se redu očituje u upornom pokušaju stvaranja nadnacionalne političko-ekonomske tvorevine

**** Ekonomska jednakost među članicama Europske unije može samo biti na papiru dok će u stvarnosti mnoge druge biti ili već jesu ekonomski porobljene * Ekonomsko oslobođenje ide paralelno s duhovnim oslobođenjem od »zlatnog teleta« Europske unije * Odvijat će se istodobno dva suprotna procesa. Naime, bit će sve više pokušaja da se te tzv. izbjeglice što prije i u što većem broju vrate tamo odakle su došli, a s druge strane će se nastaviti nasilan pohod Arapa i muslimana na Europu. Kud će veći kaos!***

**** Nisam siguran koga obuhvaća europski san, ali sam zato siguran da »europski san« isključuje kršćanski, posebno katolički moral i nauk.***

Na sastanku u Marrakechu početkom prosinca, predstavnici zemalja međunarodne zajednice će raspravljati o pitanju migracija, a bit će usvojen UN-ov *Globalni sporazum o migracijama*, bez potpisivanja tog dokumenta, koji je pravno neobvezujućeg karaktera. Mnogi migranti su i prethodnih dana pokušavali ući u Hrvatsku, a time i na teritorij Europske unije. O migrantsko-izbjegličkoj krizi koja ne jenjava već nekoliko godina, razgovarali smo s dr. sc. **Zlatkom Šramom**, koji je od 1984. do 2008. godine živio u Subotici.

Bio je inicijator osnivanja Hrvatskog akademskog društva (HAD) u Srbiji i njegov dopredsjednik sve do povratka u Zagreb u prosincu 2008. godine, kad se zaposlio na Institutu za migracije i narodnosti. Uskoro je imenovan ravnateljem Instituta i obnašao je ovu dužnost u razdoblju od 2011. do 2015. godine. Osnivač je i direktor Hrvat-

skog centra za primijenjena društvena istraživanja unutar kojeg, premda već danas u mirovini, i nadalje vrši različita istraživanja iz područja sociologije, psihologije, pedagogije, psihijatrije i političkih znanosti. Objavio je brojna znanstvena istraživanja u domaćim i inozemnim znanstvenim časopisima u kojima se, među ostalim, bavio različitim religijskim, političkim i socijalno-psihološkim karakteristikama bunjevačkih Hrvata u Vojvodini. Teme razgovora sa Zlatkom Šramom bile su o ozračju u svezi migrantsko-izbjegličke krize, humanosti i poštovanju ljudskih prava prema izbjeglicama, perspektivi i ekonomskoj politici Europske unije.

Je li karakteristika suvremenog europskog svijeta politička i društvena nestabilnost usred velikog gibanja svjetskog stanovništva, zbog imigranata koji dolaze u Europu? Podrhtava li Europa u sebi?

Ovdje vjerojatno mislite na Europsku uniju, pa ću se stoga u svojem komentaru zadržati referirajući se na ovu političko-ekonomsku zajednicu. Ne može se reći kako je dolazak imigranata i izbjeglica muslimanske vjeroispovijesti sa Srednjeg istoka glavni uzrok kronične političke i društvene nestabilnosti u Europskoj uniji. Uzrok, kako to kažete, »podrhtavanja Europe u sebi« u prvom se redu očituje u upornom pokušaju stvaranja nadnacionalne političko-ekonomske tvorevine za čije se vrijednosti treba boriti, jačati ih i beskompromisno braniti, zanemarujući pri tom kršćansku vjeru te vrijednosti i moral koji iz kršćanstva, posebno iz katoličke vjere proizlazi. Vjera u Trojedinog Boga zamjenjuje se vjerom u vlastito Ja te u ljudske slobode i iz njih proizvedena ljudska prava koja su u biti protivna Božjim i prirodnim zakonima.

Dobro, možete li nam ovdje malo jasnije objasniti na što točno mislite kad spominjete ljudske slobode i prava koja se, kao što kažete, protive Božjim i prirodnim zakonima?

Pa zar je prirodno zasnivati istospolne »brakove«, da se muškarac može spolno izjašnjavati kao žena, a žena kao muškarac, da dva muškarca koja žive u »braku« mogu posvajati djecu, da je homoseksualnost nešto čime se treba ponositi, je li prirodno ubiti bolesnika na njegov zahtjev, eutanazija, ili ubiti dijete u utrobi majke – abortus. Drugim riječima, seksualne devijacije i kultura smrti jesu one ljudske »slobode« i iz njih izvedena »prava« koja se nalaze u izravnoj suprotnosti kako s Božjim tako i s prirodnim zakonima. Društvo koje promovira ovakvu filozofiju ljudskog života, a u čijoj se pozadini nalazi bezboštvo, materijalizam, hedonizam i konzumerizam, nužno poprima psihopatski socijalni karakter koji u sebi nosi klicu osobnog i kolektivnog samouništenja. Kako je onda iz ovakve duhovne, psihološke i socijalne perspektive moguće govoriti o bilo kakvoj mogućnosti »prirodne« integracije Europske unije? Iz ovakve je duhovno-psihološko-socijalne perspektive moguće govoriti samo o nasilnoj političkoj i ekonomskoj integraciji. Ovdje sad ne možemo ulaziti u političko-psihološku i materijalnu pozadinu ulaska pojedinih država u Europsku uniju.

Znači li to po Vašem mišljenju neminovnost dezintegracije Europske unije?

Da, dezintegracija ili bolje rečeno propast projekta Europske unije je neizbježna. Jer, integracijski procesi, bilo pravne ili ekonomske naravi nužno u sebi istodobno nose dezintegracijske i konfliktne procese koji čak mogu dovesti i do fizičkog nasilja

unutar Europske unije. Raspadanje Europske unije bit će još brže, jer će francuski predsjednik **Macron** i njemačka kancelarka **Merkel**, nakon izlaska Velike Britanije iz Europske unije, sve više i snažnije »spašavati« vrijednosti nadnacionalnog koncepta Europske unije, koncepta koji je sam po sebi »božanstven« i time jedino »istinit« te koji stoga »nema alternative«. Upravo ta paradigma ili, bolje rečeno, ideološka mantra, »nemanja alternative« stvara onu duhovnu prazninu i nacionalnu i ekonomsku neslobodu koja će nužno dovesti, pitanje je samo vremena, do političkih i socijalnih pokreta za oslobođenjem od centara moći koji zagovaraju jačanje nadnacionalne tvorevine koju, barem zasada, zovemo Europska unija.

Još mogu razumjeti što mislite pod nacionalnom »neslobodom«, imajući u vidu da se sve članice Europske unije moraju u određenoj mjeri odreći svog državnog suvereniteta, ali mi baš nije jasno što mislite pod »ekonomskom neslobodom«, ako su sve članice ekonomski napredovale ulaskom u Europsku uniju?

Često možete čuti kako su neki političari protiv Europske unije »više brzina«, odnosno protiv stvaranja užih skupina država koje bi išle u dublje integracije, ostavljajući pri tom ostale članice Europske unije po strani. Naravno da su ovakve i slične izjave, kako bi se ono reklo, politički korektne i čuvaju dostojanstvo svoje države koja bi u toj podjeli »brzina« integracija zacijelo objektivno lošije prošla. Ovdje se, međutim, ipak radi samo o političkim željama i deklarativnim istupima koji nemaju svoje uporište ni u kakvoj realnosti. Pa zar doista netko može misliti kako je moguće da bivše socijalističke države, tzv. nove članice Europske unije, sa svojim različitim povijesnim naslijeđem, političkom kulturom i životnim standardom mogu biti politički i ekonomski jednake odnosno politički ravnopravne sa starim članicama Europske unije koje su činile nekadašnju Europsku ekonomsku zajednicu? Drugim riječima, realno postoji Europska unija ne samo s dvije nego i s tri »brzine«. Zar je, dakle, realno očekivati da će stare i bogate članice Europske unije čekati druge članice da dosegnu njihovu ekonomsku razinu i pravnu sigurnost kako bi svi bili »jednaki« i da nisu više »objekt« nego »subjekt« političkog odlučivanja? Pa možete zamisliti kakva se demagogija prosipala ili prosipa kad se građanima govorilo ili pak govori kako ulaskom u Europsku uniju nacija i država više neće biti »objekt« nego »subjekt« politike koji će sjediti za istim stolom za kojim se donose političke odluke. Ili pak, još gore, kako EU nema alternative.

Ali niste odgovorili što mislite pod ekonomskom neslobodom, odnosno potrebom za ekonomskim »oslobođenjem«, kako se dađe iščitati iz Vašeg političkog diskursa?

Pa vidite, realno je za očekivati i sasvim je racionalno da će bogate članice Europske unije, dakle one »prve brzine«, iskoristivati članice »druge«, a još više »treće brzine«...

Samo da Vas na trenutak prekinem, a koje bi to, po Vašem mišljenju, bile članice »treće brzine«?

To su u prvom redu Hrvatska, Rumunjska i Bugarska, i ako se uspiju pridružiti Europskoj uniji to su onda Srbija, Crna Gora, Makedonija i Albanija.

Dakle, bivše jugoslavenske republike. Razumijem zašto ovdje niste spomenuli Sloveniju, ali ste ovdje izostavili Bosnu i Hercegovinu i Kosovo.

Pa zbog toga što Bosna i Hercegovina nikad neće postati funkcionalna država bez teških unutarnjih međunarodnih konflikata, a Kosovo će teško ikada biti priznato od pojedinih članica ne samo Europske unije već i od Rusije, a što se ne smije ni u kojem slučaju zanemariti.

HR A treba li onda Srbija ulaziti u takvu Europsku uniju kakvu je Vi doživljavate?

Mogu samo odgovoriti da se baš ne treba previše žuriti.

HR Opet smo se udaljili od »ekonomskog oslobođenja«.

Najkraće rečeno, ekonomska jednakost među članicama Europske unije može samo biti na papiru dok će u stvarnosti mnoge druge biti ili već jesu ekonomski porobljene ne samo dužničkim bankarskim ropstvom nego i uništenjem vlastite industrije i poljoprivrede. Stoga je relativno lako za predvidjeti kako će u određenom političko-povijesnom kontekstu pojedine članice Europske unije tražiti ekonomsko oslobođenje kako od ekonomskog iskorištavanja i porobljavanja od strane »prvo-brzinskih« članica EU, ali još i više istovremeno »ekonomsko oslobođenje« od strane domaćih »europljana«. Teško je, međutim, predvidjeti na koji način i s kojim rezultatom će se to sve dogoditi, ali je sigurno da će se dogoditi. Zar mislite da su bespovratni »kredit« dobiveni od strane Europske unije doista besplatni? To je još jedna teška zabluda. Tim se novcem zapravo kupuje jedna bezbožnička i anacionalna ideologija čije vrijednosti korisnici tih »kredita« moraju zauzvrat usvojiti. Dakle, ekonomsko oslobođenje ide paralelno s duhovnim oslobođenjem od »zlatnog teleta« Europske unije.

HR Nakon godina izvjesnosti i uvjerenja u političku stabilnost, društvenog razvoja i ekonomsku stabilnost Europe, blijedi li taj entuzijazam i je li sada viđenje Europe obilježeno i iskustvom strepnje i straha od nejasne budućnosti?

Kad se detaljnije promatra nastanak Europske unije, odnosno njezinu političku strukturiranost, funkciju i dinamiku, onda ćete vidjeti kako ona nikad ustvari nije bila toliko stabilna kako se to obično čini. Uspješni referendum o izlasku Velike Britanije iz Europske unije zasigurno je uzdrmao same temelje Europske unije, makar to neke članice nastoje negirati, omalovažavati i međusobno se ohrabrivati u smislu kako će sada biti još čvršći i jači. Pratio sam događaje vezane za taj referendum odnosno *Brexit*. Ono što me je tom prilikom neugodno iznenadilo jesu bahate reakcije Europske komisije i bezobrazne i ponižavajuće reakcije nekih njemačkih političara. Naravno da je nekontrolirani i masovni priljev izbjeglica sa Srednjeg istoka u velikoj mjeri pridonio razvitku osjećaja nesigurnosti i političkog otpora prema eurobirokratima u Bruxellesu. Nastala je nenormalna politička situacija. Njemačka kancelarka Angela Merkel pozvala je Arape da dođu u Njemačku u neograničenom broju, a onda je preko birokrata u Bruxellesu pokušala sve to prikazati kao »čistu« humanitarnu krizu i prisiliti sve članice Europske unije da pristanu na raspodjelu ovih migranata među kojima je zasigurno bio i jedan broj izbjeglica iz ratom obuhvaćenih zemalja. Naravno da su mnoge članice EU prikriveno ili otvoreno odbacile ovu političku manipulaciju. Politički, nacionalno i povijesno najzrelije su reagirali Mađari na čelu s premijerom **Viktorom Orbánom**. A slijedili su ga onda i Česi, Slovaci, Poljaci... Odmah je krenula neviđena hajka na političare ovih država, jer jednostavno nisu htjeli nasilne i nelegalne migracije prihvatiti kao »humanitarno«

pitavanje. Beskompromisno su stali, posebno ovdje želim istaknuti mađarskog premijera Viktora Orbána, u obranu mađarskih nacionalnih interesa, države i kršćanstva.

HR Kako mislite da će završiti problem migranata sa Srednjeg istoka i drugih arapskih i muslimanskih zemalja koji su izbjegli u Europsku uniju u posljednjih nekoliko godina?

Prvo želim naglasiti da su čiste iluzije i obmane da se oni mogu socijalno integrirati u državama u kojima sada žive kao izbjeglice primarno u bogatim zemljama Europske unije. Isto je tako obmana da će oni uspješno zamijeniti radnu snagu koja nedostaje u Europi. Neupitno je da će doći do povećanja stope kriminaliteta, seksualnog nasilja pa i terorizma. Odvijat će se istodobno dva suprotna procesa. Naime, bit će sve više pokušaja da se te tzv. izbjeglice što prije i u što većem broju vrate tamo odakle su došli, a s druge strane će se nastaviti nasilan pohod Arapa i muslimana na Europu. Kud će veći kaos! Sad bi netko mogao reći, kao što su to neki »aktivisti« s transparentima »dobrodošlice« govorili, da je broj izbjeglica ništa u odnosu na 500 milijuna stanovnika Europske unije. Oni jednostavno ne znaju, zbog svoje ideološke ljevičarske sljepoče i agresivnosti, da nije toliko važan broj koliko činjenica o nepromjenjivim i okamenjenim vrijednostima koje su nekompatibilne s civilizacijskom i kršćanskom kulturom Europljana. Oni isto tako ne znaju i nisu svjesni toga da je pitanje ovih migranata u znatno manjoj mjeri ekonomsko, a u daleko većoj mjeri duhovno pitanje. Ovo naravno iziskuje nešto šire tumačenje, ali to možda nekom drugom prilikom.

HR Zbog čega skoro nikada nisu u fokusu političkog i medijskog diskursa kontekst i razlozi suvremenih migracija izbjeglica sa Srednjeg istoka?

Postoji vrlo jednostavan razlog. Poziv Arapima i drugim muslimanima da dođu u Njemačku i njihovom dobrodošlicom u ostalim bogatim europskim zemljama izvršen je u jednom globalizacijskom i ekstremno liberalnom vrijednosnom kontekstu. Velika većina glavnih medija, kako u Europi tako i u Sjedinjenim Američkim Državama, jest u rukama globalista i ekstremnih liberala. I sad mi kažite kako će takvi mediji objektivno i istinito prikazivati uzroke i posljedice najeзде izbjeglica iz Srednjeg istoka, Afrike i drugih nerazvijenih zemalja s većinskim muslimanskim stanovništvom? U tom bi slučaju radili protiv svojih poslodavaca, a to se ipak ne isplati. Osim toga, lijepo je sebe u takvom kontekstu vidjeti i prikazivati kao »humaniste« i »filantrope«, a druge prikazivati kao fašiste. Pogledajte samo što rade predsjedniku SAD-a **Donaldu Trumpu** koji želi spriječiti invaziju izbjeglica iz Srednje Amerike koje žele nasilno ući u Sjedinjene Države. »Demokratski« novinari naprosto vrište, deru se, divljažu, galame i crvene od bijesa. Drugim riječima, kad socijalna patologija postane politička korektnost, onda se novinari nužno nađu u zoni prešućivanja ili laganja.

HR Kako bi se Europa trebala odnositi prema Drugom, koji više-manje izmiče njenoj kontroli i uređenju? Koga obuhvaća europski san, a koga isključuje?

Najprije bih se htio osvrnuti na riječ »drugi« kad se piše velikim početnim slovom ili se tako u govoru implicite navodi. Kad se u nekim društvenim znanostima ili u nekom tekstu »drugi« piše velikim početnim slovom, onda to podrazumijeva idolatriju prema bilo kome koji je različit od nas, najčešće prema različitim manjinama. Na djelu je tolika idolatrija prema različitosti, pa bila ona ma kakve patološke naravi, da se »drugi« piše velikim

početnim slovom. Ako mislite pod time »drugim« na arapske i druge muslimanske imigrante, onda moram reći da se Europa odnosi s takvim poštovanjem prema tom »Drugome« da policija i novinari moraju šutjeti o kriminalu i nasilju koje taj »Drugi« provodi. Rekao bih, dakle, da se Europa mazohistički odnosi prema »Drugome«, a mali je korak do sadističkog odnosa jer su ova dva odnosa uzajamno pishodinamički povezana. A znamo da sadomazohistički sindrom kad-tad dovodi kako do individualnog tako i do kolektivnog nasilja. Nisam siguran koga, kao što kažete, obuhvaća europski san, ali sam zato siguran da »europski san« isključuje kršćanski, posebno katolički moral i nauk.

 Edward W. Said, književni teoretičar, intelektualac, borac za prava Palestinaca, napisao je i sljedeće: »Izgnanstvo je istovremeno privlačna tema za razmišljanje i užasan doživljaj ljudskog iskustva«. Razmišljaju li osim umjetnika i intelektualaca i političari u Europi o traumama migranata kao suvišnih ljudi i njihovim propuštenim životima? Neki podižu bodljikave žice, zar ne?

Nije potrebno u ovom kontekstu glorificirati umjetnike i intelektualce kako su oni jedini koji imaju i pokazuju empatiju prema izbjeglicama. Pa da nisu europski i »balkanski« političari imali empatije prema njima, kakvi bi se krvavi događaji odvijali u Europi? Ali, kad malo bolje pogledate snimke tih izbjeglica, onda vidite da se u velikoj većini radi o zdravim i mladim muškim osobama koji su isključivo ekonomski, i ne znam još čime, motivirani da žive u Europi. Kažete da »neki podižu bodljikave žice«. I kao da se zgražate nad time. Pa zar je premijer Viktor Orbán trebao pustiti da ilegalni migranti i izbjeglice nekontrolirano ulaze u Mađarsku iz Srbije i iz Hrvatske, a konfiguracija terena mu omogućuje da lako postavi prepreke kojima će zaštititi svoj narod i državu. Naravno da to nije smio dopustiti. Nije teško predvidjeti, nakon svih dosadašnjih iskustava s ovom vrstom izbjeglica, da će se pored različitih fortifikacija i prepreka morati postaviti i oružana sila kako bi se spriječila neka buduća izbjeglička invazija na Europu. Ako i u čemu, onda će sigurno u tome Europska unija biti uskoro jedinstvena.

 Poglavar Rimokatoličke Crkve papa Franjo više puta je uputio apel za gostoprимstvom prema migrantima, ocjenjujući da je »grieh odustati od susreta s bližnjima«. Predstavlja li svaki migrant koji pokuca na naša vrata priliku da se sastanemo »s Isusom Kristom«, kako to kaže papa Franjo?

Ne znam za tu papinu izjavu da svaki migrant koji pokuca na naša vrata predstavlja priliku da se sastanemo »s Isusom Kristom«. Ako je to zaista rekao, onda je istodobno izrekao političku glupost i doktrinarnu herezu. Znam da je papa Franjo tražio da redovnici otvore prazne samostane izbjeglicama, da svaka župa primi po jednu izbjegličku obitelj, da se otvore granice imigrantima.... Kad su pitanju imigranti i s njima povezani problemi, papa Franjo je neizmjereno sklon glupim izjavama, ocjenama i usporedbama. Njega ne treba uopće ozbiljno shvaćati kad govori o izbjeglicama i sličnim problemima.

 Sumnje i strahovi uvijek su postojali kod ljudi, pa tako i u pitanju migranata, ali! Možemo li dozvoliti da strah utječe i potiče na mržnju i odbijanje, koji su kristalno jasno naznačeni u retorici europskih desničarskih stranaka kada je riječ o migrantima? Što nam kaže europska desnica, čiji se programi djelomice zasnivaju i na kvazikršćanskom zaleđu, kao tapiji na istinu?

Ne mogu se s Vama nikako složiti da je mržnja, kako kažete, »kristalno jasno naznačena u retorici europskih desničarskih stranaka kad je riječ o migrantima«. Oni samo jasno i razgovijetno artikuliraju probleme koji su nastali ili koji će nastati kao posljedica poziva muslimanskim imigrantima upućenog od Angele Merkel. Dobra je vijest da će se ona povući iz politike, ali bi bila još puno bolja vijest kad bi već sada odstupila s mjesta njemačke kancelarke. U protivnom, Merkel može izazvati građanski rat u Njemačkoj. A što se tiče Vaše sintagme o »kvazikršćanskom zaleđu«, moram Vam ukazati na eklaktantan primjer kvazikršćanstva u svim izjavama **Bergoglia**, današnjeg pape, po pitanjima imigranata.

 Ljevica u Europi nije glasna kada se stavovima određuje spram pitanja prema migrantima. Zašto? Je li se nasjelo na piličarsku politiku da se glasovi birača mogu dobiti šutnjom ili blagom podrškom antiimigrantskog stava prema izbjeglicama, jer su takvi stavovi naizgled dominantni. Jesu li, primjerice, Bernardičeve mlake izjave kalkulantски sramne?

Upravo je zbog svojih prijašnjih stavova prema imigrantima ljevica u Europi gubila izbore. Ali pored toga, ljevica sve više uviđa katastrofalne posljedice »dobrodošlice« migranata sa Srednjeg istoka. Ne znam što bi trebao predsjednik SDP-a izreći u svezi imigranata da bi bio »pravi« ljevičar, a u kontekstu kad hrvatska policija brani granice Europske unije od izbjeglica ili imigranata koji su se koncentrirali u Bosni i Hercegovini. Ali zato »pravog« ljevičara imate u osobi pape Franje koji zamjenjuje cijelu europsku ljevicu po pitanju imigranata. No, i Bergoglio, čini mi se, uviđa da je malo pretjerao.

 Čudi li Vas neizjašnjavanje manjinskih stranaka u Srbiji u svezi migrantske krize?

Zašto bi me trebalo čuditi? Ta ovdje se ne radi o manjinskim pitanjima kad su imigranti sa Srednjeg istoka, Afrike i Azije u pitanju. Zar bi politički predstavnici nacionalno-manjinskih stranaka trebali poučavati svoju matičnu državu kako postupati s nelegalnim imigrantima? To sigurno ne trebaju raditi. Ne može se ovdje i ne treba brkati babe i žabe u smislu da su i ovi imigranti ili izbjeglice »nacionalna manjina« pa bi trebali biti s njima politički solidarni. To je isključivo u nadležnosti centralne državne vlasti, jer zadire direktno u područje i problematiku nacionalne sigurnosti.

 »Wir schaffen das«, znana je izreka Angele Merkel kojom je obrazlagala svoj javni poziv milijunima ljudi iz izbjegličko-migrantskog vala s Bliskog istoka 2015., da dođu u Njemačku i Europsku uniju. Može li se danas ustvrditi kako se od »Mi to možemo«, stiglo do »Nein, das schaffen sie nicht«, u svezi toga da Europska unija ne može primiti, zbrinuti, zaposliti, obrazovati i integrirati milijune ljudi koji dolaze iz posve drugačijih kulturnih, političkih i socijalnih sredina?

U potpunosti se slažem s Vašom konstatacijom. Ova glupost Angele Merkel došla je i još će više doći na naplatu. Ona je u biti svojim postupcima utrla put propasti Europske unije. Nažalost, mnogi u Velikoj Britaniji još uvijek ne mogu shvatiti da je njihov izlazak iz Europske unije spas za Ujedinjeno Kraljevstvo. A možda i Škotska to jednom shvati. Zašto bi jedna bivša ali današnja potencijalna imperija bila dio pogubnog političkog projekta? Političkog projekta koji je konstruiran da održi mir na kontinentu, a u sebi nosi klicu različitih političkih, kulturalnih i ekonomskih sukoba.

Mala, ali vrijedna palička zanimljivost

Glazbeni paviljon uz paličku šetnicu uz jezero, spomenik kulture, jedna je od »poslastica« ovog turističkog mjesta, skladno uklopljena u ambijent i obojena stoljetnim notama vremena i glazbe. Natkrivena terasa za glazbene izvođače, s bogatom dekoracijom, podignuta je u sklopu obnove kupališta, završene velikom svečanošću 1912. godine, kada su po projektu poznatih arhitekata **Marcella Komora** i **Dezsőa Jakaba** izgrađeni Vodotoranj, Velika terasa, Ženski štrand i spomenuti Glazbeni paviljon, svi u stilu mađarske varijante secesije, stvarajući i danas prepoznatljiv ambijent paličke banje.

Paviljon specijalne namjene, kao mjesto malih promenaadnih koncerata, nalazi se ispred najvećeg objekta, Velike terase, uz centralnu aleju koja se završava Spomen česmom uz obalu, u blizini Ženskog štranda. Ovaj mali otvoreni paviljon je osmokutne osnove, ima ozidanu soklu i prilaz s dvije strane na nekoliko stepenika ka podiju. Podij je ograđen dekorativnom izrezbarenom drvenom ogradom, sa srolkim formama i cvjetnim motivima, vidljivim i na ostalim objektima tad građenim. »...Slikana višebojna dekoracija prekriva i stubove paviljona, te zaokružuje jedan estetski milje. Rekonstrukcija i restauracija Glazbenog paviljona izvršena je 1998. godine.« (*Zaštitar*, zbornik zaštite nepokretnih kulturnih dobara 2006. godine).

Ostao je zapis o atmosferi na Paliću 1912. godine: »...Na izgrađenom dijelu obale u dužini od 2 kilometra, podignuti su novi molo i široka šetnica uz obalu. Staze posute sitnim bijelim šljunkom su uredno polivane. Površinu Jezera su očistili od vegetacije. Svakog dana su bila dva koncerta za šetače. Bili su angažirani vojni i gradski orkestri...« (*Istorija Palića*, mr. ph. **Aurel Štadler**, izdanje 1998., str. 56).

Svijet od plastike

Naša država, što se tiče zaštite životnog okoliša, stidljivo čini vrlo male korake. Odnedavno, u nekoliko trgovačkih lanaca, ako niste donijeli svoju plastičnu ili platnenu tašnu, za jednu plastičnu vrećicu naplaćuju vam skromnih dva dinara. U početku smo mi kupci dobijali i tzv. nefiskalni odsječak: hvala što ste u humanitarne svrhe određenoj dječjoj ustanovi uplatili dva dinara. U posljednje vrijeme takvu dodatnu obavijest ne dobivamo, te u suštini pojma nemamo u koje svrhe se troši naš mali novac. Da budem iskren, mnogo-mnogo novca od poreza, razreza itd., što nam naplaćuju, nemamo pojma kako i gdje se troše, ali to je jedna druga priča. Zato ostajemo na početnoj temi – plastika u našim životima. U svakodnevnom govoru pod plastikom podrazumijevamo razne umjetne materijale: polivinil, bakelit, pjene za zaptivanje, polivinilstirol; popularno stiropor za izolaciju zidova i podova itd. Naravno, ostajem na polju građevine, jer to područje najbolje poznajem. Umjesto drvenih, danas vam nude prozore od tvrde plastike, čija je konstrukcija ojačana čeličnim profilima i koji su skoro upola jeftiniji od drvenih. U SAD-u, gde je tradicionalni materijal za obiteljske kuće bilo drvo, danas se fasade kuća u »kantri stilu« rade od plastike koja imitira drvene daske. Svojedobno smo zbijali šale na račun »narodnog«, jeftinog automobila *trabant* iz nekadašnjeg DDR-a, čija je karoserija bila od nekakve plastike, pa su ta kola i nazivana »plastični jaguar«, a ako odete na salaš, može se dogoditi da vam svinje pojedu karoseriju. Vremena su se promijenila i danas automobili proizvedeni u zapadnoj Europi također montiraju blatobrane, vrata itd. od plastike i prilikom manjih nezgoda nema odlaska kod autolimara ili farbara nego samo naručite novi dio, koji se brzo montira. Da ne duljim dalje: umjetni materijali uvukli su nam se u svakodnevnicu.

Brda od otpada

Iskopine, recimo naselja iz kamenog doba, svjedoče o tome da su i drevni ljudi stvarali otpad koji su bacali u jame za smeće. Nalaz ovakvih jama je vrlo značajan, jer analizom njihovih sadržaja možemo saznati kako su se hranili, koje životinje su lovili. U današnje vrijeme također je dragocjeni materijal za analizu kućno smeće pojedinih poznatih osoba. Pogotovo je to razvijeno u SAD-u, gdje neki debelo plaćaju za takvo smeće, pa nakon analize sadržaja mogu pisati seriju članaka u tabloidima. Mi, obični svakodnevni ljudi također proizvodimo velike količine smeća, dio toga se naziva i komunalnim otpadom koji se redovito skuplja tjedno i odvozi na deponije. Pored svakog većeg naselja naći ćete na brda koja su stvorena od otpadaka. Otkada se saznalo da se dio ovih otpada može unovčiti, opet u SAD-u, vode se pravi mafijaški ratovi oko toga tko će iz određenih, bogatijih dijelova grada odvoziti komunalni otpad. U razvijenijim zapadnoeuropskim zemljama ovoj problematici se posvećuje veliki značaj u okviru programa zaštite životnog okoliša. Iz tih razloga jedno od poglavlja priključenju EU tiče se baš ekologije, zaštite životnog okoliša, i sudeći po izvješćima tu smo baš najtanji i pitanje

 Neka »nova brda«

je kada ćemo moći otvoriti i ovo poglavlje. Čelni ljudi naše zemlje ove probleme ni ne spominju. Istina, povremeno se provode nekakve akcije, kao što je i primjerice »borba protiv uporabe plastičnih vrećica«; o tome se prave i lijepi propagandni filmovi.

Regionalni deponij otpada

Ideja o preradi i pravilnom skladištenju otpada pojavila se među stručnjacima i u našem gradu. Analizirani su sastavi komunalnog otpada i došlo se do saznanja da oko 60% otpada čine organske tvari, koje se uz određeno tretiranje mogu pretvoriti u kompost i na taj način mogu smanjiti uporabu umjetnog gnojiva koje dugoročno uništava plodnost i strukturu zemljišta. U to doba, kada sam bio glavni arhitekt u Subotici (2005.-07.), o ovom problemu počelo se ozbiljno razmišljati i raditi. Ustanovilo se kako bi najisplativiji bio jedan zajednički regionalni deponij za prostor sjeverne Bačke. Problem je bio to što su neki »patrioti« ocijenili da takvo udruživanje općina s pretežno mađarskim stanovnicima predstavlja začetak nekakve autonomije čiji bi rezultat bio odcjepljenje od Srbije. No, ovaj »problem« je nadvladan i određena je lokacija ove, zapravo »tvornice za preradu smeća« na lokaciji propale *Azotare* koja ima odlične željezničke i drumske komunikacije. Onda su se pobunili lokalni stanovnici da će ovo postrojenje, koje služi čišćenju okoliša, zagađivati najplodnije oranice u općini, te je poslije dužeg povuci-potegni određena druga lokacija bez skoro ikakve infrastrukture. Ovih dana čitao sam reportažu o tome da je deponij skoro gotov, samo trebaju još određene dozvole, te treba izgraditi privremena odlagališta u drugim općinama odakle će se smeće voziti u ovaj deponij, pa treba nabaviti i potrebni vozni park, a nema ni kanti za razdvojeno skupljanje komunalnog otpada: posebno papira, plastike, organskog otpada. Sve u svemu, ovo postrojenje ove godine neće proraditi, a »brdo od plastike« i dalje raste.

Uljepšavanje stvarnosti

Drugo lice SUBOTICE

Približavaju se božićni i novogodišnji blagdani. Najočitiji znak toga u našem gradu je početak već godinama ustaljenog ukrašavanja centra grada i značajnijih ulica raznim svijetlećim i drugim prigodnim ukrasnim i vizualnim elementima na radost djece, a i ponekih odraslih, donoseći nesumnjivo pretpraznično raspoloženje i unoseći tako svojim blještavilom svjetlost u većinom sivu, a za neke i sumornu svakodnevicu. Uskoro nam stižu Mikulaš, Djed Mraz... bit će darova i nezaobilaznih božićnih i novogodišnjih vašara s popustima i »akcijama«, rasprodajama svega i svačega što se nije moglo prodati tijekom godine; obećanja o boljoj budućnosti koja tek što nije stigla, zakletvi da se u nastupajućoj novoj godini odričemo loših navika (ali permanentnih predizbornih kampanja i političkih nadgornjavanja nikako). Sve u svemu, grad će cvjetati od optimizma i euforičnog raspoloženja obasan svečarskim osvjetljenjem zahvaljujući naporima, trudu i razumijevanju naših gradskih čelnika s ciljem da nam dočaraju i uljepšaju blagdane, a koji, zna se, čine sve kako bi naš grad svakim danom na svakom polju sve više napredovao.

Blagdanskim ukrašavanju grada priključilo se i JKP *Čistoća i zelenilo* pokrenuvši jednu interesantnu akciju. Naime, građani koji imaju u dvorištu svoje kuće ili vikendice bilo koju vrstu četinaru (jele, borove, smrče i sl.) a iz bilo kojeg razloga im smetaju te bi svakako bili posječeni i uklonjeni, mogu ih ustupiti – pokloniti gradu posredstvom ovog javnog poduzeća, a najprikladniji primjerci bit će postavljeni i prigodno ukrašeni u centru grada. Pohvalno, nema što – dobro po proračun grada, a i za očuvanje sve manjih prirodnih staništa ove vrste drveća.

Međutim, tu postoji i ono »ali – što djevojci sreću kvari«. Za to je kriva upravo postavljena novogodišnja rasvjeta! Kada budete prošetali (ne samo) centrom grada, to svečano osvjetljenje uka-

zat će nam i omogućiti da i noću postane vidljivo koliko je grad zapušten. Prljave i musave ulice, škrabotine na fasadama, oronule zgrade, iskrivljeni i žvrljotinama unakaženi prometni znaci, putokazi i reklamne table/panoi, nemarno (čitaj: fušerajski) zakrpljeni trotoari, kolovozi puni udarnih rupa i drugih oštećenja nastalih neodgovarajućim održavanjem, na tisuće bačenih opušaka – sve će to »isplivati na svjetlost dana« i usred noći pod glamurnom rasvjetom. Zelenu fontanu i »gradilište« kazališta, te korov visine 2 (i slovima: dva) metra uz nazovi ogradu/tarabu duž trotoara podvožnjaka na Paličkom putu da i ne spominjem.

Poučeni iskustvom nekih prethodnih novogodišnjih dočeka na našem glavnom trgu, u gradu se sve više čuje mišljenje da nam ne treba politički (čitaj: po »ključu«), već subotički doček (ne u smislu izvođača i sudionika!), što podrazumijeva pristojan i našem gradu primjeren muzički program (tko razumije, shvatit će). Podilaženje neukusu forsiranjem estradnih veličina diskutabilne kvalitete pod izgovorom da to narod traži i ono prozaično da za nešto bolje nema novca, ne pije vodu. Nitko se neće buniti da program bude koncipiran po principu »za svakoga ponešto«, samim time i atraktivan, ali neka to bude prije svega s ukusom, mjerom i kvalitetno – primjereno.

Naravno, ima i onih koji smatraju da se Subotica treba najzad odreći po njima lažne *mitteleuropische* kulture, unoseći neka nova viđenja i shvaćanja u svakodnevicu našeg grada, pa tako i u razne i brojne proslave. Njima bih preporučio da razmisle o riječima **Dimitrija Boarova** iz njegove knjige *Vređanje močvare*, gdje na jednom mjestu kaže: »Vojvodina je bila opasno provincijalna i malograđanska, sve dok nismo bjelodano vidjeli da je i malograđanstina mnogo bolja od barbarstva«.

A. D.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Skladištenje i priprema neopasnog otpada za transport«, na katastarskoj parceli 14775/47 KO Novi grad, Ulica Magnetna polja bb (46.098506°, 19.696907°), nositelja projekta: Nemanja Đelbabin PR sakupljanje otpada koji nije opasan JOVAN PLAST, Beogradski put 101, stan br. 28, Subotica. Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na sajtu Grada Subotice u odjeljku *Životna sredina* na oglasnoj ploči.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor JP SRBIJAGAS, Narodnog fronta br. 12, Novi Sad, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: MRS CNG PALIĆ zaveden pod brojem IV-08/I-501-342/2018, a koji se planira na katastarskim parcelama 3871/10, 3871/4 i 3886/6 KO Bački Vinogradi (46.107708°; 19.837454°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Analiza ugovora

U nastavku svog izlaganja **Vermesov** odvjetnik dr. **Csillag** analizirao je ugovor koji su zaključili **Bobula**, **Gombos** i **Vermes**.

»Po jednoj točki ovog ugovora, na primjer, **Vermes** je bio obavezan odmah po potpisivanju ugovora isplatiti i isplatio je Bobuli 7.500 forinti – kako bi Bobula u Subotici, vezano za ovaj posao, vršio istraživanja u cilju dobijanja koncesije.

Po jednoj drugoj točki **Vermes** će dati 10.000 forinti pozajmice i ako se željeznica izgradi u roku od godinu dana, onda će **Vermes** dobiti 20.000 forinti – u dionicama!, a ako se ne izgradi željeznica – što se već tada smatralo vjerojatnim – onda će Bobula i **Gombos** vratiti novac **Vermesu**!

Ovaj povrat novca je, međutim, bila samo iluzija, jer **János Bobula** zaista nije bio u takvom imovnom stanju da bi to mogao ili htio učiniti – jer je već onda bio na rubu stečaja – a **Gyula Gombos**, kao što je poznato, nije imao drugu imovinu osim onih nekoliko komada namještaja koji su se mogli naći u uredu električne željeznice: jedan pisali stol i možda još neka dva komada namještaja – ali i ove pokretnosti bile su pod pljenidbom u tolikoj mjeri da je bolnica **Mária Valéria** predala zahtjev za pravo raspolaganja čak i nad njima!

Stoga je posao oko električne željeznice prilično lijepo napredovao: prvo su položili tračnice i pragove, a zatim u Bobulinom stručnom časopisu oglašavanim idealističkim načelima i poduzetnike. Naime, tračnice i pragovi dospjeli su na dražbu, a poduzetnici u stečaj.

Circulus vitiosus

Ali ovaj ugovor imao je još i jednu prilično klasičnu točku, a ona se sastojala u tome da ugovorni partneri isplatu vjerovnika poduzeća vrše međusobno adresiranim uputnicama.

Prvo je Bobula svoje naloge prebacio na **Gombosa**, a pošto **Gombos** nije imao novaca, odaslao ih je na **Vermesa**, a **Vermes**

je i platio oko 70.000 forinti, a kada ni on više nije mogao plaćati, naloge je povratom uputio na Bobulu – ovaj opet na **Gombosa** i tako je to išlo u krug – taj *circulus vitiosus* – vrlo zabavno u odnosu na naloge i dosta tužno za vjerovnike!

Na kraju, spomenut ću samo još jednu točku koja također ukazuje na naivnost mog branjenika, po kojoj ono što bi dva potpisnika prihvatila, odnosno odlučila, to je za trećeg bilo obavezno; sasvim je prirodno da je taj treći uvijek bio **Vermes**, koji je na ovaj način teško mogao provesti svoju volju. Znači, ovaj ugovorni odnos bio je prilično pogodan za to da **Vermes** što prije propadne i da među ugovornim stranama nastane nesloga koja se kasnije odrazila u napadima putem novina protiv **Vermesa**.

Sada treba odgovoriti još samo na jedno pitanje kako bi vam, cijenjeni Kraljevski sude i gospodo porotnici, bilo jasno što je ustvari navelo Bobulu da **Vermesa** napada u novinama i da protiv **Vermesa** pokrene tužbeni postupak u predmetu koji inače potpada pod nadležnost građanskog suda za imovinske spore. Bobula se pribojavao da ako bi **Vermes** iskupio zajednički potpisane mjenice, ne bi ga štedio i mjenice usmjerio protiv njega. Da bi to spriječio, spletario je u novinama da bi upropastio povjerenje u **Vermesa** – štoviše, ne smatrajući to dovoljnim, obratio se sudu u uvjerenju da će sud staviti zabranu i na te mjenice – ali kako i priloženim rješenjem o obustavi postupka i dokazujem, to Bobula nije uspjelo, jer je Kraljevski sud u Subotici obustavio dalju proceduru. Od financijskih institucija Bobula se nije bojao, jer su one bile osigurane **Vermesovim** nekretninama!»

U daljem svom obrambenom govoru dr. **Csillag** kaže kako je to što je iznio činjenično stanje na temelju čega je došlo do ovog sudskog spora, da će Bobula još odgovarati zbog toga što je njegovog branjenika nazvao pronevjeriteljem, te da je optužno pismo pogrešno koncipirano i nije pogodno za raspravu, »jer na temelju ovako koncipiranog pisma sud nije u mogućnosti precizno odrediti pitanja koja će postaviti porotnicima, pošto se u njemu ne navodi koji su to izrazi koji se odnose na klevetu a koji na vrijeđanje ličnosti«, te da u spornom članku »ni najjači izrazi ne mogu predstavljati klevetu nego se u najgorem slučaju mogu podvesti pod vrijeđanje ličnosti – ali na temelju iznijetih dokaza ne povlače za sobom krivicu«.

Atila Dunderski

Kada usporedimo analizu novinskih članaka iz ovog teksta i neka sadašnja događanja, naročito ona sa »sposobnim« pojedincima, nameće se nekako samo od sebe da za Suboticu izgleda i danas važi latinska izreka – *nihil novi sub sole* – ništa novo pod suncem.

Subotički esperantisti otvoreno o već gotovo zaboravljenoj zamisli o univerzalnom jeziku

Speranca za esperanto – kroz razgovor i uvažavanje

Dorđe Dragojlović, Hunor Đurković i Aranka László

*Veći dio etnografske zbirke Tibora Sekelja sada se nalazi u Gradskom muzeju u Senti * Čitajući o ovome svjetskom velikanu, može se pronaći i misao kako je za razliku od Subotice, Etnografski muzej u Zagrebu točno procijenio značaj Sekeljeve ostavštine*

Društvo za esperanto *Tibor Sekelj* iz Subotice organiziralo je otvoreni susret i druženje za ljubitelje i poklonike ovoga umjetnog jezika, koji u sebi nosi ime nade. Tom je prigodom predstavljen zbornik radova sa skupa esperantista u Rumunjskoj održan prije dvije godine. Također je govorio subotički likovni umjetnik **Hunor Đurković**, autor pobjedničkog plakata za stogodišnjicu esperanta 1987. godine, a predstavljena je i sekcija ovoga jezika u Politehničkoj školi u Subotici.

Esperanto, umjetni jezik koji u sebi nosi ime nade, odbija preseliti se u zaborav, upravo zahvaljujući ljudima koji u univerzalnoj komunikaciji vide klicu nade za sve koji žele vidjeti, čuti i razumjeti dalje od vlastita ega. Jedan od takvih vizionara i širitelja nade bio je i Tibor Sekelj, čovjek koji je sve nas zadužio vlastitim odnosom spram nas samih.

Put oko svijeta, od Čeneja do Subotice

Životni put ovoga velikana bio je temom rada pod nazivom »Put oko svijeta, od Čeneja do Subotice« predstavljenim na Međunarodnom znanstvenom esperanto-rumunjskom kolokviju »Esperanto – most među jezicima i kulturama«, održanom u Temišvaru 2016. godine. Rad je uključen u zbornik koji je ovom prilikom predstavio jedan od autora, **Dorđe Dragojlović**, novi-

nar, član Svjetskog saveza esperantista i predsjednik Društva za esperanto *Tibor Sekelj* u Subotici.

»Sekelj se tijekom boravka u Južnoj Americi bavio i lutkarstvom. U pojedinim prilikama koristio je marionete kako bi komunicirao s urođenicima, zbog nepoznavanja jezika. Povratkom u domovinu, nastavio se baviti ovom umjetnošću. Malo je poznato da je bio među osnivačima zagrebačkog *Međunarodnog festivala kazališta lutaka – Pupteatro internacia festivalo – PIF*, koji je 2017. godine obilježio pedesetu obljetnicu. U početku su predstave igrane na esperantu. Danas tomu više nije tako, festival je promijenio ime, ali je službena akronim njegova naziva na esperantu ostala nepromijenjena – PIF. Također je malo poznato i da druga po redu nagrada zagrebačkog festivala nosi ime Tibora Sekelja« rekao je Dorđe Dragojlović.

U pogledu zbornika, dodaje kako je uz kolegu iz Čačka, Srbija bila najviše zastupljena zemlja, od ukupno desetak zemalja koje su imale predstavnike na skupu.

»Bilo je potrebno pričekati oko dvije godine na ovaj zbornik, za koji mi je drago da se pojavio jer smo se mi iz Subotice pojavili u jednom sveučilišnom znanstvenom izdanju čega među esperantistima odavno nije bilo«, veli Dragojlović.

Tibor Sekelj je rođen 14. veljače 1912. godine u mjestu Spiška Sobota, koje je u to vrijeme bilo samostalno mjesto, u Austro-

ugarskoj, a danas je u Slovačkoj i najstarijim je dijelom mjesta Poprad. Gimnaziju je počeo pohađati u Kikindi, a maturirao je u Nikšiću. U Zagrebu je diplomirao pravo, ali se pravnim znanostima nikada nije bavio. Petnaest godina, od 1939. do 1954., živio je u Južnoj Americi. Proputovao je više od 90 zemalja, sudjelovao u brojnim ekspedicijama istražujući i do tada nepoznate predjele i plemenske zajednice.

U Suboticu je došao 1972. godine, i tu je proveo ostatak života. Od rujna 1972., pa do kraja 1976. godine bio je direktor Gradskog muzeja Subotica. Umro je 20. rujna 1988. godine.

Istraživač, putopisac, poliglot...

Istraživač i putopisac Tibor Sekelj bio je poznavatelj esperanta. Tečno je govorio približno deset jezika, a u manjoj mjeri se služio s čak 44. Ipak, pisao je samo na tri: srpskom/hrvatskom, španjolskom i esperantu. Sekelj je, kako je i ovom prigodom

Tibor Sekelj i Hunor Đurković

podcrtano, jedan od najviše prevedenih pisaca s esperanta i na esperanto. Napisao je više od trideset knjiga, koje su prevedene na tridesetak jezika, čime je Sekelj postao jedan od naših najviše prevedenih pisaca. Autor je i brojnih dokumentarnih filmova, a svojim stvaralaštvom ostavio je traga u mnogim područjima. Njegov je roman *Kumevava, sin prašume* napisan na esperantu šezdesetih godina, preveden na šesnaest jezika, a na srpski tek petnaestak godina nakon objavljivanja.

Ime Tibora Sekelja poznato je diljem svijeta. Ipak, na internetu se o njemu teško može pronaći stranica na srpskom jeziku. Veći dio etnografske zbirke Tibora Sekelja sada se nalazi u Gradskom muzeju u Senti. Čitajući o ovome svjetskom velikanu, može se pronaći i misao kako je za razliku od Subotice, Etnografski muzej u Zagrebu točno procijenio značaj Sekeljeve ostavštine. Na njihovoj internetskoj stranici i danas se nalazi podatak vezan uz izvaneuropske zbirke, te da od važnih donatora valja još spomenuti Tibora Sekelja, esperantista i etnologa-istraživača koji je pe-

desetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća putovao Južnom Amerikom, Australijom i Melanezijom.

Esperanto u školi i umjetnosti

Hunor Đurković, likovni umjetnik, godinama je surađivao s Tiborom Sekeljom. On je skupa s njim bio 1987. godine autorom plakata koji je *Svjetski savez za esperanto* izabrao na natječaju u povodu obilježavanja stote godišnjice esperanta. Đurković je govorio o nastanku plakata koji je distribuiran u cijelom svijetu i čije je prvo domaće izdanje u bivšoj Jugoslaviji prodano u 3.000 primjeraka. Tiskao ga je subotički Grafički zavod *Panonija*.

Na esperantu je objavljeno više od 70 tisuća knjiga, što prijevoda, što originala. Na njemu se mogu čitati Biblija, **Shakespeare, Goethe, Gogolj, Molière, Sándor Petőfi**. Esperanto se čuje na mnogobrojnim radio postajama, a na 69 sveučilišta u 24 zemlje postoje i katedre ili lektorati esperanta. Pokret za espe-

ranto tijekom cijele godine organizira diljem svijeta brojne susrete, festivale, kampove, a do sada je održano više od sto kongresa, koji se organiziraju svake godine u drugoj zemlji.

O sekciji esperanta u višjezičnom srednjoškolskom okruženju govorila je njezina voditeljica **Aranka László**, također i koautorica navedenog rada u zborniku. U Politehničkoj školi u Subotici je od 2015. godine uvedena sekcija esperanta, kao jedna od mnogih izvannastavnih aktivnosti. U školi koju pohađa oko 760 učenika nastava se izvodi na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku, što oslikava ne samo višjezičnost sredine, već i proporcionalni odnos tih jezika, skrenula je pozornost Aranka László.

»Ljudi u našem društvu malo znaju o esperantu ili gotovo ništa. Tako se pred nastavnicima u školi otvara mogućnost širiti znanje o tome jeziku. Putem suvremenih sredstava nastave učenicima je moguće pružiti veću mogućnost kulturne izobrazbe. Na taj način i škola je u prilici ponuditi veći broj mogućnosti za buduće učenike, čime ih može u većoj mjeri zainteresirati za upis«, objasnila je Aranka László.

Dodala je kako je cilj uvođenja sekcije proširiti temeljna znanja o esperantu, a konkretnije povezati učenike čiji su materinji jezici različiti.

»Želimo jezična znanja povezati i s drugim sekcijama i predmetima koji se predaju u školi. Tu je i njegovanje talenata i sudjelovanje u međunarodnim projektima. Pored ostalih, koristi se i zagrebačka metoda učenja, uz mogućnost vođenja električnog tečaja putem internetske stranice škole.«

Na koncu druženja esperantske pjesme uz pratnju na harmonici izvodio je **Đula Ditrh**.

Siniša Jurić

Slavimo dolazak Isusa

»Čestiti vam Bog i Božić i mlado lito«, riječi su kojima se u staro vrijeme u Monoštoru čestitao Badnji dan i Badnje veče

Kada je prije desetak godina predsjednik KUD-a Hrvata *Bodrog* **Željko Šeremešić** osmislio manifestaciju *Divanim šokački* htio je potaknuti prije svega mlade da »divanu« svojom šokačkom ikavicom – kroz stihove i kratke skečeve. Tako je počelo u maloj dvorani Doma kulture. A onda je *Bodrog* prije šest godina ovu svoju manifestaciju proširio i na scenske prikaze monoštorskih običaja, a mala dvorana Doma kulture postala je tijesna za Monoštorce željne divana i prošlih vremena. Pokazali su *Bodrogovi* članovi koliko im znači Dunav, običaj berbe grožđa i pudarenje, kakva su nekada bila zimske prela, običaji tijekom žetve, kako se slavilo Petrovo, a ove godine kako su se u Monoštoru nekada slavili Adam i Eva i Badnje veče. I kako je to uvijek kada *Bodrog* priprema svoje programe i manifestacije, vodi se računa o svakom detalju: nošnji, govoru, scenskom prikazu i samoj pozornici koja vjerno oslikava vrijeme i priču.

Adam i Eva i Badnje veče

U prvom dijelu programa prikazano je kako su se u selu slavili imendani Adam i Eva i čestitao Badnji dan.

»To se obično radilo prije podne, jer se popodne više nije odlazilo od kuća. Po kućama su išli momci, susjedi, muška

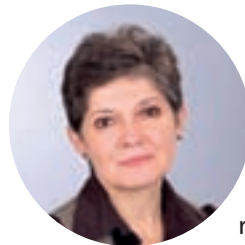
rodbina. Nosili su jabuku za čestitanje, a kazalo se 'idem slaviti'. Tako se radilo i u druge dane kada su imendani, a Badnji dan se eto poklapa s Adamom i Evom, pa smo u prvom činu ovog našeg programa pokazali taj dio običaja. U nastavku programa prikazali smo kako se u Monoštoru nekada, oko 50-ih godina prošlog stoljeća, slavilo Badnje veče. Nije tada u selu još bilo struje već su se koristile lampe na 'pitriol'. Tako smo mi i započeli ovaj drugi dio programa. U mraku, samo uz svjetlo 'pitriolki'. Ali nekih velikih običaja za Badnje veče u Monoštoru nije bilo, jer su Monoštorci više značaja pridavali crkvi i molitvi, a sami običaji u obitelji bili su skromni«, kaže **Marija Šeremešić**, koja je s **Anitom Đipanov-Marijanović** jedna od autorica scenskog prikaza.

Za Badnje veče kuhala se »papula« i »perke«, jer se riblji paprikaš za Badnje veče počeo kuhati tek koncem 60-ih godina.

»Palila se jedna svijetla, ali se u kuću unosila slama, amovi, šenik sa žitom. Kada se slama unosila, govorilo se 'pi-pi, ko-ko' da bude nagodinu jaja, da bi kvočke sjedile na jajima i da bi se legli pilići domaćica kuće morala je malo sjediti. Amovi su se unosili da bi se stoka plodila. Žito u šeniku da bi bilo 'kruva'. Sve su to običaji vezani za vjerovanje u bolju godinu, svaki Božić je donosio novu nadu u manje tegoban život, jer Šokci su živjeli u stara vremena teško.

Tjedan u Somboru

MILICIJA trenira strogoću

Naslov ovog komentara preuzet je iz poznate i megapopularne istoimene pjesme ex Jugoslavije. Najviše se ta pjesma sredinom 80-ih »primila« među mladom generacijom koja ju je doživjela kao ne-

kakav svoj prkos, otpor svemu onome

što im nameću kuća, obitelj, škola, društvo... E baš te pjesme sjetila sam se neku večer. I to ne zato što su me odjednom preplavila sjećanja na te 80-e već me je na nju podsjetila policija. Na zadatku, dakako. A to na zadatku znači u kontroli i kažnjavanju biciklista koje je prvi mrak zatekao u prometu bez svjetla. I eto lake prilike da se popuni norma i da svoj doprinos punjenju državnog proračuna. A po neopreznom biciklistu to dođe 1.500 dinara. Minimum, jer ako su u promet krenuli i bez osobne, pridodat će se očas ovoj kazni još koja tisuća. E, upravo to podsjećanje na pjesmu *Milicija trenira strogoću* mene je koštalo 1.500 dinara. Zbog neosvijetljenog bicikla. Nisu vrijedila ni obrazloženja da su mi svjetla taj isti dan ukrali s bicikla, obrazloženja da »slonovi« prolaze pored njih dok se oni bakću biciklistima, konstatacije da treba da ih je sramota što strogoću treniraju samo na nekima, a onima drugima ne smiju ni prići. I bilo je tu još koječega izrečenog u bijesu i nemoći. Mom bijesu i mojoj nemoći. Ali, čak i usprkos mom bijesu i nemoći, vjerojatno taj događaj ne bi »zaslužilo« pretvoriti se u tjedni komentar da narednog dana nije dobio svoj nastavak. Samo što ovoga puta glavni akter priče nije neki nesretni biciklist već vlasnik BMW-a, posljednje klase, kakvog na somborskim ulicama i sa somborskim tablicama još nisam vidjela. Našao gospodin za svoju »grdosiju« zgodno mjesto za parkirati se. Tamo gdje parking nije, dijelom na kolnik, dijelom na trotoar, dijelom na nogostup. A tri sata kasnije na istom mjestu slika ista, a vrijednoj i revnosnoj policiji ni traga. Kao da su sve policijske patrole, iz tko zna kojih razloga, u širokom luku zaobišle ulicu gdje se baškario crni BMW. A i što sam ja sad zapela za taj BMW kada je mnogo lakše strogoću trenirati na kakvom običnom biciklistu? Tu se barem ništa ne riskira.

Z. V.

Običaji su oslikavali želju za boljitkom, za boljom godinom koja dolazi«, kaže Šeremešićeva.

Na Badnje večer u kuću se unosila grana, a unosio je netko od mlađih susjeda ili rodbine prekriven bijelim čaršavima da se ne prepozna.

»Kitila se ta 'grana' orasima umotanim u staniol, a umjesto salon bombona u staniol se umotavao izrezani kukuružnjak. Pod granom su bile suve šljive i pečena 'bundiva'. Na salmi smo spavali do ponoći i onda se dizali i išli na polnoćku«, prisjetila se Božića iz svojeg djetinjstva **Anica Zetović**.

Zaboravljeni običaj

»Jedan od glavnih ciljeva ove naše manifestacije je oživljavanje nematerijalne kulturne baštine kroz ikavicu. Ovakav običaj svaljenja Badnjaka u Monoštoru se izgubio sredinom prošlog stoljeća. Zato je moja ideja bila da ove godine prikazemo baš na manifestaciji *Divanim šokački* kako su se nekada slavili Adam i Eva i Badnje večer. Uz pomoć Marije Šeremešić tako smo

uradili scenski prikaz ovog običaja. Dočarali smo na pozornici cijeli Badnji dan. Od ranog jutra, na Badnji dan kada su se cure 'sprimale na zornicu'. Pjesma *Zazivam vas svekolike* pjesma je koja se pjeva samo na posljednju zornicu ujutru na Badnjak, a *Kraljice Bodroga* inače u svom repertoaru imaju tu pjesmu«, kaže Anita Đipanov-Marijanović i dodaje da je kroz pripremu ovog scenskog prikaza obilježavanja Adama i Eve i Badnje večeri i sama nešto novo naučila.

»Tradicionalni pozdrav u Monoštoru nekada je bio 'Čestiti vam Bog i Božić i mlado lito', tako se čestitao čitav taj dan. Što se tiče starih pjesama, *Kraljice* ih i inače imaju na repertoaru i mislim da je najteže bilo uraditi podjelu uloga i svladavanje nekih radnji na pozornici koje nama nisu uobičajene«, kaže Anita.

Čuli su se i na ovom *Šokačkom divanu* stihovi Željka Šeremešića, Marije Šeremešić, **Kate i Antuna Kovača, Ivana Andrašića, Josipa Dumendžića Meštra**, a na zanimljiv način **Ivan Čosić Bukvin** dočarao je božićne običaje iz Vrbanje prije stotinjak godina iz pera knjižnice **Mare Švel Gamrišek**.

Z. V.

U Surčinu održana Književna večer posvećena književniku Antunu Gustavu Matošu

U čast istaknutog hrvatskog književnika

U okviru rada Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina djeluje i radi literarni odjel koji okuplja brojne ljubitelje pisane riječi. U programu njihovih godišnjih aktivnosti su i književne večeri na kojima članovi ove udruge predstavljaju svoje pjesme, ali i književna djela hrvatskih pisaca i pjesnika rođenih u Srijemu, koji su ostavili značajan trag u kulturi Hrvata u Vojvodini. Jedna od večeri održanih tijekom prošle godine bila je posvećena **Iliji Okrugiću Sremcu**, katoličkom svećeniku i književniku podrijetlom iz Srijema. Znajući koliko je **Antun Gustav Matoš** značajan za kompletnu hrvatsku književnost, ovogodišnja književna večer bila je posvećena njemu. Pred brojnom publikom u čitaonici *Fischer* u Surčinu, 17. studenog, članovi literarnog odjela predstavili su bogat književni opus tog hrvatskog pjesnika, novelista, esejista i putopisca, koji je za sebe znao reći da je »Bunjevac podrijetlom, Srijemac rodom, a Zagrepčanin odgojem«.

Dosljedan sebi

Upознаvajući nazočne posjetitelje sa životopisom i djelima Matoša, članovi literarnog odjela na poseban način su istaknuli njegove najveće vrijednosti.

»Književna večer koju smo njemu posvetili je samo naš mali doprinos u odnosu na ono koliko je on uradio. I meni samoj je

bilo teško od svog materijala do kojeg sam mogla doći napraviti jedan sažet tekst. Mislim da ni tri večeri ne bi bile dovoljne da se spozna prava vrijednost Matoša. Mene je veoma impresionirala njegova upornost i dosljednost, ono čemu je cijeli svoj život posvetio, a to je umjetnost i književnost, poezija i proza. Posebno mi je impresivno to što, iako su ga tijekom života pratile teške okolnosti, nije odstupao od svojih načela. Ostao je dosljedan sebi. Poslije njegove smrti se utvrdilo koliko je on bio veliki i značajan čovjek i jaka intelektualna ličnost«, kaže voditeljica literarnog odjela **Irena Obradović**.

Najposjećenije

Osim raznih aktivnosti koje organizira ova udruga kroz rad muzičke i kreativne sekcije, predsjednica *Fischera* **Katica Naglič** ističe kako su za njihovu udrugu iznimno važne književne večeri.

»Kroz književne večeri se pokazuje dio naše tradicije, a predstavljajući hrvatskih književnika s područja Srijema svaki put nam se pruža mogućnost da naučimo nešto novo. Svatko od nas je čitao prozu i poeziju svih tih književnika i pjesnika u ranom djetinjstvu, a sada je vrijeme da ih se prisjetimo i da budemo ponosni na njih, jer oni su dio naše nacije«, navodi ona.

»Mislim da je Matoš upravo kroz taj jaki hrvatski identitet koji je očuvao, bivao prihvaćen. To je na neki način znak za Hrvate u Srbiji, posebice u Srijemu, koliko je važno očuvati hrvatski identitet«, kazao je veleposlanik Gordan Bakota

Tjedan u Srijemu

Prilikom obraćanja članovima hrvatske udruge iz Surčina, veleposlanik Bakota pohvalio je njihov angažman u prikupljanju potpisa za novi saziv HNV-a.

»Surčin je prepoznat u cijeloj Srbiji unutar hrvatske zajednice kao mjesto koje je jako pridonijelo konstituiranju novog saziva HNV-a. Koristim ovu prigodu da pohvalim sve one koji su se aktivirali u teškom i kompliciranom procesu sakupljanja potpisa za liste HNV-a i siguran sam da ćete pokazati koliko je ovaj dio Srijema, posebice vaše mjesto, značajno za cijelu hrvatsku zajednicu«, rekao je on.

Spona Hrvatske i Srbije

Književnoj večeri u Surčinu nazočio je i veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu **Gordan Bakota** koji je tom prilikom istaknuo da je

Matoš veliki hrvatski pjesnik koji spaja Hrvatsku i Srbiju, ali koji je na neki način i vrlo bitan znak za budućnost Hrvata na području Srijema.

»Matoš je jedan od ugaonih kamena hrvatske poezije, književnosti i hrvatske kulture. Po meni jako dobar primjer osobe koja bi stvarno mogla biti dobra veza Hrvatske i Srbije, Hrvata i Srba s tim naglašenim istaknutim nastojanjima, u čemu je zaista tijekom svoga života uspio, zadržati svoj hrvatski identitet. Mislim da je Matoš upravo kroz taj jaki hrvatski identitet koji je očuvao bivao prihvaćen. To je na neki način znak za Hrvate u Srbiji, posebice ovdje u Srijemu, koliko je bitno sačuvati vlastiti identitet. Time onda možemo graditi i odnose između dva naroda, odnosno između dvije države, tako da mi je jako drago da je čitaonica Fischer posvetila književnu večer Matošu i na taj način nas sve podsjetila na osobu koja je obilježila hrvatsku modernu«, kazao je Bakota.

Književnu večer muzikom su oplemenili članovi muzičkog odjela **Marija Stošić** i **Željko Brzić**, a kako najavljuju iz ove udruge, sljedeća književna večer bit će posvećena književniku **Stanislavu Prepreku**.

S. D.

Trg investitora

Kao jedan od značajnih koraka razvoja partnerskih dugoročnih odnosa s domaćim i inozemnim investitorima i unaprjeđenja poslovne klime, u Srijemskoj je Mitrovici prošloga tjedna otvoren jedinstven *Trg investitora*. Svečanom otvaranju nazočili su ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva **Branislav Nedimović** (bivši čelni čovjek ovoga grada), ministar državne uprave i lokalne samouprave **Branko Ružić**, izvršna direktorica NALED-a **Violeta Jovanović**, predstavnici Grada Srijemska Mitrovica, kao i više desetaka predstavnika kompanija prisutnih u ovom gradu. Kako su istakli predstavnici lokalne samouprave, *Trg investitora* izraz je zahvalnosti svima onima koji su došli u Srijemsku Mitrovicu, zaposlili Mitrovčane, ali je on također simbol ekonomskog i gospodarskog razvoja. Podsjećanja radi, prije deset godina Srijemska Mitrovica imala je stopu nezaposlenosti od 37 posto i 13.000 nezaposlenih koji su uglavnom radili u javnom sektoru. Danas, poslije deset godina, stopa nezaposlenosti u ovom gradu iznosi osam posto. U privatnom sektoru danas radi 14.000 ljudi, dok je 6.500 zaposleno u javnom sektoru. Srijemska Mitrovica danas ima četiri opremljene industrijske zone, a posljednjih godina grad na Savi je najbrže rastuća elektronička uprava u Srbiji, što puno znači kompanijama koje žele investirati u tom gradu. A da Srijemska Mitrovica ima leadersku poziciju potvrdila je i Violeta Jovanović, koja je istaknula da je tu potvrdu ovaj grad dobio još 2011. godine kada je među prvima u Srbiji dobio certifikat o povoljnom geografskom okruženju. »Efikasna administracija može privući kako strane tako i domaće investitore i bez nje nema ni društvenog ni gospodarskog progresa«, kazao je tom prilikom Ružić, dodajući da će lokalne samouprave u idućoj godini imati više sredstava. Prema njegovim riječima, očekuje se da će taj proračun iznositi oko 500 milijuna dinara, za razliku od ovogodišnjeg koji je iznosio 320 milijuna. Na novoizgrađeni *Trg investitora*, na jarbole su podignute zastave 19 domaćih i inozemnih investitora, a postoji nada da će se narednih godina njihov broj povećati. Za barem jednim od tih jarbola žude Srijemci u onim mjestima gdje strani investitori nisu kročili već godinama.

S. D.

Gotovo su cijelo stoljeće među nama

Još opstaju redovnice Mitrovici

Sestra Cecilija Tomkić, 19. po redu kućna poglavarica sestara u Mitrovici, 2001. godine postala je prva redovnica u gradu koja je počela predavati glazbu u državnoj glazbenoj školi i taj posao obavlja i danas *
Broj redovnica ove družbe koji je dio svojeg poslanja proveo u gradu na Savi je 132 *
Neke od njih našle su u njemu i svoje posljednje počivalište

Zdravstvene i socijalne ustanove u Vojvodini do kraja II. svjetskog rata bile su teško zamislive bez redovnica koje su u njima radile. Nekoliko redovničkih družbi posvetilo se ispunjavanju svojih karizmi – dvorenja i liječenja bolesnika – cijelu svoju ovozemaljsku povijest, ispunjavajući poslanje svojih utemeljitelja i, konačno, samoga Isusa, poslušne njegovim riječima: »Što god učiniste jednome od ovih najmanjih, meni učiniste«.

Redovnice su bile od zdravstvenoga i sustava socijalne skrbi svih država na ovom prostoru prepoznate kao vrlo vrijedne, precizne i skromne žene koje su se u cijelosti posvećivale radu za dobro potrebitih. Društvo je prepoznavalo i u velikoj se mjeri oslanjalo na redovničku karizmu, a to je redovnicama, tim neumornim radnicama za dobro ljudi i za Božje Kraljevstvo, stvaralo povoljan ambijent za konkretno življenje njihova poslanja.

U bolnicama, na župama, u internatima...

Živeći takvu karizmu, Milosrdne sestre Sv. Križa, redovnička družba utemeljena u Švicarskoj od strane franjevca kapucina **Teodozija Florentinia**, poslale su na molbu bolnice u Srijemskoj Mitrovici 1. rujna 1924. 12 sestara za rad u ovoj ustanovi. Provincijalna uprava u Đakovu traži i dobija za to suglasnost crkvenih vlasti. U stanu gdje su se sestre smjestile postojala je i kapelica koja ubrzo biva opremljena. Sestre su se obvezale da će raditi poslove njege bolesnika, rada u kuhinji i praonici rublja. Od te godine sestre su živjele s Mitrovicom i Mitrovica s njima. Podnosile su kršćanski mnoge nevolje, prirodne i socijalne. Najvažnije: tijekom 95 godina one su ostale u Gradu, iako više ne rade u bolnici. Posvetile su se župnom pastoralu, karitativnom djelovanju, katehatici i glazbenom odgoju. Sestra **Cecilija Tomkić**, 19. po redu kućna poglavarica sestara u Mitrovici, 2001. godine postala je prva redovnica u gradu koja je počela predavati glazbu u državnoj glazbenoj školi, i taj posao obavlja i danas.

Broj redovnica ove družbe, koji je dio svojeg poslanja proveo u gradu na Savi je 132. Neke od njih našle su u njemu i svoje posljednje počivalište.

Milosrdne sestre Sv. Križa

Godine 2014. ova redovnička družba sjetila se devedesetogodišnjeg rada u Mitrovici i u ostalim mjestima u Vojvodini, te je prilikom te obljetnice tiskala knjižicu *Milosrdne sestre Sv. Križa u Srijemskoj Mitrovici i u Vojvodini* koja u kratkim crtama predstavlja što su sve, kada i u kojoj mjeri sestre radile u Vojvodini. Stariji vjernici možda će se sjetiti njihova prisustva u franjevačkom samostanu u Subotici, rada u Domu zdravlja i na župi u Indiji, kateheza u Beškoj ili pak skrbi o svetištu Gospe Tekijske. Ipak, sestre su poželjele da ostane zabilježeno kako su od 1920. do datuma objave knjižice tragove svoje dobrote za druge ostavile i u Dječjem »pjestovalištu« u Subotici, u sirotištu u Zrenjaninu, Vlastelinskoj bolnici u Futogu, privatnoj bolnici dr. **Stanka Matanovića** u Novom Sadu, državnim bolnicama u Novom Sadu, Subotici i Somboru, internatu u Srijemskim Karlovcima, ortopedskoj bolnici u Srijemskoj Kamenici, sanatoriju za tuberkulozne bolesnike na Irškom vijencu te na župi u Kukujevcima.

Danas su naše župe, naši gradovi i sela, ostali gotovo bez redovničkoga prisustva. Država je odlučila socijalnu skrb i brigu o bolesnicima staviti u ruke onih kojima je to samo posao »od osam to četiri« i odreći se predanih žena koje su za bolesnike molile i s njima dijelile sve. Čini se da zdravstveni sustav nije ojačao poslijeratnim izgonom redovnica iz bolnica. On je, svje-

s. Estera Radičević

s. Cecilija Tomkić

dočimo to, znatno oslabio odlaskom brojnih školovanih laika od njihovih bolesnika, na mjesta gdje su bolje plaćeni za svoje znanje. Dolazi li vrijeme kada će zdravstveni sustav ponovo zvati redovnice, ili ćemo, pak, imati više redovničkih centara za različite oblike socijalne i bolničke skrbi?

Zdravstveni sustav je izgubio

»Bez lažne poniznosti i skromnosti, gledajući realno, ne samo u Vojvodini nego i na drugim mjestima gdje su radile redovnice, u ovom slučaju sestre sv. Križa, izgubilo se puno. Redovnica svoj posao radi iz ljubavi prema Bogu i zato se trudi svim silama, pre-

ma svojim sposobnostima, kao i drugi, svoj posao što savršeniše obavljati. Ona nema obitelj i zato se može sasvim posvetiti svojoj dužnosti, bez drugih opterećenja. Zato su redovnice učinile jako puno. O tome govori i činjenica da liječnici svugdje gdje su sestre radile pitaju mogu li ponovno dobiti sestre. To sam na mnogo mjesta i sama doživjela«, kaže s. **Estera Radičević**, autorica publikacije o sestrama sv. Križa u Vojvodini i dobra poznavateljica povijesti ove redovničke družbe.

Ona nije pesimist niti glede nastavka apostolata sestara u Mitrovici.

»Crkva je kroz povijest imala periode kada se mislilo kako je više neće biti na pojedinim mjestima, a onda je Bog podigao ljude koji su ju obnovili, jer Crkva je Božje djelo i ljudi ju ne mogu srušiti. Tako gledam i na situaciju u Srijemu – mjesta natopljena krvlju tolikih mučenika će opstati, iako će se broj smanjiti. Ljudi boluju od brojki – mislimo da vrijedi nešto gdje je puno ljudi, gdje se stalno nešto događa, gdje su aktivnosti u porastu. Postoji nutarnja snaga koja se ne vidi i koja drži i nosi zajednice. I naša zajednica u Mitrovici, iako je sada svedena na tri sestre, opstat će tu do volje Božje«, vjeruje s. Estera.

Potvrda uvjerenja s. Estere je činjenica da i danas ova družba ima jednu kandidatku iz Srijema, iz Indije. Činjenica da je nekada s ovih prostora bilo puno sestara ne opterećuje ovu družbu. Njezine članice mole za ustrajnost i ove jedne kandidatice i za nova zvanja. Ne prestaju moliti!

Marko Tucakov

KONCERT

30 GODINA

2. XII. 2018.
20 SATI

TEHNIČKA ŠKOLA
IVAN SARIĆ
SUBOTICA

GOSTI:
STANKO ŠARIĆ
ANTONIJA DULIĆ

KONTAKT: 063 808 78 39

hajo

ANSAMBL

TU SU MOJI DOBRI LJUDI,
TU SU MOJE USPOMENE

Petrovaradinci u Županji u spomen žrtvama Vukovara

ŽUPANJA – Mješoviti pjevački zbor HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina sudjelovao je na susretu pjevačkih zborova *U čast žrtvama Vukovara* 18. studenoga u Pastoralno-kulturnom središtu Bl. Alojzija Stepinca u Županji. Ovaj tradicionalni susret glazbenog pijeteta i sjećanja, koji se održava već desetljeće i pol, organizira KUU *Kristal – Sladorana* iz Županje. U programu koji je izvelo pet zborova, *Jelačićev* zbor pod ravnanjem **Vesne**

Kesić-Krsmanović izveo je, po zahtjevu organizatora, dvije domoljubne pjesme (*Pozdrav domovini* **Petra Preradovića** i *Gospe ribara težaka* **Nikše Krpetića**) te *Vinsku pjesmu* **Isidora Bajića**.

M. T.

Šokačko veče u Sonti

SONTA – Manifestacija folklornih tradicija, tambure i starinske ikavice pod nazivom *Šokačko veče*, sedamnaesta zaredom, bit će održana večeras (petak, 23. studenoga) s početkom u 19 sati, u Velikoj dvorani Doma kulture u Sonti. Osim članova folklornih sekcija *Šokadije*, na manifestaciji će nastupiti i gosti večeri, HKUD *Slavonija* iz Jakšića i KUD *Sarvaš* iz Sarvaša u Hrvatskoj, te OKUD *Ivo Lola Ribar* i TS *Sončanski biseri* iz Sonte. Tijekom večeri bit će proglašena i javno pročitana i pobjednička pjesma s natječaja *Za lipu rič*.

I. A.

Dan hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – Udruga *Urbani Šokci* organizira danas (petak, 23. studenoga) *Dan hrvatske kulture* u Somboru. Program će biti održan u Velikoj dvorani Gradske kuće. U prvom dijelu programa bit će održan okrugli stol *O šokcima je rič*, a nakon toga slijedi kulturno-umjetnički program u kome će sudjelovati Mješovita klapa *Prvi komin Snježanin* iz Zagreba i KUDH *Bodrog* iz Monoštora. Prvi dio programa počinje u 16.30, a drugi u 19.30 sati.

Z. V.

Koncert HKUD-a Kolo

SUBOTICA – Prvi samostalni koncert HKUD-a *Kolo* iz Subotice bit će održan sutra (subota, 24. studenoga) u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, s početkom u 20 sati. Najavljeno je i da će na koncertu gostovati KUD *Preslica* iz Zagreba i KUD *Mate Balota* iz Raklja.

Proslava 15. obljetnice HKPD-a Jelačić

PETROVARADIN – Proslava 15. obljetnice od osnutka HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina bit će održana u nedjelju, 25. studenoga. Program proslave započinje u 18 sati otvorenjem retrospektivne izložbe o radu Društva u budućem *Spomen-domu bana Jelačića* (Vladimira Nazora 3, Petrovaradin). Nakon toga slijedi kulturno-umjetnički program članova Društva i gostiju koji će biti održan u Dvorani *Studija M* u Novom Sadu, s početkom u 19.30 sati.

Promocija romana Nocturno Milovana Mikovića

SUBOTICA – *Nocturno*, novi roman subotičkog književnika i urednika **Milovana Mikovića**, bit će predstavljen u srijedu, 28. studenoga, u Gradskoj knjižnici u Subotici. *Nocturno* je objavljen ovih dana u nakladi subotičkog ogranka Matice hrvatske. Riječ je o drugom dijelu Mikovićeve romaneskne trilogije *Limes*. Najavljeno je da će na promociji, uz autora, sudjelovati: recenzenti knjige **Dragan Rokvić** i **Stevan Mačković**, književnik **Boško Krstić** i profesorica književnosti **Klara Dulić**. Početak je u 19 sati.

D. B. P.

Godišnji koncert HKC-a Bunjevačko kolo

SUBOTICA – Folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* organizira svoj Godišnji koncert koji će biti održan u petak, 30. studenoga, i subotu, 1. prosinca, u dvorani Centra, s početkom u 19 sati. Na koncertu će nastupiti oko stotinu izvođača od najmlađe skupine do reprezentativnog sastava, a obje večeri će biti prikazan isti program. Cijena ulaznice je 300 dinara i može se nabaviti u prostorijama HKC-a svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Ž. V.

30 godina ansambla Hajo

SUBOTICA – Ansambl *Hajo* iz Subotice priređuje veliki koncert u povodu 30 godina postojanja i rada, koji će biti održan u nedjelju, 2. prosinca, u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, s početkom u 20 sati. Na koncertu će kao gosti nastupiti **Stanko Šarić** i **Antonija Dulić**, a ujedno će biti i promocija novog CD-a koji nosi naziv *Tu su moji dobri ljudi, tu su moje uspomene* u izdanju *Croatia Recordsa*. Ulaznice se mogu nabaviti po cijeni od 500 dinara na telefonski broj 063/80-87-839.

D. B. P.

Godišnji koncert HGU Festival bunjevački pisama

SUBOTICA – Godišnji koncert HGU *Festival bunjevački pisama* bit će održan u utorak, 4. prosinca, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 19.30 sati. Ulaznica staje 250 dinara i može se kupiti u preprodaji na telefon 063/808-78-36.

I. P. S.

U Baču održan dvodnevni seminar sviranja tradicijskih glazbala

Povratak gajdi na pozornice

Proteklog vikenda, u organizaciji UG *Tragovi Šokaca*, u Baču je održan dvodnevni seminar sviranja tradicijskih glazbala. Seminarom je rukovodio prof. **Tomislav Livaja** iz Osijeka. Bilo je desetak polaznika seminara iz Srbije (Subotice i Bačke Palanke) i Hrvatske (Valpova, Draža, Darde, Podravske Podgajaca, Donjeg Miholjca i Dubrovnika). Sudionici iz Srbije bili su **Zdenko Ivanković** iz Subotice i **Ognjen Ognjanović** iz Bačke Palanke.

Radionice i nastupi

U prvom danu seminara održano je nekoliko radionica. Najviše vremena posvećeno je sviranju gajdi, ali i ostalih tradicijskih glazbala, poput frulica, dipllica, dvojnica, duda, samice, tambura. U poslijepodnevnom terminu pjevačka skupina UG *Tragovi Šokaca* sudjelovala je u radionici tradicijskog pjevanja uz tradicijska glazbala. U večernjim satima prvog dana seminarci su u javnom nastupu u maloj dvorani Kulturnog centra, u opuštenom ozračju, pokazali što su tijekom dana uradili, a s njima je nastupila i spomenuta pjevačka skupina domaćina. Odličnim nastu-

Pjevačka skupina UG *Tragovi Šokaca*

pom program su upotrijebili gosti iz Bačke Palanke, Vojvođanski orkestar *Gajde* s gajdašem Ognjenom Ognjenovićem.

U nedjelju voditelj seminara je, osim planiranog rada s polaznicima seminara, imao i javni sat sa zainteresiranom djecom, polaznicima mjesne OŠ *Vuk Karadžić*. Učenike je upoznao sa sviranjem na frulici, dipllicama, dudama i gajdama. Na koncu ih je pozvao da se uključe u rad lokalnih KUD-ova, te da tako postanu čuvari tradicije svojih predaka. Domaćini su za polaznike seminara u nedjelju organizirali i turistički obilazak Bače.

Komentari

Prof. Tomislav Livaja: »Prezadovoljan sam urađenim, prezadovoljan sam što vidim da se tradicijska glazbala vraćaju na naše pozornice, u naše KUD-ove. Većina nas nekako po inerciji tradi-

Radno s gajdama

cijsku glazbu veže za tambure, međutim, samo rijetki znaju da se u selima prije tambura sviralo na glazbalima koja su i bila tema ovoga seminara. Tek kasnije tambure su u ruralne sredine došle iz gradova i potisnule ova glazbala, tako da su 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća praktički i nestala. Tek u ovom stoljeću, sa zadovoljstvom to konstatiram, razbijena je fama o tamburama i sada su tradicijska glazbala, bar u Hrvatskoj, u ekspanziji. Nadam se da ću kroz koju godinu isto to konstatirati i za Vojvodinu«.

Stanka Čoban: »Prezadovoljna sam što je ovaj naš projekt organizacijski bio uspješan, o čemu najviše govori podatak da smo imali sudionika čak i iz Dubrovnika. Seminarci su u svoje matične KUD-ove otišli prezadovoljni. S druge strane, hrvatske udruge iz Podunavlja, iako su bile obaviještene još o prvom terminu seminara, nisu imale zainteresiranih za ovu vrstu edukacije. Pa nije moguće da smo baš toliko siromašni djecom i omladinom i da nemamo zainteresiranih za našu tradiciju, za našu baštinu«.

Zdenko Ivanković, sudionik iz Subotice: »Puno mi znači današnje i jučerašnje druženje sa sebi sličnima. Puno sam naučio, osobito glede sviranja na puhačkim glazbalima sličnim gajdama, ali i na samici. Trebalo bi, mislim na našu nacionalnu zajednicu u Srbiji, malo više popularizirati rad mladih u KUD-ovima općenito, a osobito u segmentima tradicije. Kad za taj rad uspijemo animirati pripadnike mojih i mlađih generacija, mislim da ćemo riješiti neke od problema s kojima se sada susrećemo«.

I. Andrašić

U tisku knjiga sabranih pjesama Jakova Kopilovića *Ponad jablana sunce*

Lirika kao višeslojno zrcalo

Knjiga sabranih pjesama **Jakova Kopilovića** *Ponad jablana sunce*, koju je priredila **Katarina Čeliković**, sredinom studenoga ušla je u tisk, a objavljuje ju Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u povodu 100. obljetnice rođenja jednog od najplodnijih hrvatskih bačkih pjesnika. Na gotovo petsto stranica, u knjizi sabranih pjesama poetski nas opus Kopilovića podsjeća »na viteza koji na straži života u liku Don Quijotea ('Krošnje') lirski bilježi mijene života kako prirode tako i ljudi«, piše u predgovoru priređivačica.

U nastavku predgovora se ističe kako Kopilovića sve navodi na pisanje, na onaj posebni začuđujući odnos prema svemu što ga okružuje te u stihu kaže: *Čega se taknem postaje pjesma (U hramu stiha)*, a to potvrđuje i široka lepeza motiva ukotvljena u bačkoj ravnici koja plijeni ljepotom svojih pejzaža, ljudima i životom sa svim svojim šarolikim zbivanjima. Stoga se Jakov Kopilović može promatrati kroz višeslojno zrcalo – u njemu se ogledaju mijene prirode i ljudi, u potpunom prožimanju te u slici krajolika vidi ljudski život, a u životu ljudi promatra mijene iz prirode.

Potpuni angažman

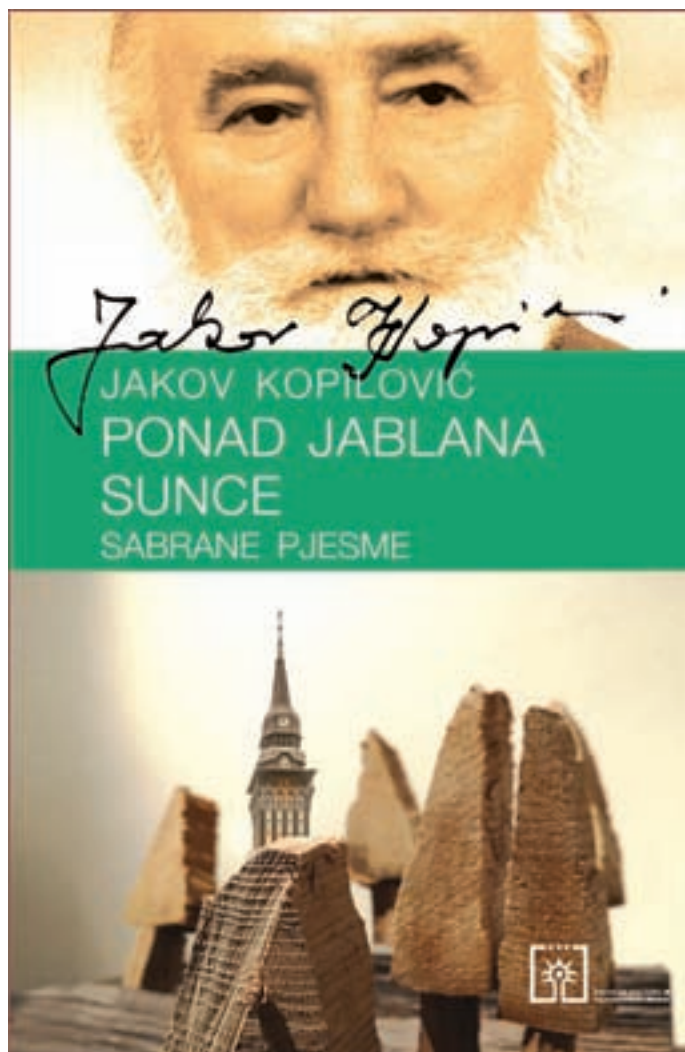
Iako bi mogao biti smatran pejzažnim lirikom, Kopilović je i urbani pjesnik. Sve slike, one koje prate naoko mirnu ravnicu i one koje prate život salašara ili radnika u rudniku ili tvornici, prožete su pjesnikovim potpunim angažmanom. U njegovom se odnosu prema prirodi i ljudima često čuje žudnja za rastom, u visine, što je zasigurno i poruka onome koji stihove čita: *O što nisam jablan / što za suncem žudeć / raste u visine?! (Nizine)*. Stvarnost je često gruba, nevolja prepuna u kojoj se pjesnik utječe drugoj stvarnosti: *Da sam mlinar stari, / ja bih svaki dan, / i u njemu mnoge stvari, / samljeo u san (Da sam mlinar)*, s vjerom u izlazak sunca koje je vječiti pjesnik.

Kako je i sam u životu proživio mijene prožete sjajnim trenucima ali i one teške, kojih je bilo više, s pravom ga možemo smatrati vitezom hrvatskoga pjesništva u Vojvodini, navodi priređivačica.

Više od 700 pjesama

Knjiga *Ponad jablana sunce* sadrži više od sedamsto pjesama objavljenih u dvadesetak knjiga, od prve *Daleko je sunce* (1944.) do posljednje, objavljene posthumno *Molitve vremena sadašnjega* (2012.). S obzirom na broj pjesama, činilo se važnim sve pjesme staviti u jednu knjigu kako bi pjesnički opus bio dostupan kao cjelina. Najveći dio pjesama objavljenih u književnoj i drugoj periodici tako je ušao u ovu zbirku koja predstavlja pjesnički opus Jakova Kopilovića, navodi priređivačica.

Unutar knjige pjesme su podijeljene u devet velikih cjelina: *Srce ravnice u mijenama vremena*, *Slike zavičajne*, *Tvrda kora kruha*, *Život je maratonska trka*, *Đerdan ljubavi*, *San o ženi*, *Medaljoni bezimeni*, *Pjesnik i riječi* i *Radost – pjesme o djeci*. Unutar prve

cjeline *Srce ravnice u mijenama vremena* nalazi se pet tematskih podcjelina *Bački pejzaži*, *Proljeće raspliće kose*, *Medalje ljeta*, *Kolajne jeseni*, *Bijela gozba zime* i *Ritam ravnice*. U sljedećem tematskom bloku, ravnica je predstavljena u slikama zavičaja kroz podcjelina *Domovina – zemlja draga* s izrazito domoljubnim emocijama i *Subotica bila* kroz koju pjesnik očituje iznimnu ljubav prema svom rodnom gradu i zavičaju. Cjelina s pjesmama socijalne tematike nosi naslov *Tvrda kora kruha*, a u dvjema se podcjelinama tematizira *Novo doba*, čiji je pjesnik svjedok, i *Na skretnici života* u kojoj su mnogi autobiografski elementi. Poput maratona, čime se u stvarnosti vrlo uspješno bavio, najveći dio pjesama napisao je Kopilović na temu promišljanja o životu, te ova najveća cjelina nosi naslov *Život je maratonska trka*. *Đerdan ljubavi* ima pjesme u podcjelini *Dragi portreti* u kojoj toplo opisuje svoju obitelj, ali i stihove posvećene dragim prijateljima *Prijatelju dragom u spomen*. Stihovi posvećeni ženi nose naslov *San o ženi*, a svjedoče o ljubavi mladenačkoj i onoj zreloj, riječju, ljubavi koja nadahnjuje. Veliki je broj pjesama objavljen bez naslo-

va, jednu je knjigu pjesnik nazvao *Medaljoni*, a u istoimenoj cjelini nalaze se pjesme bez naslova iz nekoliko knjiga. *Pjesnik i riječi* je cjelina sastavljena od pjesničkih poruka o riječima s notom testamenta. Pišući pjesme o djeci, Jakov Kopilović je sastavio knjigu vrlo intimnih lirskih zapisa o svojoj djeci, što je skupljeno u knjizi *Radosti: pjesme o djeci*, a ovdje je u istoimenoj cjelini s podnaslovima: *Slikovnica djetinjstva, Igre i Ukorak s igrama*.

Bibliografski popis

Na kraju knjige nalazi se bibliografija pjesama Jakova Kopilovića, u kojoj je bibliografski popis objavljenih knjiga, potom antologija i zbornika u kojima su objavljene njegove pjesme, kao i popis uglazbljenih pjesama. U abecednom kazalu pjesama uz svaku pjesmu kronološki su navedene knjige u kojima je pjesma objavljena.

Knjiga je tiskana kao četvrta u biblioteci *Prinosi za istraživanje književne baštine*, a likovno ju je opremio **Darko Vuković**. Tiskanje knjige pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu. Po objavi, knjiga će se moći kupiti u ZKVH-u i subotičkoj knjižari *Danilo Kiš*.

(ZKVH)

Proslava stote obljetnice rođenja Jakova Kopilovića

U okviru Godine hrvatskih velikana u Vojvodini, koju u suradnji s hrvatskim institucijama i udrugama kulture provodi Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, bit će proslavljena 100. obljetnica rođenja pjesnika **Jakova Kopilovića** (1918. – 1996.). Tijekom dvodnevnog slavlja bit će priređeno više programa. U srijedu, 28. studenoga, bit će služena sveta misa u 17.30 sati u subotičkoj crkvi sv. Roka.

Svečana akademija će biti u četvrtak, 29. studenoga, s početkom u 19 sati u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. U organizaciju proslave stoljetne obljetnice rođenja našeg pjesnika Jakova Kopilovića, uz ZKVH, uključili su se Hrvatsko nacionalno vijeće, NIU *Hrvatska riječ*, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*, župa sv. Roka, Hrvatska čitaonica, vrtić *Marija Petković – Sunčica*, zbor Franjevačke crkve *Sveta Cecilija*, kao i pojedinci.

HKUPD Stanislav Preprek iz Novog Sada Proглаšene najbolje pjesme Preprekovog proljeća 2019.

Povjerenstvo koga su činili **Franjo Nagulov**, **Slađana Varićak** i dr. **Dragana V. Todoreskov** i koje je odlučivalo o nagradi za najbolju pjesmu na hrvatskom jeziku ili narječjima u okviru projekta *Preprekovo proljeće 2019.*, odlučilo je da prvo mjesto dobije pjesma *Poezija Maje Gračan Livada*, drugo *Dovoljan mi je Nerudin osmijeh Vesne Andrejić Mišković*, a treće *U noćima zgusnute tmine Anđelke Korčulanić*.

Maja Gračan Livada (Ruma, 1966.), po ocjeni Povjerenstva, »u osebnom, eliptičnom stilu kratkoga stiha i brzih smjena slika, ispisala je pjesmu koja govori o prirodi poezije. U svakom njezinom stihu, uz riječ pjesma autorica nudi po jedan epitet koji bi definirao različite vrste pjesme, ali i njene namjere (npr. oproštajna pjesma). Ritmičnost ovih stihova počiva na ponavljanju određenih riječi (poezija, pjesma), ali se ovakvom uporabom iskaza zapravo iznova postavljaju pitanja o mjestu i ulozi poezije u svijetu i društvu. Ironijski pristup karakterizira ne samo nagrađene stihove Gračan Livada, nego i ostalo njezino stvaralaštvo«. Nagrade će biti uručene u travnju 2019. godine, na promociji zbirke pjesama *Preprekovo proljeće*.

M. T.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice poziva književne autore i autorice iz Republike Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim go-

vorima Hrvata da šalju svoje neobjavljene rukopise radi njihove moguće objave u idućoj, 2019. godini. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom obliku na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs.

Rok za slanje rukopisa je 20. prosinca 2018. godine!

O objavi nekoga od pristiglih rukopisa odlučivat će petoročlano Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ*.

Katalog Muzeja naivne umjetnosti *Ilijanum* u Šidu dostupan i na hrvatskom jeziku

Umjetnička baština na više jezika

U Muzeju naivne umjetnosti *Ilijanum* u Šidu promoviran je katalog te ustanove tiskan na tri jezika – slovačkom, hrvatskom i rusinskom. Katalog, koji od ranije postoji na srpskom i engleskom jeziku, sada je izrađen i na tri manjinska jezika koja su u službenoj uporabi na teritoriju Općine Šid, ali i zbog čestih gostiju udruga tih zajednica.

»Kulturno-umjetnička društva nacionalnih manjina koja rade na teritoriju šidske općine često dovode svoje goste u naš muzej. Mi imamo katalog na srpskom i engleskom jeziku, ali s obzirom na to da su i ovi jezici u službenoj upotrebi u našem mjestu, riješili smo napraviti kataloge i na tim jezicima, jer smo svi mi koji živimo na ovim prostorima baštiniči djela **Ilije Bašičevića Bosilja**. Zahvaljujući sredstvima koje smo dobili od Pokrajinskog tajništva za kulturu i informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, tu ideju smo priveli kraju«, kaže ravnateljica *Ilijanuma* **Ljubinka Pantić**.

Pomoć prilikom prevođenja kataloga pružile su im kolege iz drugih gradova.

»Kada smo kontaktirali ljude koji će nam pomoći da se taj katalog prevede na jezike koji su u službenoj upotrebi kod nas, kontaktirali smo i našu koleginicu **Ljubicu Vuković-Dulić** koja je viša kustosica u Gradskom muzeju u Subotici. Kad je čula za koje je namjene tekst, ona se odrekla honorara i mi smo joj na tome zahvalni. Pomoć nam je pružila i jedna lektorica za hrvatski jezik iz Osijeka«, navodi Pantić.

I predstavnici manjinskih udruga zadovoljni su ovim projektom Muzeja.

»Često smo u prilici ugostiti članove kulturno-umjetničkih društava iz Hrvatske, Slovačke, Ukrajine i nekih drugih zemalja, tako da će ovakav katalog u velikoj mjeri pridonijeti predstavljanju našeg grada i na ovakav način«, kazala je potpredsjednica SKUD-a *Jednota*

Blaženka Đerčan.

U programu promocije kataloga sudjelovala je i članica HKD-a *Šid* **Anastasia Panjik** koja je predstavila nošnju Hrvata iz ovih krajeva Srijema.

S. D.

Koncert zadarskog Pjevačkog društva *Zoranić* 1. prosinca u Beogradu

Kao nekad pred Božić

Pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, HKD *Hrvatski kulturni centar Beograd* drugu godinu zaredom organizira u glavnom gradu Srbije kulturni događaj pod nazivom – *Kao nekad pred Božić*. Ove godine Centar će ugostiti Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo *Zoranić* iz Zadra čiji koncert će biti održan 1. prosinca, u crkvi Svetog Antuna Padovanskog, Bregalnička 14 (Crveni krst), s početkom u 18.30 sati. Želja organizatora je da ovaj kulturni događaj postane tradicionalan, a plan im je ugostiti i klape, orkestre, folklorne skupine, različite solističke umjetnike...

»U okviru prošlogodišnjeg događaja *Kao nekad pred Božić* ugostili smo zbor *Val* iz Rijeke. Ovogodišnji gosti, Društvo *Zoranić* iz Zadra ove godine slavi 110. obljetnicu postojanja, što nas je potaknulo da baš njih pozovemo. Zbor je dobitnik mnogih nagrada u Hrvatskoj i u svijetu, a u Beogradu će se predstaviti mješovitim programom duhovne, popularne i narodne glazbe. Na koncertu će se, među ostalim, moći čuti: *Ave Marija*, *Spavaj*,

Spavaj ditiću, *U se vrime godišća*, *Ako si pošla spat* i mnoge druge. Program će trajati 60 minuta, a zborom dirigira dr. sc. **Tomislav Košta**«, kaže predsjednica beogradske udruge **Ljiljana Crnić**.

Hrvatski kulturni centar počeo je s radom prošle godine i do sada je organizirao dva koncerta, jednu izložbu i jednu književnu večer. Još uvijek nemaju svoje prostorije, te programe realiziraju u suradnji s javnim i privatnim ustanovama kulture. Rad udruge možete pratiti i na njihovom sajtu www.hkcbeograd.co.rs i na facebook stranici.

S. D.

Knjiga *Rumeni sutoni* Marka Kljajića

Poezija rođena u šutnji

Četvrta zbirka poezije **Marka Kljajića**, nazvana *Rumeni sutoni* izašla je 2014. godine u nakladi NIU Hrvatska riječ iz Subotice. Knjiga broji više od osamdeset pjesama raspoređenih u tri cjeline, nazvane *Krajolik i pjesnik*, *Getsemanski podovi duše* i *Slučajnoj suputnici (i supatnici)*. Kako se navodi u pogovoru naslovljenom *Lirski plodovi duše*, autora **Zvonka Sarića**, pjesme sabrane u ovoj zbirci nastajale su od početka osamdesetih godina prošloga stoljeća do sadašnjice, dvije tisućitih.

Zbirka se otvara pjesmom *Imenovali su me*, koja jasno daje do znanja iz čije pozicije se pjeva i čijim očima je viđen ovaj pjesnički svijet. U prvoj cjelini *Rumenih sutona* dominantno osjećanje je samoća. Osamljeni lirski subjekt je sam u noći, u mraku, on je molitelj u Getsemaniju. Okružuje ga grad u mraku, priroda potvrđuje njegov osjećaj usamljenosti. Kao u **Tinovoj** *Svaki-dajnoj jadikovki*, pjesniku u njegovu Getsemaniju ne dolazi ni drugi draga. Ova poezija odiše jednostavnošću čovjeka onakvog kakav je sam pred sobom. U pjesmama se sluti i pjesnikova životna dob iz koje se pjesnik obraća drugima i svijetu s nemalim životnim iskustvom. Jedan od dominantnih motiva je samoća.

Susreti s čovjekom

Pjesnička samoća ipak nije posve siva, bar ne za čitatelja – ona daje gorko-slatke plodove poezije. Pjesnik piše o svojim svakodnevnim susretima s ljudima. Ovi susreti otkrivaju više o imenovanom lirskom subjektu, Marku Kljajiću, svećeniku, koji se susreće s raznim ljudima u svom svakodnevnom (bogo)služenju. Pjesme posvećene različitim ljudima, onima s kojima se u službi susreće, prikazuju intimni susret svećenika s čovjekom, čovjeka s čovjekom i pune su osobnih patnji i bijeda tih pojedinaca.

Pjesnik ne mrzi ni svoje neprijatelje, premda se u pjesmama u kojima i o njima progovara osjeća velika gorčina. Pjesnik nastoji ostati prizeman i ponizan i ne zaboraviti biti čovjek ni u teškim trenucima. Pjesnik ne taji svoju samoću; naprotiv, pišući i o drugima i o prirodi, on piše i o svojoj samoći. Samoća se simbolički iskazuje i u naslovima pjesama, kao i u brojnim motivima koji je simboliziraju. Noćna tišina sa svojim pritajenim zvukovima i sjenama izoštrava u pjesniku osjetilo za stihove. Oni su prodorni

Pjesme pisane u tišini traže sebi sličnu tišinu duše u koju bi se ulile, noseći svoje bujice tame i ljekovite svjetlosti

i oštri poput noćnog fujuka vjetra ili škripe u noći.

Nada u svjetliji svijet

Pjesnik sve više stremlji k onom drugom, svjetlijem svijetu; on ga sluti, premda ne dohvaća u mučnoj prolaznosti. Ono što daje kratkotrajnog oduška i odmora *tumaranju u tom mraku jest mučenički lik Krista kojeg smrt vječni život znači*.

Poetika Marka Kljajića u ovoj zbirci u svakome retku odaje prijedenu veliki životni put. Njegove pjesme pjevaju o sadašnjem trenutku iz koga se osvrće na prošlost i mnoge odlaske, svoje i tuđe, privremene ili trajne, ali uvijek bolne i nepreboljene. Jedino što pjesnika drži u nadi jest, kako i naslov jedne njegove zbirke glasi *U istini trećeg dana – sve ima smisao*. Stihovi

ove zbirke bilježe prolaznost na putu do te istine, do vječnosti.

Svjetliji tonovi

Posljednja cjelina *Slučajnoj suputnici (i supatnici)* donosi svjetlije tonove, ali oni uvijek ostaju nedohvatni. To svjetlo koje doziva iz daljine, kome piše stihove pune blagosti i nježnosti je žena. Ona je san, snoviđenje, sjećanje na lijepu i svijetlu mladost. Ono što je vrlo karakteristično za pjesme pisane o ženi, ona je uvijek daleka, u odlasku ili prolazi tek snovima. Na javi je nema nigdje, osim u pjesmi. Žena je označena motivima bujanja prirode, ona je svijetla i zelena naspram sivila pjesnikove jeseni. Žena u pjesmama nosi i biblijsku simboliku izlječenja i plodnosti.

Pjesme o ženi jedine su u kojima ne dominiraju statički motivi samoće i mraka. U njima je zastupljeno kretanje, prolazak. Blagotvorni i iscjeljujući susret događa se u snu. Žena je nagovještaj izbavljenja od usamljenosti.

Zajedničko obilježje triju cjelina zbirke *Rumeni sutoni* je razvijen pjesnički jezik, bogata simbolika koja označava iste motive i dubina intimnog i iskrenog otkidanja od najdubljih vlastitih doživljaja svijeta. Pjesme pisane u tišini traže sebi sličnu tišinu duše u koju bi se ulile, noseći svoje bujice tame i ljekovite svjetlosti.

Klara Dulić

Vratimo čovječanstvu pravo dostojanstvo

U povodu obilježavanja Svjetskog dana siromašnih i *Nedjelje Caritasa* u nedjelju, 18. studenoga, u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu predsjednik *Caritasa* Srbije mons. **Stanislav Hoćevar** služio je svetu misu uz koncelebraciju direktora *Caritasa* Srbije vlč. **Ivice Damjanovića** i direktora *Caritasa* Srijema vlč. **Joze Duspare**. Na misnom slavlju osobito se molilo za djelatnike *Caritasa*, sve biskupijske i župske *Caritase*, kao i za dobar i uspješan rad *Caritasa* u Srbiji. Posebna poruka poslana je svim vjernicima Katoličke Crkve da imaju osjećaj za svoje bližnje, čije su potrebe različite.

Zatvoreni, u svjetlu istine

Svjetski dan siromašnih ustanovio je papa **Franjo** na 33. nedjelju u crkvenoj godini. Ista ta nedjelja po odluci katoličkih biskupa iz Srbije ujedno je i nedjelja *Caritasa*. Kako je istaknuo u svojoj propovijedi mons. Hoćevar, danas u svijetu nisu najugroženiji oni ljudi koji su materijalno siromašni, nego više zabrinjavaju siromaštvo, nevjere, nemoralnosti, neodgovornosti i neljubavi.

»Mi zato na *Nedjelju Caritasa* i siromaštva molimo riječima i svojim djelima. Mi, nažalost, mislimo da su siromašni samo oni koji nemaju novca, hrane, odjeće i obuće. Ali siromaštvo je osobito u naše vrijeme prošireno, i to mnogo više nego što mislimo. Što vrijedi čovjeku bogatstvo, ako u srcu nosi mržnju? Što djetetu vrijedi ako nosi najljepše odijelo, a nema oca niti majke? Što znači nama kršćanima ako svake nedjelje dolazimo na misu a nismo solidarni s onima koji trebaju našu pomoć? Neki danas uopće nemaju emocija u kulturi, u duhovnosti. Mi smo sebe zatvorili u svjetlu istine. Zato smo mi biskupi u Srbiji odlučili da ovaj dan bude *Dan siromašnih* i *Dan Caritasa*. *Caritas*, grčka riječ, govori o beskrajnoj ljubavi, koja nema granice. Mi katolici pozvani smo da budemo najveći vapaj u današnjem vremenu. Jer tko bolje osjeća siromaštvo nego mi«, istaknuo je mons. Hoćevar, dodajući da trebamo zahvaliti papi Franji što je proglasio *Dan siromašnih*.

Potaknimo jedni druge

U Katoličkoj crkvi postoji dugogodišnja praksa da jedan dan bude posvećen razmišljanju i molitvi za ljude u potrebi, ali i za sve one koji karitativno djeluju.

»Svaki čovjek je naš bližnji. Imamo ljude u potrebi, treba ih pronaći. Zato posebno naglašavamo kada obilježavamo *Dan Caritasa* razvoj župskih caritasa. Mi u *Caritasu* Srbije imamo jedan projekt kroz koji smo zacrtali da ćemo njegovim realiziranjem pridonijeti izgradnji župskih caritasa. Zato i pozivamo župnike da ih osnivaju. Važno je razvijati svijest i misao u jednoj župi da *Caritas* nije institucija koja nama treba nešto donijeti nego da i mi dajemo«, kaže vlč. Jozo Duspara.

Na *Nedjelju Caritasa*, koja se obilježava u svim biskupijama Srbije, žele se senzibilizirati vjernici i djelatnici *Caritasa* da što više karitativno razmišljaju i djeluju.

»Potreban je takav dan za sve naše biskupije kako bismo na poseban način vidjeli što smo učinili, što planiramo učiniti i na koji način se možemo približiti i čovjeku koji nema osobnu potrebu za *Caritasom*, ali može karitativno djelovati«, ističe vlč. Ivića Damjanović.

Sav prihod od milostinje prikupljen na svetoj misi bit će proslijeđen nedavno otvorenom dnevnom *Caritasu* za osobe s mentalnim poteškoćama i osobe s invaliditetom u Srijemskoj Mitrovici. Nakon svete mise, svi prisutni imali su priliku pogledati prodajnu izložbu Biskupijskog *Caritasa* Srijem na kojoj su izloženi radovi i ukrasni predmeti koje su izradili migranti i izbjeglice smješteni u prihvatnim centrima *Principovac* i *Adaševci* u šidskoj općini. Radovi su nastali u okviru radionica koje organizira *Caritas* Srijem.

S. D.

Kirbaj u Opovu

Katolici u južnobanatskom mjestu Opovo proslavili su u ponedjeljak svoj kirbaj, odnosno blagdan svoje zaštitnice sv. Elizabete Ugarske. Tamošnja katolička crkva sagrađena je 1776. godine i posvećena svetoj Elizabeti koja je bila ugarska princeza, katolička redovnica i svetica iz dinastije **Arpadovića**. Smatra se zaštitnicom pekara, prosjaka, siromaha, humanitarnih djelatnika, bolnica, udovica, ljudi u progonstvu i mladih supruge.

Osim vjernika, misi su nazočili i predsjednik općine **Zoran Tasić** sa suradnicima, ravnateljice prosvjetno-obrazovnih ustanova **Milica Cuca** i **Jelena Mitić**, kao i predsjednik Udruge banatskih Hrvata **Goran Kaurić**, objavio je info servis *Glas Opova*.

Po završetku mise Zoran Tasić je istaknuo značaj multikulturalnosti, vjerske tolerancije i međusobnog uvažavanja.

Blagoslov novoizgrađene dvorane u Sotu

U nedjelju, 25. studenog, na blagdan svete Katarine, u Sotu će biti blagoslovljen novoizgrađen pastoralni centar *Kata*. Svetu misu s početkom u 11 sati predvodit će srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** nakon čega će uslijediti blagoslov dvorane, a potom i kulturno-umjetnički program HKD-a *Šid*. Na svečanosti se očekuje dolazak predstavnika Kancelarije za odnose s crkvama i vjerskim zajednicama pri Ministarstvu pravde Srbije, kao i veliki broj gostiju iz susjednih župa i Hrvatske. Ovom prigodom bit će obilježen i skroman ali značajan jubilej – 10 godina župništva vlč. **Nikice Bošnjakovića** u šidskoj i sotskoj župi. S. D.

IN MEMORIAM

Vlatko Rukavina (1936. – 2018.)

Poslije duže bolesti 8. studenog u Zagrebu je u 81. godini života preminuo hrvatski prehrambeni tehnolog, znanstvenik, inovator, publicist i počasni konzul Šri Lanke dr. sc. Vlatko Rukavina. Rukavina je bio jedan od inicijatora osnutka udruge Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*, a tijekom svog života objavio je pet knjiga iz prehrambene tehnologije, te knjige posvećene Hrvatima u Zemunu: *Zemun i Hrvati*, *Hrvati stvarajući u Zemunu* i *Srijemski i podunavski biseri*. Osim ovih knjiga, napisao je i dvije putopisne knjige, s obzirom na to da je tijekom svog života poslovno i privatno obišao gotovo sve kontinente, posjetio mnoge gradove, susreo se s mnogim značajnim ličnostima, ali i s običnim ljudima.

Urna s posmrtnim ostacima dr. Rukavine položena je 22. studenog u kolumbarijumu na Katoličkom groblju u Zemunu.

Počivao u miru Božjem!

Članovi Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

»Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta«

Svaka liturgijska godina završava svetkovinom Krista Kralja, te nas ovim blagdanom potiče na razmišljanje o Božjem kraljevstvu, jer ono, iako svojim imenom podsjeća na kraljevstva ovoga svijeta, uvelike se od njih razlikuje. Krist je drugačiji kralj i od svoga naroda zahtijeva drugačiji život od onoga kako to očekuju neka ljudska mjerila. Stoga je u promišljanju o njegovom kraljevstvu ključno da ono nije od ovoga svijeta, te u skladu s tim treba izgrađivati svoj stav i svoj život.

Kako u Kristovo kraljevstvo?

Sve što nadilazi granice nama poznatog teško nam je razumjeti i prihvatiti. Čovjek je biće iskustva. Da bi nešto znao, razumom usvojio, mora to osjetilima iskusiti. Bogu je poznata ova čovjekova ograničenost kada je u pitanju onostrano, jer to onostrano ne može iskusiti dok živi u tijelu koje ga sputava. Naravno, Bog nas sve želi u svom kraljevstvu u vječnosti, te je zato poslao svoga Sina kako bi nam postao bliskiji i pomogao nam da u ograničenom, tjelesnom obliku, živimo za vječno, neograničeno. Isus je svojim životom, riječima i djelima dao čovjeku primjer za sve što od nas očekuje. Zato su nam evanđelja neiscrpan izvor i nadahnuće za obnovu i izgradnju vjerskog života, jer čitajući ih stalno otkrivamo neke nove smjernice za upravljanje života k vječnosti, a koje nam je dao Isus, bilo onim što je činio, bilo onim što je govorio.

Zato, slaveći svetkovinu Krista Kralja moramo razmišljati o Isusovom odgovoru Pilatu da njegovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta (usp. Iv 18,36). Jer, cilj našeg ovozemaljskog putovanja je stići u Kristovo kraljevstvo, a budući da ono nije od ovoga svijeta, zahtijeva i život drugačiji nego što ga hoće svijet. Promatrajući što se događa u našoj sredini, kao i na svjetskoj razini, vidimo da svijet traži moć, bogatstvo, ugled, glamur, da voli vladare. U takvom okruženju na cijeni nisu skromnost, žrtva, suosjećanje, ljubav, dobrotu i poštenje – sve ono čemu nas Isus svojim životom poučava. On je, iako Bog, živio skromno, rodio se u siromašnoj obitelji, prvi krevet su mu bile jaslje, volio je društvo odbačenih ljudi, jer je želio pomoći im da pronađu utjehu i spoznaju Božju dobrotu, pomagao je ljudima u sva-

kom mjestu gdje je propovijedao, ozdravljao je hrome, slijepe, gubave... Ljubio je svakog čovjeka toliko da je iz ljubavi dopustio da ga oni koji nemaju ljubavi okrunu trnovom krunom i osude na smrt. A zašto? Da bi otkupio svakog čovjeka i pružio mu mogućnost ulaska u njegovo kraljevstvo. Dopustio je ponizno da mu se rugaju, odbace ga i pogrde. Iako kralj kraljevstva moćnijeg od bilo kojeg ovozemaljskog, svoju moć nije iskoristio protiv svojih neprijatelja, nego im je oprostio te svoju žrtvu i za njih podnio. Tako je pokazao da nema veće moći od ljubavi i praštanja, da je to oružje kojim se treba boriti za njegovo kraljevstvo. Stoga na ovozemaljskom putu treba slijediti Isusa, njegov primjer ljubavi i praštanja, jer nam je to jedina sigurnost na putu u vječnost.

Svjedočiti za istinu

Isus u posljednjim trenucima svoga života na Pilatovo pitanje da potvrdi je li ili nije kralj odgovara: »Ti kažeš: ja sam kralj. Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas.« (Iv 18,37). Iako mu se pružila prilika da se drugačije predstavi i izbjegne smrtnu kaznu, Isus govori istinu i ostavlja nam pouku da je istina ono što nas čini njegovim učenicima.

Kako ću ja svjedočiti istinu? Prije svega to znači ne zatajiti Isusa, kao što on nije zatajio svoj identitet. Iako nam se to često s propovjedaonica govori i u kršćanskom tisku piše, mi i dalje činimo isto – sramimo se u svijetu svjedočiti Krista jer se bojimo nekih krivih ljudskih pogleda i prozivki, neprijateljske okoline. To, dakako, nije put u njegovo kraljevstvo. Osobito zato što svojim svjedočenjem i hrabrim nasljedovanjem ne samo da sebe vodimo putom Kristovim, nego možemo utjecati da se i oni koji su zalutali na taj put vrate. S druge strane, ako prestanemo biti oni koji ne svjedoče jer se kao nešto boje, shvatit ćemo da sva naša bojazan da će nas netko omalovažiti zbog vjere nije opravdana, jer se to uglavnom neće dogoditi. Mi u tim strahovima zapravo pronalazimo opravdanje za neživljenje prema Kristovim smjernicama, jer je često tako lakše. Ali, tako nismo od istine, ne slušamo Kristov glas, a budući da smo na početku došašća idealno je vrijeme za promišljanje i promjene.

Poruka urednika Radio Marije mons. dr. Andrije Anišića u povodu 15. obljetnice

Sa svim žarom

Petnaest godina postojanja našega radija je lijepa prigoda da Bogu zahvalimo za predivnu mogućnost naviještanja Isusove Radosne vijesti i putem radio valova. Naša zahvalnost je tim veća što se radi o katoličkom radiju u zemlji u kojoj su katolici u velikoj manjini u odnosu na pravoslavne vjernike. Zato jedno veliko hvala dragom Bogu i veliko hvala Svjetskoj obitelji Radio Marije koja je prije petnaest godina otvorila novu postaju svoga radija, i to u Republici Srbiji.

Na čelu Radio Marije Srbije u proteklih petnaest godina bili su svećenici p. **Tadej Vojnović, Aleksandar Ninković, Andrija Kopilović, Ivica Čatić i Jakob Pfeifer** – i njima kao i svima koji su radili u Radio Mariji Srbije također dugujemo zahvalnost za sve što su učinili za širenje, napredak i opstanak Radio Marije Srbije. Od 2014. godine Radio Marija Srbije djeluje u dvije samostalne redakcije – hrvatskoj i mađarskoj. Na čelu mađarske redakcije je preč. **István Palatinus**, a na čelu hrvatske redakcije sam trenutno ja.

Obilježavanju ove značajne obljetnice dali smo slavljenički karakter, ali u uskom krugu i to više u duhovnom smislu. Baš kako nas uči sv. Pavao: »Sve što god riječju ili djelom činite, sve činite u imenu Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu!« (Kol 3,17). Svetom misom zahvalnicom prinijeli smo Bogu žrtvu zahvalnu i ujedno zazvali njegovo sveto ime za budućnost naše Radio Marije. Nažalost, budućnost naše redakcije Radio Marije Srbije nikada nije bila toliko upitna kao sada. Naime, Svjetska obitelj (WF) RM želi da i naša Radio Marija kao i mnoge Radio Marije u svijetu budu samofinancirajuće. Svima, pak, koji žive u ovoj zemlji ne treba objašnjavati da je to gotovo nemoguća misija. Pokriti troškove sadašnjeg našeg djelovanja nije lako bez pomoći sa strane, jer troškovi iznose oko pet tisuća eura na mjesečnoj razini. Vodstvo naše redakcije – dr. **Dražen Marić** (predsjednik udruge *Marija*), **Nikola Jaramazović** (koordinator) i ja kao direktor, odnosno urednik programa poduzimamo sve da bismo i od nove godine osigurali emitiranje našega programa jer je Svjetska obitelj obustavila financiranje našeg radija i to nam je i izričito rekla prije mjesec dana na Svjetskom kongresu Radio Marije u Italiji.

Očekujemo podršku svih naših slušatelja, volontera i dosadašnjih dobročinitelja. Postoji neka jednostavna računica po kojoj bismo – u najboljem slučaju – mogli osigurati dio sredstava i to na način da svaki naš slušatelj u prosjeku uplaćuje po jedan euro mjesečno, dakle 12 eura godišnje. Ako imamo oko dvije i pol tisuće registriranih slušatelja, a jako smo se po-

nosili proteklih mjeseci povećanjem broja registriranih slušatelja, onda to nije nemoguće. No, po dosadašnjim reakcijama slušatelja to izgleda vrlo nerealno. Zato još jednom apeliramo: pomozite! Svojom uplatom potvrdit ćete dvije stvari. Prije svega da nas stvarno slušate, a onda i da volite našu Radio Mariju i da vam je stalo da i u budućnosti nastavimo naviještati evanđelje na našem radiju i tako nastavimo donositi kršćanski, Božji glas u svaku vašu kuću. Koliko je to važno i potrebno ne trebamo tumačiti. Jedino bismo željeli to činiti radosno i opušteno, a ne pod stalnim pritiskom hoćemo li to moći činiti i iduće godine ili i čak i idućeg mjeseca. Želimo prestati zauvijek, ili na duži period, »kukati« i tražiti novac za opstanak Radio Marije.

Zato, dragi prijatelji i slušatelji Radio Marije, zavirite u svoje srce i u svoje novčanike i odlučite se na žrtvu i darežljivost. Kaže sv. Pavao: »Svatko neka dađe kako je srcem odlučio; ne sa žalošću ili na silu jer Bog ljubi vesela darivatelja«. Uz obećanje: »Bog vas može obilato obdariti svakovrsnim darom da u svemu svagda imate svega dovoljno za se i izobilno za svako dobro djelo« (usp. 2. Kor 9,7-9). Povjerujemo u to. Učinimo svoj dio, a onda vjerujemo da će Bog po zagovoru kraljice Radio Marije providjeti potrebnu »razliku« u novcu i bit će dovoljno. Tek tada ćemo i mi doista moći ostvarivati ovogodišnje geslo Svjetske obitelji: Radost evangelizacije! To želimo činiti svim svojim silama i cijelim svojim bićem. I želimo to činiti sa svim žarom, baš onako kako nas potiče papa Franjo u svojoj pobudnici »Radujte se i kličite« – o pozivu na svetost u suvremenom svijetu. On u 129. broju svoje pobudnice piše: »Svetost je smjelost, evangelizatorski polet koji ostavlja za sobom trag na ovome svijetu. Kako bi to bilo moguće, sam Isus nam do-

lazi u susret i ponavlja mirno i snažno: Ne bojte se (Mk 6,50). Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta (Mk 28,20). Ove nam riječi omogućuju hodati i služiti onim toliko hrabrim stavom, koji je Duh Sveti ulijevao u apostole, tjerajući ih da naviještaju Isusa Krista. Smjelost, oduševljenje, govoriti slobodno, apostolskim žarom...»

Ove papine riječi mogu nam biti svojevrsni program za budućnost, nastavak naše evangelizatorske službe putem radio valova. Pomozite nam da to možemo činiti, jer bez minimalnih novčanih sredstava to neće biti moguće. Budimo velikodušni, s vjerom u Božju providnost, koja će sigurno doći po zagovoru Kraljice Radio Marije, ali uz uvjet koji je sam Isus tražio od svojih učenika a i danas ga traži: »Dajte i dat će vam se: mjera dobra, nabijena, natresena, preobilna dat će se u krilo vaše... « (Lk 6,38). S čvrstom vjerom u lijepu budućnost naše redakcije Radio Marije Srbije sve vas, dragi slušatelji i prijatelji Radio Marije, pozdravljam i želim puno Božjeg blagoslova u svemu te rast u vjeri i svetosti uz program Radio Marije.

RADIO MARIJA ŽIVI OD DAROVA SVOJIH SLUŠATELJA

Tri su načina konkretne pomoći: molitva, volonterski rad i novčani dar. Svi vi, koji ste bolesni, prikažite svoje patnje za Radio Mariju, vi koji ste u mogućnosti, javite se za pomoć kao volonteri, uplatite svoje donacije na naš račun i ako je mali iznos pošto je to veliki dar za nas.

Zahvaljujemo svima onima koji nas pomažu. Svima koji mole za Radio Mariju, svima koji besplatno rade za Radio Mariju i svima koji daju novac za Radio Mariju. Ne zaboravimo da svojim prilogom pomažemo širenje Božje Riječi. Pomažemo da poruka Evanđelja dođe do više ljudi, do mnogih slušatelja. To je naš zajednički cilj.

Svoj doprinos možete uplatiti na broj računa:

160-324873-16 Banca Intesa a.d.

Prima: Udruženje Marija, Matije Gupca 10, 24000 Subotica

RECEPT NA TACNI

RAFAELO KOCKE

Ne znam zašto rafelo nije mogao ostati samo u obliku kuglica, ali mi je drago zbog toga. Naravno, ovdje nitko ne pomišlja da bi kocke mogle biti ravnopravni suparnik kuglicama ali se veselim i ovoj varijaciji. Kada bolje razmislim, a vjerujem da ćete se složiti kada isprobate ovaj kolač, on i nije morao nositi naziv rafaelo jer, osim kokosa, nema ništa zajedničko s kugličastim slatkišem. Možda bi naziv mogao biti »kokos kocke« i mislim da ću ga ja tako pribilježiti sebi ali u ovom trenutku prenosim u originalu, a vi poslije sami odlučite.

Potrebno za koru: 6 bjelanjaka / 250 g šećera / 50 g kokosovog brašna / 100 g brašna / 1/2 vrećice praška za pecivo / 2 dl mlijeka

Potrebno za fil: 6 žumanjaka / 2 vrećice pudinga od vanilije / 4 žlice brašna / 15 žlica šećera / 1 l mlijeka / 125 g maslaca / 125 g margarina / 2 dl slatkog vrhnja

Potrebno za završnicu: 50 g kokosovog brašna / malo pečenih lješnjaka

Umutiti čvrst snijeg od 6 bjelanjaka, pa dodati 250 g šećera. Mutiti mikserom još malo, pa dodati kokosovo i pšenično brašno izmiješano s malo praška za pecivo i nastaviti polako miješati špatulom. Tepsiju premazati uljem i posuti brašnom. Pećnicu zagrijati na 200 stupnjeva i staviti koru da se peče i odmah temperaturu smanjiti na 180 stupnjeva. Nakon 15-ak minuta kora bi trebala biti gotova, važno je da ostane bijela. Ispečenu koru ostaviti da se ohladi, te je preliti s 2 dl kipućeg mlijeka. Još dok se kora peče možete početi s pripremom fila. U zdjeli dobro izmiješati 6 žumanjaka, 2 vrećice pudinga od vanilije, 4 žlice brašna, 15 žlica šećera i 2 dl mlijeka. Osam dl mlijeka staviti da provri, pa kad provri dodati mu masu od žumanjaka, kuhati par minuta, pa ostaviti da se ohladi. Kad se ova smjesa ohladi, izmiješati je s maslacem i margarinom (prethodno dobro umućenim). Dodati i 2 dl umućenog slatkog vrhnja. Nakon dodavanja šlag od slatkog vrhnja više ne mutiti mikserom nego polako i nježno špatulom. Na koru staviti fil, pa odozgo posuti s oko 50 g kokosovog brašna. Ostaviti da se ohladi, pa izrezati na kocke, a na sredinu svake staviti po jedan pečeni lješnjak.

U posljednje vrijeme mi je kokos jedan od omiljenih sastojaka za slatke poslastice, uz jesenski kesten, naravno. I što je još ljepše: uklapa se u snježne dekoracije i toplu atmosferu doma. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište (139)

Neprihvatljivo niske razine ponuđenih predstava

Kriza gospodari kazališnom scenom ne samo u Subotici već i u drugim gradovima Pokrajine, a očituje se i u stavu prozaista, dramskog pisca, esejista i kritičara **Lászla Végela** kada je svojom odlukom, u svojstvu selektora, eliminirao sve službeno prijavljene predstave za 30. *Sterijine igre* u Novom Sadu, izazivajući nevjericu, zaprepaštenje i buru negodovanja među mnogim kazališnim djelatnicima. Iz profesionalnih kazališnih kuća u Pokrajini oštro su reagirali na ovu odluku, kako je isticano, bez presedana »koju do sada nije donio ni jedan republiko-pokrajinski selektor, ili selekciona komisija«. Végel je svoju odluku obrazlagao, po njegovu sudu, neprihvatljivo niskom razinom prezentiranog teatarskog stvaralaštva, dočim su direktori vojvođanskih kazališta njegovu odluku proglasili spornom, neopravdanom i štetnom [*Nedeljna borba*, 9.-10. III. 1985., 11].

A evo prijavljenih predstava te, 1985., godine: Mađarska drama subotičkog kazališta prijavila je dvije predstave: *A varázsló kertje* (Čarobnjakov vrt) za koji je prema novelama **Géze Csátha** dramaturški predložak uradila **Zsuzsa Franyó**, a režiju potpisuje **Károly Vicsek**, te predstavu *Gloria Ranka Marinkovića* u režijskoj postavci **Primoža Beblera**. Drama na srpskohrvatskom jeziku istoga kazališta prijavila je predstavu *Eriha Koša Veliki mak*, prema dramatizaciji istoimenog romana iz 1956. što ju je upriličio **Novica Savić**, u režiji **Vladimira Putnika**, no, premijera nije održana. Novosadsko Srpsko narodno pozorište također je pripremio *Gloriju Ranka Marinkovića* u režiji **Želimira Oreškovića** i komad *Toneta Patrljića Moj tata, socijalistički kulak* u režiji **Voje Soldatovića**. Újvidéki Színház ponudio je predstavu *Anera Ive Brešana* u režiji **Dmitra Stan-kovskog**, zrenjaninsko Narodno pozorište *Ženidbu i udadbu Jovana Sterije Popovića*, u režiji **Dragana Jovića**, a vrsačko kazalište djelo **Brane Crnčevića Srebrni svećnjaci**, u postavci **Peđe Babovića**.

Po ocjeni službenog selektora Végela: »S umjetničkog staništa, izvedene predstave se mogu razvrstati u dvije grupe. U prvu spadaju one koje ne zadovoljavaju ni prosječne repertoarske kriterije, a to su *Anera*, *Moj tata*, *socijalističku kulak* i *Čarobnjakov vrt*«. [L. Végel, »O selekciji za Sterijine igre«, *Rukovet*, 2, 1985.]

Druga grupa predstava, u koju spadaju *Srebrni svećnjaci*, nadalje subotička, a također i novosadska *Gloria*, te *Ženidba i udadba*, po mišljenju Végela, »već pruža razloge za određeni optimizam« buduću da je riječ o relativno prihvatljivim pred-

stavama, one zadovoljavaju repertoarski standard, ali u njima nisu na zadovoljavajući način riješene sve pojedinosti.

Nadalje, Végel skreće pozornost kako od osam predstava što su ih službeno prijavila vojvođanska kazališta za 30. *Sterijine igre* samo su dvije praižvedbe (*Srebrni svećnjaci* i *Čarobnjakov vrt*), a čak šest ih je iz tzv. vazdašnjeg, repetitivnog repertoara. I na kraju njegova podužeg razmatranja o prijavljenim predstavama, Végel skreće pozornost na jednu predstavu koja nije prijavljena – riječ je o *Krmečem kasu Aleksandra Popovića* u režiji **Miše Martinovića**, a u izvođenju subotičkog kazališta, koja po njegovu sudu, unatoč stanovitih umjetničkih nedostataka, zaslužuje pozornost šire javnosti, prije svega zato »što je Popovićovo djelo ovo kazalište postavilo na scenu inteligentnom transformacijom vlastitih tradicija i načina igre«. Redateljska koncepcija Miše Martinovića spojila je *Krmeči kas* s izvjesnim elementima narodne scenske tradicije, spajajući narodnu igru i lakrdiju. Ovaj je eksperiment zanimljiv upravo stoga što skreće pozornost na mogućnost revitalizacije navlastitih kazališnih tradicija. Premda ovaj scenski jezik nije podjednako došao do izražaja u svim dijelovima predstave, napor subotičkog kazališta, po mišljenju Végela, zaslužuje da on, sukladno pravilima o *Sterijinom pozorju*, odluči o njoj.

Kriza koja poput požara hara scenom zapravo guta društvo! A kriza teatra – ističe redatelj **Marjan Bevk** – postala je samo njezinom obrazinom, paravanom za sve složenije i dublje probleme koji su se ocrtavali u društvenoj razini. Naime, odnosi unutar Jugoslavije postajali su sve napetiji, ali su u mnogonacionalnoj Subotici nastojanjem društvenih čimbenika oni držani unutar zidova kazališta, kad spretnije, kad manje spretno usmjereni samo na pitanja umjetničke i estetske recepcije svijeta. Do prvih hitaca.

Kuglanje

Kuglanje je stari sport kojim su se bavili još u ranom srednjem vijeku. Ima zapisa da su se još stari Grci, Rimljani i Germani bavili kuglanjem, jer su u grobnicama nađene kamene kugle za koje se pretpostavlja da su preteče drvenih kugli. Kuglanjem se u srednjem vijeku bavilo građanstvo, a sistem s devet kegli se veže uz ime **Martina Luthera** (1483. – 1546.). U Engleskoj se spominje kuglanje za **Edvarda III.** (1312. – 1377.).

Stvarni početak kuglanja može se smatrati 1769., kada su se u Njemačkoj pokušala stvoriti jedinstvena pravila. U prvi Savez (Deutscher Keglerbund – 1885.) bilo je učlanjeno 220 klubova. Prva prvenstva su održana 1901. u muškoj, a od 1916. godine i u ženskoj konkurenciji. Prvi Međunarodni savez (IBA) osnovan je 1926. kada je priređen turnir u kojem su sudjelovali kuglaši iz SAD-a, Švedske, Finske, Njemačke i Nizozemske.

U Jugoslaviji se organizirano počinje baviti kuglanjem oko 1920. godine. Prva kuglaška natjecanja se organiziraju u Zagrebu i nekim gradovima Vojvodine. Jugoslavenski kuglaški savez osnovan je 1932., a konstituirali su ga 34 kluba (Zagreb 19, Sisak 5, Karlovac 2, Subotica 2, itd.), s verificiranih 408 članova. U Subotici je osnovan *Prvi subotički kuglaški klub* 10. listopada 1931. U Zagrebu i Subotici 1933. godine osnivaju se prvi kuglaški podsavezi. Broj klubova se popeo na 60 s 869 članova.

Od 1935. osnivaju se i drugi podsavezi po cijeloj Jugoslaviji. Poslije II. svjetskog rata, 1949. godine, osnovan je KSJ.

U Subotici kuglanje ima dugu tradiciju, jer se spominje već krajem XIX. stoljeća. Naime, karta od 16. veljače 1888. godine, koju je izradio **Pál Karvázy**, prikazuje postojanje kuglane na Paliću, tako da su posjetitelji hotela kao i vlasnici privatnih vila na Paliću upražnjavali kuglanje.

Novoosnovani prvi *Subotički kuglaški klub* izdao je svoja Pravila u kojima stoji: »Klupski znak: kugla, pozadi tri bebe. Klupska boja: plavo-bijela-crvena«. Klupska Pravila imaju IX poglavlja s 53 paragrafa u kojima su sve do detalja razrađeni klupski život, prava i obveze članova. Predsjednik je **Slavko Čičić**, dopredsjednik **Milivoj Krnajski**, tajnik **Ozren Pilić**, blagajnik **Lajčo Gršić**. Članovi Upravnog odbora su **Miloš Pilić**, **Dušan Jović Krnajski**, **Ede Kral**, **Sava Simić**, **Lajčo Prohaska**, a Nadzornog odbora **Stojan Dragojlov**, **Kosta Đurđević** i **Miloš Nikolić**.

Subotički kuglaški podsavez je osnovan 1933. godine. Za predsjednika je izabran **Dušan Vučković**, **Ivan Sabanov** je prvi potpredsjednik, a **Julije Milosavljević** drugi, dok je Ozren Pilić tajnik. Postojao je i jedan klub s interesantnim nazivom između dva svjetska rata: Kuglaški športski klub *Old Boy*.

Najviše uspjeha u kuglanju postigao je Ženski kuglaški klub *Pionir*, koji je osnovan 1972. Tim je počeo postizati dobre rezultate od sredine devedesetih, jer su 1997. godine bile treće na Europskom kupu, a 2002. **Sanela Jović**, njihova tadašnja članica bila je svjetska prvakinja, dok je 2008. **Jelena Anđelković** svjetska prvakinja, a viceprvakinja je bila **Livija Santo**. Iste 2008. godine **Zorica Barać** je prvakinja svijeta u miksu (muško-ženski parovi), 2009. u Badlansalsu osvajaju drugo mjesto u Ligi prvaka, a ovaj plasman ponavljaju i 2011. godine. U Skoplju ekipa osvaja treće mjesto. Livija Santo bila je juniorska svjetska prvakinja 2014.

Snimka: dobrotom Dejana Mrkića, IAS Subotica

Na ignoriranje javnosti gotovo da su navikle, Ženski kuglaški klub *Pionir* nije ni spomenut na dodjeli priznanja za sportaša godine u Subotici. Dosad su samo jednom dobili financijsku pomoć od grada, kada je na inicijativu kuglašica njihov uspjeh predstavljen u tisku. Kurioziteta radi, gradski funkcioner zadužen za sport te godine ih je predstavio kao – odbojkašice.

Ovaj tvornički tim dao je državne prvake, a kao ekipa osvaja državna prvenstva i kupove, prva tri mjesta u Europi, a njegove članice su svjetski prvaci. Međutim, javnost za njih gotovo da ne zna, moguće ih je pronaći u subotičkom Parku sportova, privatnom sportskom terenu gdje vježbaju. **Ibolya Tót**, **Renata Vilov**, **Tünde Radojević** vježbaju u Subotici, **Livija Santo** i **Ibolya Molnár** u Bečeju, **Mima Bogdanović** u Novom Sadu, **Estela Gere** je iz Bačke Topole, ali putuju u Suboticu na treninge, a **Nevenka Joković** je iz Kule ali trenira u susjednom Kljajićevu i bore se za boje kluba u Subotici. Predvodi ih predsjednica kluba, i sama je kuglašica, **Erzsébet Molnár Gábor**, a trener im je **Stevan Sekereš**. Svake subote i nedjelje su na natjecanjima.

Nažalost, ljepota bajke i napretka kao bajka, došla je do kraja, ali ne kao u bajci sa sretnim završetkom već tužnim! Tvornica *Pionir*, kao jedan od najvećih konditorskih proizvođača, nakon dugogodišnje suradnje odbila je dalje biti sponzor ovog trofejnog kluba pa je sada Kuglaški klub *Pionir* u potpuno nezavidnoj situaciji, skoro pred raspadom.

Ljudevit Vujković Lamić

Zagreb, Zagreb... za one koji čitaju

Mila i Katarina dobitnice nagradnog puta u Zagreb

Proteklog tjedna u Zagrebu su tri dana boravile **Mila Kujundžić** iz OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica i **Katarina Ivanković Radaković** iz OŠ *Matko Vuković*, Subotica. Razlog je bio veoma jednostavan. One su sudjelovale na Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja Knjižnica grada Zagreba *Do baštine na krilima mašte* koji je u Subotici i okolici provela Gradska knjižnica Subotica. Ne samo da su čitale i točno popunile online upitnik nego su i imale najviše sreće te su osvojile posebnu nagradu, a to je odlazak u Zagreb na završnu priredbu i javno izvlačenje glavne nagrade ovog kviza. Osim ovog događaja subotička Gradska knjižnica im je priredila još nekoliko drugih, jednako uzbudljivih i nezaboravnih. Evo kako je to izgledalo. Pogledajte foto dnevnik trodnevnog boravka u Zagrebu naših mladih čitateljica. Ako vam se sviđa, ne zaboravite da je razlog svega ovoga bilo čitanje! Dakle, čitajte i vi!

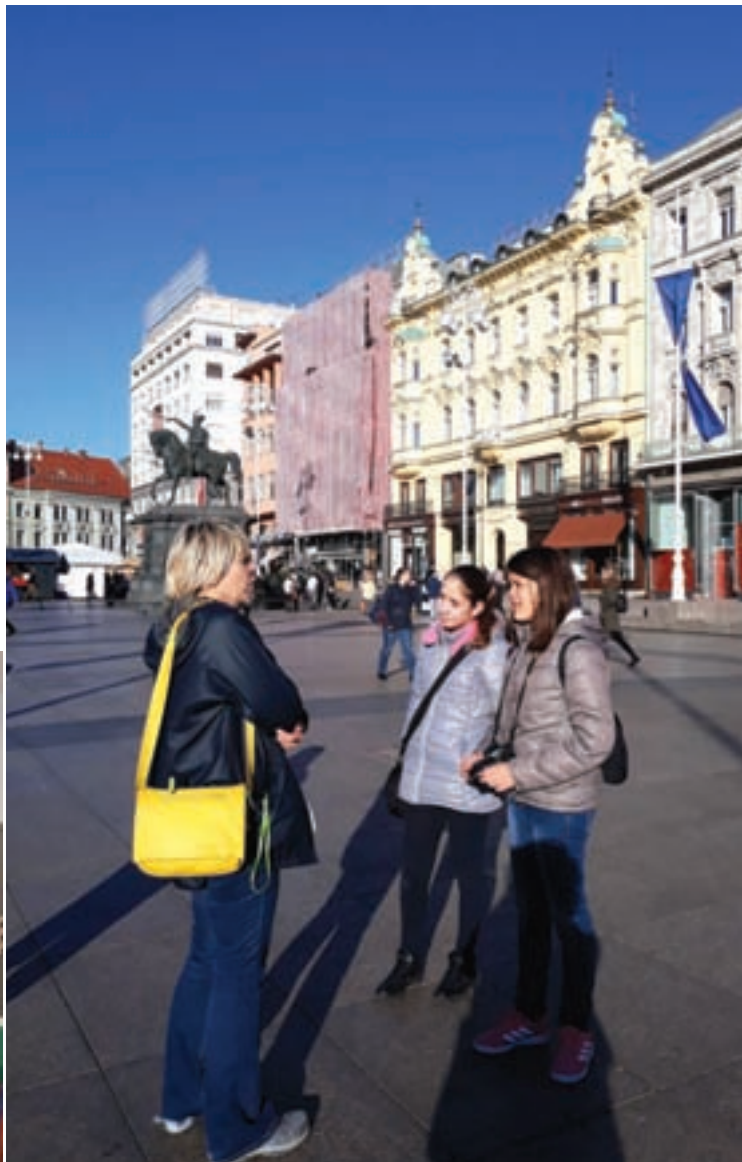
Kuda bi najprije otišle naše mlade čitateljice nego na Dječji odjel Knjižnica grada Zagreba. Posebice im se svidio Odjel *Medijateke*. Voljele bi da tako nešto postoji i u Subotici.

Budući da je tema kviza, ali i cijelog Mjeseca hrvatske knjige, bila baština, organizatori su pripremili program u kojem su između ostalog predstavili i baštinu, plesove Hrvata Bunjevaca. Kako su samo bile ponosne. Pogledale su i prekrasnu izložbu posvećenu glagoljici.

Boravak u Zagrebu omogućio im je i da se upoznaju i s književnicama čija su djela čitale u kvizu, ali i ne samo s njima. Veliki dio vremena provele su na Sajmu knjiga *Interliber*. Možete samo zamisliti kakav je to bio ugođaj.

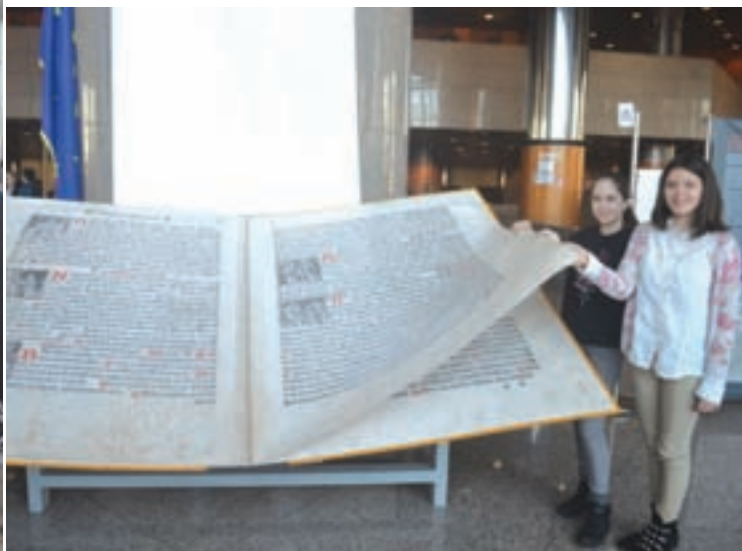

Mila i Katarina su prvi puta bile u Zagrebu. Stoga su im priredili obilazak glavnog grada Hrvatske sa stručnim vodstvom kako bi ga što bolje upoznale.

Zagreb nudi brojne programe. Mila i Katarina su bile u kinu, na koncertu u *Lisinskom*, a posjetile su i Muzej hrvatskog nogometa. *Vatreni* su baš tih dana imali utakmicu u Zagrebu.

Nakon svih ovih užitaka morale su se vratiti doma. Pune priča i s mnoštvom fotografija, ali i darova koje su dobile u Zagrebu. Sigurno će se ponovno vratiti u ovaj prekrasan grad ali i nastaviti čitati jer je to višestruko korisno!

B. I.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

*Srebrna
akcija!*

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel.: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 krm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodo- vod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozadni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodaje se zidni sat i trajnožareći štednjak. Tel.: 024/528-682.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt LEGALIZACIJA KOMPLEKSA MEHANIZACIJE, na katastarskim parcelama 21153/1, 21153/3 i 21153/5 KO Donji grad, Ulica Hipodromska bb, Subotica (46.092714°, 19.640221°), nositelja projekta VOJPUT d.o.o., Subotica, Đure Đakovića br. 10.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/12224_1.pdf.

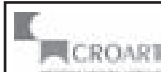

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 28. 11. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

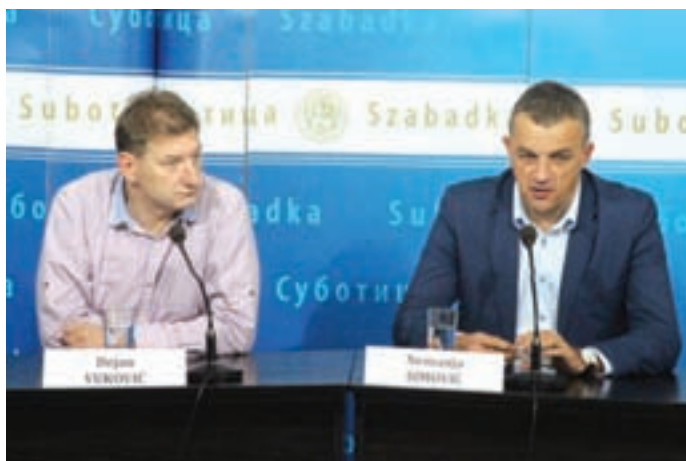
SG internet

već od 649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Priprema se 46. izdanje *Novogodišnjeg turnira u malom nogometu*

Nastavlja se tradicija

Zimsko razdoblje, koje natjera ljubitelje nogometa da se povuku s često snijegom pokrivenih terena, otvori nove mogućnosti za ljubitelje »najvažnije sporedne stvari na svijetu«. Riječ je, naravno, o turnirima u malom nogometu koji se održavaju s manje ili više uspjeha, odnosno uz kraću ili dužu tradiciju. Jedan od najpoznatijih i najpriznatijih turnira u regiji, pa i u cijeloj Vojvodini je poznati *Novogodišnji turnir* u malom nogometu koji će doživjeti svoje 46. izdanje u Subotici.

U svojoj povijesti, dugoj gotovo pet desetljeća, *Novogodišnji turnir* je imao i uspone i padove. Pamte, pogotovo oni stariji, masovne turnire, s veliki brojem ekipa, ali i malo drugačijim sustavom natjecanja. Pamtimo, na žalost, i godine u kojima su ovaj turnir pratili problemi, slabija kvaliteta, brojne nepravilnosti, neisplaćivanje nagrada. Srećom, posljednjih godina *Novogodišnji turnir* je povratio svoj renome, kako po visini novčanih nagrada za najbolje, tako i po kvaliteti ekipa, pa nije rijedak slučaj da se subotičkoj publici predstave i reprezentativci, ne samo Srbije nego, kao i prošle godine, profesionalni igrači iz Brazila.

Četrdeset i šesto izdanje *Novogodišnjeg turnira* u malom nogometu bit će održano između 9. prosinca 2018. i 12. siječnja 2019. godine. I ove godine, kao i proteklih, za titulu najbolje ekipe će se boriti 32 tima. Najboljima slijede trofejne nagrade, ali i novčane, iz fonda od ukupno 550.000 dinara.

»Navikli smo subotičke ljubitelje malog nogometa da u okviru novogodišnjih praznika održavamo ovaj turnir, a nastojat ćemo da ga, u suradnji sa Sportskim savezom Subotice i Sportskim savezom Srbije, organizacijski dignemo na još višu razinu. Ove godine će naglasak biti i na mlađim uzrastima, tako da ćemo, za razliku od prošle, imati natjecanje dvije generacije naših mladih sugrađana. Turnir za najmlađe se prošle godine pokazao kao dobar, pa ćemo program udvostručiti«, ističe član Gradskog vijeća Subotice zadužen za sport i omladinu **Nemanja Simović**.

Organizacija je povjerena Sportskom savezu Subotice, a kao i prošle godine podršku daje i Sportski savez Srbije, dok je tehnički organizator JKP Stadion.

»Očekujemo da kvota od 32 ekipe bude brzo popunjena, pa apeliramo na zainteresirane ekipe da se što prije prijave, a to mogu učiniti svakog radnog dana u prostorijama Sportskog saveza Subotice. Prijave su najkasnije do 6. prosinca, za kada je zakazan ždrijeb. Uspjeli smo uskladiti kalendar turnira s obavezama sportskih klubova koji koriste Dvoranu sportova, kako za treninge tako i utakmice«, ističe generalni tajnik Sportskog saveza Subotice **Dejan Vuković**.

Kotizacija za sudjelovanje je, kao i prošle godine, 12.000 dinara po ekipi; prvo mjesto donosi nagradu od 400.000 dinara, drugo 100.000, a treće 50.000 dinara. Osim ovoga, bit će podijeljene i nagrade za najboljeg igrača, strijelca i vratara natjecanja. Cijena ulaznice ostaje 100 dinara. Što se natjecanja mlađih kategorija tiče, nastupat će ekipe koje čine igrači 2008. i 2010. godišta, a za to se kotizacija ne plaća.

Kao i prošle godine, igra se po svim futsal pravilima, s razlikom da je broj igrača na terenu 5+1.

»Željeli smo izaći u susret domaćim ekipama, koje su na ovaj način konkurentnije kada odmjeravaju snage s profesionalnim ekipama«, dodaje Vuković.

Sve informacije oko turnira i prijave mogu se dobiti na telefone 024/553-306 ili na 064/22-03-407.

D. V.

Rivali

Prošle godine su u finalu igrali *Šeki enterijeri-Real impeks* i *Lampone-Meridian*. Prvi su »lokalni heroji«, ekipa sastavljena uglavnom od igrača iz Subotice i okoline, dok su rivali bili sastavljeni od mahom profesionalnih igrača. Među njima je bio i **Thales da Mata** iz Brazila, koji je značajno pridonio pobjedi ekipe *Lampone-Meridian*, ali je dobio i priznanje kao najbolji igrač. Novo izdanje vjerojatno nosi i novi okršaj starih rivala. No, u borbu se lako može umiješati i ekipa *Leteći Bajmočani*, koja nastupa u Drugoj ligi Srbije u futsalu, dok ih domaća publika može prepoznati pod imenom *Agrapromet*.

Sustav natjecanja

Na turniru nastupaju 32 ekipe koje će biti podijeljene u osam grupa od po četiri ekipe. U grupnoj fazi, nakon međusobnog odmjeravanja snaga, po dvije najbolje će u eliminacijsku fazu, do finala.

Prilika za djecu

Kako su organizatori najavili, 46. izdanje dat će više prilika da se iskažu najmlađi. Naime, bit će organizirano natjecanje za djecu, u dvije generacije, 2008. i 2010. godišta. Prošlogodišnji nastupi su privukli veliku pažnju publike, ali su bili i značajni za male sudionike. Zato je ovoga puta broj mlađih selekcija udvostručen.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Poraz uz dobru igru

PANČEVO – U pretposljednem jesenskom kolu, na gostovanju u Pančevu, *Bačka 1901* je i pored dobre igre, pred oko 150 gledatelja zabilježila poraz rezultatom 2:0 (1:0) od petoplasiranog *Željezničara*. U prvom poluvremenu Subotičani su se orijentirali na pojačanu obranu i brze kontre, a domaćinima su prepustili blagu terensku inicijativu. U takvoj igri domaćini su stekli prednost u 26. minuti, a u desetak narednih minuta gosti su imali dvije idealne prigode za poravnanje. Prvo je **Manojlović** u padu šutirao glavom i bio zamalo neprecizan, a već u narednom napadu **Simić** je jakim i preciznim udarcem s dvadesetak metara prinudio domaćeg vratara da pokaže svoje umijeće. U nastavku se igralo još dinamičnije. Domaćini su podvostručili prednost u 59. minuti iz slobodnjaka s 25 metara, a u nekoliko navrata i **Gabrić** je krajnjim naporom spašavao mrežu Subotičana. U samoj završnici zabilježena je još jedna idealna prigoda za goste, ali je odličan udarac Manojlovića bravuroznom intervencijom u korner izbio vratar domaćina. Do kraja utakmice igra je bila izjednačena, a izrazitih prigoda za promjenu rezultata više nije bilo. U posljednjem jesenskom kolu *Bačka 1901* će ugostiti sedmoplasiranu ekipu *Radničkog* iz Zrenjanina, a u klubu se nadaju dobroj igri i pobjedi.

Vojvođanska liga Sjever

Nogometni rat za tri boda

TAVANKUT – U pretposljednem jesenskom kolu *Tavankut* je na svojem travnjaku, pred dvjestotinak gledatelja, s minimalnih 1:0 (0:0) svladao *Crvenku* i dokopao se tri zlata vrijedna boda u borbi za opstanak na sjeveru. Igralo se obostrano otvoreno, borbeno, žestoko; igrači obiju ekipa u borbi za svaku loptu nisu štedjeli ni sebe ni protivnika. Plod takve igre bio je veliki broj prigoda ispred obojice vratara, koji su na nedjeljnoj utakmici pokazali veliku dozu sigurnosti, a obojica su zabilježila i po nekoliko vrlo atraktivnih obrana za pljesak na otvorenoj sceni. Gosti su u svemu parirali domaćinima, jedino nisu uspjeli realizirati niti jednu od svojih prigoda. Zgoditak odluke pao je na isteku punog sata igre, kad je pričuvni igrač **N. Poljaković** na asistenciju **Skenderovića** preciznim udarcem svladao nemoćnog vratara *Crvenke*. U preostalih pola sata igre domaćini su sačuvali stečenu prednost, pa su na svoj konto zabilježili nove, vrlo bitne bodove. U posljednjem jesenskom kolu *Tavankut* će, osokoljen ovom pobjedom, gostovati u Čonoplji kod doprvaka *Sloge* i svaki ishod osim pobjede domaćina za goste bi bio pravi podvig.

Mreže mirovale

BAJŠA – U pretposljednem jesenskom kolu somborski *Radnički* je na teškom gostovanju u Bajši, pred pedesetak gledatelja, u igri bez zgoditaka osvojio bod, a malo je nedostajalo da stigne i do velikog iznenađenja. U većem dijelu utakmice gosti su kontrolirali igru, konkretnije napadali, a stvorili su i više prigoda od domaćina. Već u prvom napadu **Žeželj** je u individualnoj akciji

izbio sam pred domaćeg vratara. Uputio je solidan udarac po zemlji i pogodio vratnicu. Uzvratili su i domaćini, međutim, **Jeličić** je bio na visini zadaće. U posljednjoj minuti prvog poluvremena, nakon odlične akcije cijeloga napada, u idealnoj prigodi bio je **Sapozničenko**, ali je s tri metra šutirao ravno u protivničkog vratara. I u nastavku Somborci su bili bolji rival. Napadali su, stvarali izgledne prigode, nedostajao im je samo konkretniji završni udarac. U najizglednijim prigodama bili su **Žeželj** i u dva navrata **Resanović**, ali su samo pružili priliku za isticanje odličnom domaćem vartaru. Za posljednje jesensko kolo *Ždrijeb* je namjestio slasticu – na Gradskom stadionu u Somboru odigrat će se povijesna utakmica. *Radnički* će u borbi za bodove podijeliti megdan s gradskim rivalom *Radničkim 1912*.

Petarda za četvrt sata

SOMBOR – U pretposljednem jesenskom kolu *Radnički 1912* je na Gradskom stadionu u Somboru, pred tristotinak gledatelja ugostio fenjeraša, ekipu BSK iz Bačkog Brestovca. Već nakon četvrt sata igre bilo je 5:0 za domaćina, a mrežu gostiju zatresli su **Radmanović** u 5., **Matijašević** u 7., **Đorović** u 9. i 14., te **Antunić** u 11. minuti. Za kuriozitet, utakmica je prekinuta u 17. minuti, jer su gosti, koji su i počeli s desetoricom, zbog ozljeda, samo oni znaju istinskih ili simuliranih, ostali bez dovoljnog broja igrača na travnjaku. O sličnim situacijama natjecateljska tijela bi morala povesti više računa, te sankcionirati klubove koji se služe ovako nesportskim sredstvima. U narednom, posljednjem jesenskom kolu, *Radnički 1912* će, u somborskom derbiju godine, ukrstiti koplja s gradskim rivalom *Radničkim*.

Derbi domaćinima

VRBAS – U novom derbiju kola *Mladost Apa* je i pored odlične igre u Vrbasu, svladana od OFK *Vrbasa*, rezultatom 1:0 (1:0). Apatinci su u svim elementima igre bili ravnopravni domaćinima, osobito u drugom poluvremenu, kad nisu uspjeli realizirati nekoliko stopostotnih prigoda. Vrbašani su u prednost došli na samom isteku prvog dijela igre. Na jednu dubinski ubačenu loptu loše je reagirala obrana Apatinaca, pa su domaćini uspjeli svladati nemoćnog **Rašet**, ispostavilo se zgoditkom za konačnu pobjedu. Poslije odmora iskusniji domaćini su uspješno čuvali prednost, a gosti će dugo žaliti za propuštenim prigodama u 65. i 90. minuti, kad je najbolji akter susreta, domaći vratar **Jovičić**, čudesnim intervencijama obranio udarce iskusnog **Mandića** i mladog **Ožegovića**. U novom derbiju, u posljednjem jesenskom kolu, *Mladost Apa* će ugostiti susjeda na ljestvici, imenjaka iz Bačkog Petrovca.

PFL Sombor

Sigurna pobjeda

SOMBOR – Nakon tri neodlučna rezultata i neplaniranog gubitka šest dragocjenih bodova, nogometaši ŽAK-a su porazili ekipu *Budućnosti* iz Paraga rezultatom 3:0 (0:0). U prvom poluvremenu akteri meča su potpuno razočarali jedva četrdesetak nazočnih gledatelja. Gosti su se ograničili na čuvanje svojih vrata, tako da **Lagumdžija** nije ni imao posla, a domaćini su imali jalovu prednost, beskrajno kombinirali, ne stvorivši niti jednu ozbiljniju prigodu za ugrožavanje protivničkog vratara. U nastavku, ulaskom **Stankovića** i **Nenadića**, stanje na travnjaku radikalno se promi-

jenilo. Igra *žakovaca* dobija svoju fizionomiju, napadi postaju brži i konkretniji, što je rezultiralo i zgodicama. Neizvjesnost je u 50. minuti otklonio prvi strijelac prvenstva **Stanković**, svladavši vratara gostiju nakon jedne brze akcije po lijevoj strani. Domaćini, osokoljeni prednošću, pojačavaju napade, a goste su dotukli u finišu utakmice. Udarcem s ruba kaznenog prostora **Hernaus** je podvostručio prednost, a nakon odličnog proigravanja **Radu-sina** »točku na i« stavio je Stanković u 85. minuti, svojim drugim zgoditkom na utakmici. U narednom, posljednjem jesenskom kolu, ŽAK će nove bodove potražiti na gostovanju u Baču, a u klubu očekuju novu pobjedu protiv *Tvrđave*.

Očekivani poraz

BAČ – Očekivano, lider *Stari grad* iz Bačke Palanke prošetao se kroz Bač i bez puno napora svladao domaću *Tvrđavu*. Rezultat 0:2 je prema prikazanoj igri obojice takmaca trebao biti bar dvostruko veći, pa domaćini mogu biti i zadovoljni ovim ishodom. Bačani će i u narednom kolu biti na velikom iskušenju, u derbiju začelja gostovat će u Odžacima, kod ekipe OFK *Odžaci*, koja se grčevito bori za opstanak.

PFL Subotica

Sedmi poraz zaredom

NOVI KNEŽEVAC – U derbiju začelja, odigranom u pretposljednem jesenskom kolu u Novom Kneževcu, kod izravnog takmaca u borbi za opstanak, ekipe *Obilića*, *Preporod* je teško poražen rezultatom 4:0 (0:0). U prvom poluvremenu Novožedničani su parirali raspoloženim domaćinima u svim segmentima igre, a mreže se nisu tresle. U nastavku domaćini pojačavaju pritisak, a zahvaljujući očito nedovoljnoj tjelesnoj spremi gostujućih igrača, povremeno se i poigravaju s njima. Na koncu, gosti mogu biti i zadovoljni ovim porazom, jer su domaći igrači zapucali još

nekoliko vrlo izglednih prigoda. Zahvaljujući seriji od sedam poraza zaredom *Preporod* je pao sa 6. na 14. poziciju na ljestvici, a u narednom kolu ugostit će ekipu iz sredine ljestvice, *Jadran* iz Feketića. U klubu se nadaju izlasku iz serije poraza.

Rutinska pobjeda

BAJMAK – U rutinskoj igri na domaćem travnjaku nogometaši *Radničkog 1905* su u 14. kolu osvojili već unaprijed uknjižene bodove i zadržali 4. mjesto na ljestvici, pa su i dalje u krugu aspiranata na lidersku poziciju. U odličnoj igri uspjeli su već u prvom poluvremenu stvoriti prednost od tri pogotka i u nastavku ju održati, pa su rezultatom 4:1 (3:0) osvojili planirane bodove. U narednom, posljednjem jesenskom kolu Bajmačani će gostovati kod *Njegoša* u Lovčencu, a ekipa *Đurđina* će na svojem travnjaku ugostiti trenutačnog lidera, ekipu *Proleter* iz Ravnog Sela.

Općinska liga Bačka Palanka

Zima uz fenjer

BOĐANI – U posljednjem jesenskom kolu *Slavija* je u derbiju začelja, odigranom u Bođanima, poražena od izravnog rivala, ekipe *Mladost* iz Malog Bača, rezultatom 1:3. Iako bi pobjedom skočili za tri mjesta na ljestvici, Bođanci nisu bili dorastao protivnik znatno borbenijim i tjelesno spremnijim gostima, pa će proljetni dio prvenstva dočekati s fenjerom.

Plavanci već u zimskom snu

PLAVNA – U posljednjem jesenskom kolu Plavanci su bili slobodni. Zahvaljujući iznenađujućoj pobjedi *Neština* u Despotovu, *Sloga* se na ljestvici spustila za jedno mjesto, pa će prezimiti na 7. poziciji.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Rasplet

Nakon euforične pobjede protiv Španjolske (3:2), dotad već gotovo otpisana Hrvatska je na Wembleyu tražila pobjedu i prvo mjesto u skupini. Fantastičnim golom **Kramarića** u 57. minuti željeni scenarij se počeo ostvarivati u najljepšoj mogućoj razradi. I bilo je sve tako do kobne 78. minute.

U samo sedam minuta dogodio se najgori mogući rasplet za **Dalićevu** momčad – primljena su dva gola, Hrvatska je porazom od Engleske (1:2) ostala na posljednjem mjestu i u sljedećem ciklusu Lige nacija igrat će u drugom jakosnom B razredu. Plus, ugrozila je svoj status nositelja u ždrijebu predstojećih kvalifikacija za sljedeće Prvenstvo Europe. Ali to je nogomet.

Dvije odigrane velike utakmice protiv dva bivša svjetska prvaka, konačno Hrvatska je aktualni viceprvak svijeta, unatoč krajnjem nepovoljnom ukupnom ishodu, pokazale su novo lice *vatrenih*. Viđena je buduća momčad koja ima velikih potencijala, ali joj predstoji razdoblje finalnog uigravanja i privikavanja na novi sustav.

Natjecanje u Ligi nacija je prošlost, a stečena iskustva treba

iskoristiti na najbolji mogući način u stvaranju momčadi koja treba izboriti prolazak euro kvalifikacija. Odlazak nekoliko tzv. senatora (**Mandžukić**, **Subašić**, **Čorluka**) mora se uspješno nadomjestiti novim imenima pred kojima su sljedeće reprezentativne godine. Uvođenjem nekolicine mladih nogometaša (**Vlašić**, **Brekalo**) iz U21 vrste koja će na proljeće igrati na EP-u, pokazalo se kao odličan potez i pravovremeno osvježavanje, te kao nesporna činjenica kako Hrvatska uvijek ima nepresušni izvor novih talenata.

Ispadanje iz najjače skupine Lige nacija ne bi trebalo predstavljati nikakav tragičan moment, konačno ispali su i Nijemci, nego samo jedno prijelazno razdoblje u daljnjem razvijanju buduće momčadi pred kojom je obrana naslova svjetskog doprvaka.

Početak prosinca slijedi ždrijeb skupina za europske kvalifikacije i tada započinje onaj pravi ciklus razvijanja novih *vatrenih*, u kojemu će se zaslužnim vedetama (**Modrić**, **Rakitić**, **Perišić**, **Vida**, **Brozović**, **Lovren**, **Vrsaljko**) sve više pridruživati novi asovi iz mlade garde, kao što je to bio uspješan slučaj s Kramarićem, **Rebićem**, **Kovačićem**...

Budućnost nije upitna, ostaje samo da se u narednom vremenu što prije sklopi dobitni mozaik.

Po ugledu na onaj ljetosnji iz Rusije.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Stigla jesen

Iz Ivković šora

Izgato..

piše: Branko Ivković

Faljen Isus, čeljadi. Jeste l se vi već malkoc navikli na ovo ladnije vrijeme? Borme nam se Mioljsko lito fajn oteglo pa sad kad je malkoc priladnilo oma kijamo i kašljemo. Ni na biciglu mi se nije niko milo popet i otić u selo, vitrina me produva do koččura pa me oma sve boli. Kako gledim u oblake, gatam bome da će bit po onoj staroj: »Sveta Kata, snig za vrata«. A nek i bude. Za ovi fajn više od po vika svakakog smo vrimenta upantili, pa ćemo i ovo privrnut priko hrknjače, što kazo moj dida Mijo sa Ševine čoše. Sidimo ja i moj rođo Joso i komšo Periša, pa diskutujemo o svim i svačim. Kad smo sve izdivanili, a mi opet o politici. Čeljadi moja, šta je ovo sa svita! Da otkaleg, a mi samo o toj nesričnoj politici. Otac je prokarto, sam na se sam bisan. Eto, i ovo vokšovanje se svršilo, fala Bogu. Manili smo se srđenja jedni na druge, sve nikako došlo natrag u vagaš i smirilo se; niko se više ne gata nikom ni podsmijavat. Dobro su stara čeljad kazla da je svakog čuda tri dana dosta. Al to kandar i ovi naši vodi znadu pa čim se smiriva svit i počme sekirat kako će poplaćat sve reštancije, kako će pripravit ogriv i napunit kačicu i pušnicu za zimu, a oni oma izmisle kako novo čudo, jal zdravo važno dešavanje, samo da nam sklone pamet i misli s onog što je najvažnije da ne bi štogod izgatali pa da se njima ne izdrma taj mekan stoc. Meni baš drago što je sad izabrata ova cura da nam vodi Vijeće. Jedared da nas i žensko vodi i stara se o nama, a od tolikog svita što je očlo napolje študirat ona je med ritkima što se vratila na didovinu, svaka čast! A kako vidim, ne stidi se ni našeg lipog divana pa nek joj je sa srićom. Jeee, čeljadi moja, ne znam za vas al ja sam borme dobio nove papire s reštancijom. Pa ode kogod mora ličit glavu, bome. Kako su samo izgatali; pa da otkaleg okrenem tu artiju, sprid jal naopako tušta je. Moraću se opet ić istiravat kod oni bisni gospoja. Ta nije na Braniši napisan čitav Ivković šor, pa da plaća toliki porez, a vamo mi ne dadu ni salaš prodat. Ni da oču, ne možem. Nije legalizovano, kažu. Hm, na porez rešenju piše: kuća, garaža, patos vaki, naki, pendžeri, a vele nije legalno i ne znadu šta je. A kako onda na rešenju znadu naplatit? Ne ide to nikako u ovu moju paorsku glavu da kako okreneš: jedared znadu, drukput ne znadu. Borme će ova zima bit teška i jogunasta za nas vake. Neg, jeste l čuli jesu l nadokalamili onaj sitan kamen na Bečar ataru do Ajdukovog od Lamićovog salaša? Tribo bi ić u Mirgeš, a ne smim se krenit okolo. Nemam zimske gume na bicigli, pa da ne bi nagrajiso. U Kucuri su borme opravili lip put, čeljadi moja. Ide čak do Svickog puta, odaleg od Somborskog. No, bio je i red. Dosta su ta čeljad gazila blato i mučila se kako doć do tvrdog i do varoši jal sela. Samo kad bi dao Bog pa da tako i nastave. Svaki atar triba da dobije tvrd drum, da ne biži i to malo svita sa salaša. Svi volimo etno-salaše, a didovina nam zarasla dikicom. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Ni države ni karbina

piše: Ivan Andrašić

Raniji godina bać Iva svake zime klo dvoj. Godine prolazile, cure jedna za drugom poodlazile, prominile ranu, pa baš više ni ne dreču za svinjckim. Ve godine ni ni otranjivo svinje, veli na zimu će kupit jedno i obaviti karbine. »Ne znam šta ćemo, eto će za koji dan i sveta Kata, a mi se još nismo divanili očemo li klat, jal nećemo«, veli njegove niko jutro za fruštukom. »Ta ne znam ni šta bi rekla, cure sam pitala, obadve velu da jim ne triba svinjckoga, možda baš koju kobasicu, da ne kažemo da neće ništa. Ni ja ni ti baš i ne bi smili prisnapiti brog naši bola, pa komu i da kupujemo cilo svinče? Bolje da kupimo dvi police slanine i koišta otoga sitnoga za lučenje, pa ka ti nasoliš i ispušiš, slađe mi neg mesarcko. I možda jedno desedvajs kila mesa, pa da ti napraviš kobasica. Te su i mene i curama najlipše«, veli njegova i nalje mu bukaricu mlika. »Eto, šta nam došlo, potli pune kuće maloga, pa potli mladoga svita, najedamput ostali sami ko dvi tuge. A lipo sam se nado, dojće nam zetovi, pa će dat Bog i da dočekamo unučad... e, kake bi to bile karbine. Ja bi malo zapovido, malo bijo acer. Oko astala bi mladi, njima pristalije, a dičica bi mi oko noga...vada bi se i mali obištali po mene, ko kadgoda naše cure. A gle ti šta nam došlo. Svi se razišli po bilomu svitu, koliko bude dana da niko ni ne naide, ni ker da mi nogu zapiša«, veli bać Iva i dlanom otrije oko. Ko da mu unišlo nikako trunjice. A ko da na dlanu ositijo i ništa vlažno. Čeljade bi se moglo zakunit da i njegove koja suza ošla u zdilu za prat sude. Divan jim zamro najedamput, ko da se i njemu i njoje pozaglavljivale kake guke u grlu. Bać Iva potli fruštuka dono još drva, zapalijo radijon i nalego se na otoman. Za vandrovk po selu ni, vrime se za dram priokrenilo. Najedamput zaladilo, a još zarana počela nika kišica pomišana sa sitnim snigom. Vitar duše ko da ograjiso. Priko radijona ni veliki dućani već nudu okrojite šunke, karmonadle, plećeta i slaninu, pripravite za salamuru. »Eto, ne mora se čeljade više ni mastit, a ne moraš više ni kupovat no što se u kuće ne troši. Kupiš mesa i napraviš kobasica, kupiš voga što sad divanu, metneš u salamuru, ispušiš nako kako voljiš i eto ti karbina«, veli njegova i načme bundivu. Jednu polu isikla na komate i poredala u rernu, a o druge će, veli, za večeru zamotat tepsijicu bundivare. Priko radijona stali divanit o svetaca i slava što dolazu. »Bože, što vrime leti. Evo, odnedilje će i dvajsdeveti. Al nam u Titino vrime znalo bit lipo zotaj svetac. A da znadeš, baš mi žo što više nit ima ne države, nit noga sveca, a bome i karbina sve manje. Koliko vidim, sve što nam kadgoda bilo najlipše, polagano nestaje. Jedino se priko svake mire nakotilo svetaca, više ni ne znaš koji su državni, koji crkveni. Ni što se dovatili državne službe slavu sve, a ko nadniči u privatni fabrika jal dućana, ništa. Jedino ti što slavu, ne znu jal slavu triba kupit prase, jal ribu«, veli bać Iva i okrene se u duvar. Njegova samo otrnila radijon.

NARODNE POSLOVICE

- Bez alata nema ni zanata.
- Gdje je stida, tu je i poštenja.
- Gdje koga svrbi, ondje se i češe.
- Iver ne pada daleko od klade.

VICEVI, ŠALE...

Ljubomorni suprug zove ženu na mobitel i pita ju:

- Ljubavi, gdje si?
- Doma, gdje ću biti.
- Uključi blender da čujem.

Ona uključi blender - brrrr.

Sljedeći dan isto pitanje isti odgovor - brrrr.

Treći dan on dolazi s posla ranije i zatiče sina samoga doma.

Pita:

- Gdje je mama?

Sin odgovori:

- Nemam pojma, otišla je negdje s blenderom.

Što se dobije kada se ukrste krava i pčela?

Med i mlijeko!

Susjed riješio da ode kod susjeda na rakiju, kad stigao tamo zatekne sina kako plače na dvorištu. Pita ga susjed:

- Što je bilo, zašto plačeš? Gdje ti otac?

On tiho odgovori:

- Pao je u bunar prije tri dana.

Susjed će zabrinuto:

- Pa kako je sada?

Sin slegne ramenima i kaže:

- A valjda je dobro, danas je prestao vikati.

DJEČJI BISERI

- Povijest – to nitko živ nikada nije vidio.
- Internet je neka ogromna veza.
- U svemir idu astronauti da nam jave kada će padati kiša.

FOTO KUTAK

Tragovi vremena

**PETAK
23.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Riječ i život: Božji dar u službi čovjeka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:04 Šetnja Galicijom, dokumentarni film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Vincent, američki film
21:50 Bijeg u zoru, američki film
00:05 Dnevnik 3
00:40 Hrvatska za 5
01:30 Sve zbog jednog dječaka
01:55 Velečasni Brown
02:40 Veterinar Engel
03:25 Dr. Oz
04:05 Dobar dan, Hrvatska
04:55 Skica za portret
05:10 Kod nas doma
05:55 Imperij, telenovela

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
06:58 Juhuhu
08:27 Laboratorij na kraju svemira: Balonska raketa
08:34 Gladijatorska akademija, crtana serija
08:58 Tomica i prijatelji
09:09 Pripovjedač bajki,
09:37 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
09:57 Vremeplov, serija
10:21 Školski sat: Orkestar mladih glazbenika
10:54 Kućni ljubimci Marca Morronea
11:14 Cesarica - hit godine
11:22 McLeodove kćeri
12:05 Cesarica - hit godine
12:12 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
12:59 Cesarica - hit godine

13:04 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga, dokumentarna serija
13:30 Davis Cup - finale: Francuska - Hrvatska, prijenos 1. meča
16:19 Davis Cup - finale: Francuska - Hrvatska, prijenos 2. meča
19:01 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
20:05 Tko ubija u Brokenwoodu?
21:39 Ubojstva u Sandhamnu
22:27 Kraljica Elizabeta II: Modernizacija monarhije, dokumentarna serija
23:15 Asteroid: Konačni udar, kanadski film
00:38 Klub 7
01:30 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
24.11.2018.**

07:00 Klasika mundi: 13. Zagrebački međunarodni festival komorne glazbe 2018.
07:55 Ramrod, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Mijenjamo svijet: Portreti za povijest: Donald Trump, dokumentarni film
14:05 Duhovni izazovi
14:40 Prizma
15:30 Sigurno u prometu
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Nema kraja do zavičaja
17:40 Lijepom našom: Orehovica
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:07 A strana
22:00 Dnevnik 3
22:45 Termin, američki film
00:20 Divlja igra, film
02:05 Ramrod, američki film
03:35 Dolina sunca, serija
04:20 Sve će biti dobro, serija
05:05 Reprizni program
05:20 Treći format
06:00 Veterani mira
06:45 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
09:25 Jura Hura, serija
09:55 Punom parom naprijed, dokumentarna serija
11:00 Vrtlarica
11:30 Cesarica - hit godine
11:32 Šetnje velikim britanskim pejzažima: Alfred Wallis, dokumentarna serija
12:20 Špica, riva, korzo - SKRAĆENO
13:30 Davis Cup - finale: Francuska - Hrvatska, prijenos parova
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Cesarica - hit godine
16:32 Žene, povjerljivo!
17:27 Bogati Rusi u Londonu, dokumentarni film
18:27 Smogovci, serija
18:57 Cesarica - hit godine
19:05 Rukomet, LP
19:20 Rukomet, LP
21:00 Dodjela Nagrada hrvatskog glumišta, prijenos
23:05 Varalice
23:50 Glazbeni Top20
00:35 Simpsoni
01:05 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
25.11.2018.**

07:50 Zapisano na vjetru, američki film
09:28 Pozitivno
09:58 Zagreb: Grkokatolička liturgija, prijenos
11:35 Biblija
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Love on ice, američko-kanadski film
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša
20:40 Srce Vukovara, dokumentarna serija
21:40 Šezdesete, dokumentarna serija
22:25 Dnevnik 3
23:05 Zapisano na vjetru, američki film
00:45 Nedjeljom u dva
01:40 Dolina sunca, serija
02:25 Sve će biti dobro, serija
03:10 Mir i dobro

03:35 Reprizni program
04:25 Queen: Rock the World, glazbeno-dokumentarni film
05:25 Šezdesete, dokumentarna serija
06:05 Split: More

05:45 Regionalni dnevnik
06:14 Juhuhu
06:15 Džepni djedica
08:10 Luka i prijatelji
08:40 Umorstva u Midsomeru
10:10 Zagonetni slučajevi dr. Blakea
12:00 Cesarica - hit godine
12:30 Davis Cup - finale: Francuska - Hrvatska, prijenos jednog ili dva meča
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Magazin nogometne LP
17:10 Daj pet
18:05 Indeks
18:30 Tomislav Bralić i klapa Intrade, Arena, Pula 2017.
19:30 Garaža: Adastra
20:05 Katarina Velika - Uzlet, serija
21:00 Korak u život, humanitarna akcija
23:00 Bronco Billy, film
01:05 Graham Norton i gosti
01:55 Queen: Rock the World, glazbeno-dokumentarni film
02:55 Simpsoni
03:25 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
26.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Hrvatska u Prvom svjetskom ratu: Put prema ratu, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3

23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Velečasni Brown
00:50 Veterinar Engel
01:35 Dr. Oz
02:20 Dobar dan, Hrvatska
03:10 Dolina sunca, serija
03:55 Sve će biti dobro, serija
04:40 Reprizni program
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Ekumena
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Elektricitet
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:27 Drvo nade, film
14:57 Na velegradskim krovovima
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Život u velikim močvarama: Kaziranga, himalajske suze, dokumentarna serija
18:10 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Cesarica - hit godine
19:03 Nove pustolovine
19:30 Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Iscjelitelj, njemački film
23:35 Crna lista
00:30 Gospodin Majestyk, američki film
02:10 Drvo nade, film
03:35 Noćni glazbeni program

**UTORAK
27.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život

15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Razotkrivanje jupitera, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Sve zbog jednog dječaka
23:45 Velečasni Brown
00:30 Veterinar Engel
01:15 Dr. Oz
01:55 Dobar dan, Hrvatska
02:45 Dolina sunca, serija
03:30 Reprizni program
04:19 Koktel-bar
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Put kroz Egipat
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
13:29 Kraljević na dar, američki film
14:59 Na velegradskim krovovima
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Povratak deva:
Dvogrbe kraljevine, dokumentarna serija
17:35 Odmori se, zaslužio si
18:12 Slatka kuharica

18:38 Lovac na bilje
19:05 Cesarica - hit godine
19:08 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Moja super bivša, američki film
22:40 Crna lista
23:35 Victor Victoria, britanski film
01:45 Kraljević na dar, američki film
03:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 28.11.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo

svijet: Pope, The Most Powerful Man in History, dokumentarna serija
20:58 Stani u Lici: Speleod
21:28 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Sve zbog jednog dječaka
23:45 Velečasni Brown
00:30 Veterinar Engel
01:15 Dr. Oz
01:55 Dobar dan, Hrvatska
02:45 Dolina sunca, serija
03:30 Pola ure kulture
04:00 Skica za portret
04:19 Žene, povjerljivo!
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Spavači i nespavači
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:23 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
13:29 Čufte ili dvaput se živi, njemačko-austrijski film
15:01 Na velegradskim krovovima
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Povratak deva: Pustinja superdeve, dokumentarna serija
17:35 Odmori se, zaslužio si
18:10 Slatka kuharica
18:36 Lovac na bilje
19:03 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija

19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, Liga prvaka - emisija
20:55 Nogomet, Liga prvaka - prijenos utakmice
22:55 Nogomet, Liga prvaka - emisija + sažeci
23:40 Pucanj nije brisan, američki film
01:25 Čufte ili dvaput se živi, njemačko-austrijski film
02:50 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 29.11.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Ramci negdje drugdje, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3

23:25 Sve zbog jednog dječaka
23:45 Velečasni Brown
00:30 Veterinar Engel
01:15 Dr. Oz
01:55 Dobar dan, Hrvatska
02:45 Dolina sunca, serija
03:30 Ramci negdje drugdje, emisija pučke i predajne kulture
04:00 Skica za portret
04:19 Klub 7
05:11 Kod nas doma
05:56 Imperij, telenovela

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Kako napisati lekturu
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
13:27 Dragi tajni djede Mraze, američki film
14:57 Na velegradskim krovovima
16:00 Regionalni dnevnik
16:46 Povratak deva: Andska božanstva, dok. serija
17:36 Glazbeni spotovi
17:50 Košarka, Kvalifikacije za SP 2019.: Hrvatska - Mađarska, prijenos
20:05 Klub 7
21:00 Oprosti za kung fu, hrvatski igrani film
22:15 Crna lista
23:10 Murjak, američki film
00:55 Dragi tajni djede Mraze, američki film
02:20 POPROCK.HR
02:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Poziv za sve

Trek ili trejl

Priznajem, omiljeni su mi zapisi s terena i to iz više razloga. Prvo, jer je to moj osobni doživljaj i budem puna dojmo-va, pa riječi same izlijeću iz mene. Drugo, jer uživam dije-
liti energiju za putovanjem, istraživanjem i avanturom, a to je najlakše kad iskusite neku avanturu, pa imate mnogo aduta da privolite ljude. Internet jest ogroman izvor informacija, ali ono što sami prođemo je nemjerljivo. Dalje, uspijem pronaći više odgovora i uvjerenja za sve one koji imaju »tisuću zašto« je njihovo putovanje neizvodljivo.

I sad, nakon ovoliko razloga zbog kojih volim pisati zapise ja za ovaj tjedan ne pišem zapis. Znam, ne obećava. Ali, evo odmah razuvjerenja. Prije godinu dana s ove lokacije sam pisala zapis s terena. Znači, iskustvo postoji. Drugo, za njega je potrebno da događaj prođe, pa je vrlo vjerojatno da će mnogima ova prilika promaći, a voljeli bi sudjelovati. Ovako kako je događaj zakazan za subotu, 24. 11., oni koji odmah prionu čitanju imat će se prilike i okušati u trejlu ili trek u Subotičkoj pješčari.

Tko, što, gdje i kako?

Sportsko udruženje *Poželi želju* iz Subotice ovog vikenda u Subotičkoj pješčari organizira sportsko-rekreativni događaj 5. Memorijal *Mihajlo Kampoš – SU trek & trail*. Ovo je in-
formacija dana u pravom originalu i sada ću prvo objasniti što to znači. Sigurna sam da nekima nije potrebna dodatna informacija, jer su bili u prilici sudjelovati u ovom memorijalu, ali je meni primamljivije da svi zajedno privolimo nekoga tko još nikada nije koraćao ovako nešto. Za početak, nešto što je svima jasno, a to je da je u pitanju šetanje ili trčanje,

a to objašnjavaju i riječi trek ili trejl. Dakle, prvo odlučite želite li sudjelovati u *SU trek*u – pješčiti ili u *SU trailu* – trčati. Staze su iste, jedino je različito vrijeme polaska. Start za sve one koji planiraju pješčiti je u pola deset ujutro, a za sve trkače u 11.45. Od bitnih informacija je važno da je mjesto održavanja u Subotici, kod Mjesne zajednice Makova sedmica. Kao netko tko nije iz Subotice moram dodati da ju je vrlo jednostavno pronaći. Dalje, podatak koji vam je važan zbog psihičke pripreme je da postoje dvije staze i njihove duljine su 11 i 24 km.

Jedno zašto i tisuću zato

Dakle, sada kada znate sve ključne informacije, nadam se da razmatrate opciju dolaska jer cilj mog pisanja ovog tjedna jest upravo uvjeriti vas u dolazak na ovaj događaj. Kažu kako fizička aktivnost odlično utječe na zdravlje, raspoloženje, duži život, dobar apetit, meditaciju i još svega lijepog. Još ako tome dodamo da je ova aktivnost u Subotičkoj pješčari, svi ovi razlozi dobivaju intenzitet. Nekoliko puta do sada smo pisali o predjelu izuzetnih odlika Subotičke pješčare, njezinom bogatom i specifičnom živom svijetu i različitim staništima, pa je sada vrijeme za provjeriti sve napisano.

Umalo da zaboravim: krčkat će se i grah. U redu, sada zvučim već kao trgovac, pa ću prestati.

Mogao bi ovo biti odličan obiteljski izlet, romantična šetnja, teambuilding ili izazov za individualnu avanturu. Kako god da odlučite, imat ćete dovoljno mjesta za besplatan parking, odličnu okrepu, dobru ekipu poznanika i nepoznanika i gotovo nijedan izgovor da ne dođete. Staze su odlično markirane žuto-zelenim markacijama,

a organizator se pobrinuo da se na nekim raskrižjima i skretanjima nađu i dežurni volonteri koji će usmje-

ravati sudionike. Možda je nekom motiv

medalja, pa da napomenem da će i njih biti ali ne želim time nagovarati jer medalju koju ćete odnijeti u sebi poslije ovakve subote provedene u prirodi ne može vam nitko osigurati osim vas samih. Vidimo se na stazi!

Gorana
Koporan

U tri riječi - SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

GODIŠNJI KON CERT FOLKLORNOG ODJELA

30.11. Velika sala
01.12. HKC "Bunjevačko kolo"
u 19 sati ulaznica 300 din.

REPUBLIKA HRVATSKA
Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Srbiji

Župan Osječko-Baranjske županije
Dimitrije Bašićević

OSJEČKO-BARANJSKA
ŽUPANIJA